D A B
V, blc N 103

BETÆNKNING

ANGÅENDE

REVISION AF HEGNSLOVEN

AFGIVET AF

DEN AF LANDBRUGSMINISTERIET UNDER 24. APRIL 1946
NEDSATTE KOMMISSION

J. H. SCHULTZ A/S
UNIVERSITETS-BOGTRYKKERI
KØBENHAVN
1949

24 55 / 21

INDHOLDSFORTEGNELSE

Side

Kommissionens nedsættelse ... 5
Oversigt over retsudviklingen:
Danske Lov ... 6
Forordning af 29. oktober 1794 om hegn og fred for jorder i Danmark ... 7
Hegn om de private skove ... 8
Lov om hegn af 6. marts 1869 ... 9
Hegn mod vandløb og veje ... 9
Hegn mod jernbanelinier ... 10
Hegn om skolelodder ... 13
Hegn om kirkegårde ... 13
Lov nr. 129 af 14. april 1932 om færdsel ... 14
Lov nr. 28 af 1. februar 1930 om sikring af færdselen ved vejkrydsninger samt krydsninger mellem veje og jernbaner m. v. ... 14
Lov nr. 14 af 27. januar 1872 om hegn, hegnsynsmænd og oversynskommissioner for København ... 14
Hegnsbestemmelser i bygningslovgivningen:
København ... 14
Frederiksberg ... 16
Købstæderne ... 16
Landkommunerne ... 16
Lov nr. 181 af 29. april 1938 om byplaner ... 16
Redegørelse for kommissionens forslag til lov om hegn ... 17
Forslag til lov om hegn ... 23
Bemærkninger til lovforslaget ... 37

BILAGSFORTEGNELSE

Bilag 1. Betænkning vedrørende villaservitutter ... 48
— 2. Forslag til ændring af hegnsloven (1915) ... 49
— 3. Forslag udarbejdet af landbrugsministeriets udvalg for gartneri og havebrug (1930) ... 53
— 4. Forslag til lov om markskel og hegn (1935) ... 57
— 5. Læplantningssagens historie ... 65
— 6. Skrivelse fra Fællesrådet for Havekunst ... 68
— 7. Skrivelse fra Landsforeningen Dansk Frugtavl ... 69
— 8. Memorandum udarbejdet af handelsgartner, lektor *Frode Sørensen* på haveselskabernes vegne ... 71
— 9. Skrivelse fra Fællesorganisationen af Landkommuner med bymæssig Bebyggelse ... 74
— 10. Skrivelse fra Den danske Købstadforening ... 75
— 11. Sammendrag af de for København gældende bestemmelser om hegn ... 76
— 12. Referat af møde i matrikeldirektoratet ... 79
— 13. Skrivelse fra Den danske Landinspektørforening ... 80
— 14. Træer i naboforhold ... 82
— 15. Mindretalsbemærkninger afgivet af landinspektør *A. L. Birk* ... 88
— 16. Skrivelse fra landinspektør *A. L. Birk* ... 89

Ved skrivelse af 24. april 1946 nedsatte landbrugsministeriet nærværende kommission med den opgave at behandle spørgsmålet om revision af lov af 6. marts 1869 om hegn og af lov nr. 53 af 25. marts 1872 om mark- og vejfred og fremkomme med forslag til afløsning af de nævnte to love. Af ministeriets skrivelse fremgik derhos, at spørgsmålet om beliggenheden af skellinier behandledes af den kommission, der var nedsat til revision af udstykningsloven.

Til formand for kommissionen udnævntes kontorchef i landbrugsministeriet *S. Kinch*, medens kommissionens øvrige medlemmer udpegedes således:

Udpeget af *Den danske Landinspektørforening:*
Landinspektør *A. L. Birk*, Hjørring.

Udpeget af *Dansk Skovforening:*
Overførster, hofjægermester *O. Fabricius*, Hegnetslund pr. Herfølge.

Udpeget af *De samvirkende danske Landboforeninger:*
Folketingsmand, proprietær *K. Rohr Lauritzen*, Demstrupgaard pr. Sjørslev.

Udpeget af *De samvirkende danske Husmandsforeninger:*
Husmand *Lauritz Nielsen*, Hundstrup pr. V. Aaby.

Udpeget af *De samvirkende danske Plantningsforeninger:*
Fhv. folketingsmand *Laust Nørskov*, Nørskovgaard pr. Møldrup.

Udpeget af *Det danske Hedeselskab:*
Afdelingsleder, skovrider *B. Steenstrup*, Viborg.

Udpeget af *De samvirkende Sognerådsforeninger i Danmark:*
Overdyrlæge *J. A. Larsen*, Aars.

Udpeget af *indenrigsministeriet:*
Kontorchef *Kaj Olfert Møller.*

Udpeget af *ministeriet for offentlige arbejder:*
Ekspeditionssekretær *J. Førgaard.*

Som sekretær for kommissionen beskikkedes fuldmægtig i landbrugsministeriet *Helge Larsen*, men efter at denne fra 1. september 1947 blev udnævnt til inspektør ved Statens veterinære Serumlaboratorium, har sekretær i landbrugsministeriet frøken *H. Bloch-Nielsen* fungeret som kommissionens sekretær.

Kommissionen har afholdt 15 plenarmøder, nemlig den 19. juni, 19. september og 24. oktober 1946, 22. august 1947, 16. januar, 20. februar, 2. april, 30. april, 1. juni, 7. juli, 30. september, 13. oktober 1948, 5. januar, 2. februar og 9. marts 1949.

På kommissionens indledende møde drøftedes retningslinierne for kommissionens arbejde, og man enedes om først at behandle spørgsmålet om ændring af lov af 6. marts 1869 om hegn. Som resultat af forhandlingerne afgiver kommissionen nærværende betænkning, der indeholder dels en historisk oversigt over udviklingen af retsreglerne om hegn og dels en redegørelse for de principielle synspunkter, der har dannet grundlaget for det af kommissionen nedenfor fremsatte forslag til lov om hegn.

I. Oversigt over retsudviklingen.

Som en naturlig følge af det fra historisk tids begyndelse indtil sidst i det 18. århundrede bestående jordfællesskab byggede såvel *Danske Lov* som *Jydske Lov* på det princip, at hegnene om de af jordfællesskabet omfattede jorder skulle rejses og vedligeholdes af landsbyens beboere i forening, medens den, som ville sikre sig fred på jord, som ikke henhørte under jordfællesskabet, selv måtte sørge for dens indhegning (D. L. 3—13—34, 40, 41 og 47, jfr. J. L. III. 57, 58 og 60). En lodsejer måtte derhos ikke indhegne sin andel af fællesjorden uden de øvrige lodsejeres samtykke (D. L. 3—13—13).

Hvis en bys kornmark stødte op til en anden bys udlægsmark, måtte beboerne i den by, som udlægsmarken tilhørte, tage halvt hegn med ejerne af kornmarken ud fra den betragtning, at udlægsmarken næste år ville blive indtaget til kornsæd og kornmarken til hvile og græsning, og de, som nu hegnede til nabobyens fordel, fik således det følgende år bistand af nabobyen til deres egen kornsæds beskyttelse, og de havde alle, som *D. L. 3—13—36* udtrykker det, „slig Jevnet Behov".

Arbejdet ved rejsning af landsbyernes fælleshegn blev i mangel af anden bestemmelse i lov eller vedtægt fordelt mellem de enkelte lodsejere efter hartkorn.

Ifølge *D. L. 3—13—18* skulle hegn være af en sådan beskaffenhed, at mennesker og kvæg ikke kunne komme til skade ved at falde derover. Bortset fra et enkelt tilfælde var der ikke i D. L. fastsat straf for forvoldelse af ufred på anden mands mark, men kun pligt til at yde skadeserstatning, medmindre det drejede sig om vold eller hærværk, idet loven overlod til lodsejerne i vedtægter at bestemme, hvilke bøder der skulle erlægges, når forsømmelse med hensyn til hegns vedligeholdelse medførte skade på anden mands mark.

Den, der ville optage kreaturer, som var kommet ind på hans tilsåede mark, måtte, hvis kreaturerne var under opsigt af en hyrde, erstatte den skade, der under indfangningen blev påført dyrene, medens ejeren af kreaturerne måtte erstatte den på afgrøderne forvoldte skade. Havde kreaturerne ingen hyrde, var den, der jagede dem af sin ager, angerløs (D. L. 6—20—4 og 5 jfr. J. L. III. 52).

Adgang til at optage kreaturer, der kom ind på ens særskilt indhegnede ejendom, var der ifølge D. L. kun, såfremt pågældende jordbruger forud til tinge havde advaret sine naboer om, at de måtte holde deres kreaturer fra hans mark. Skønt der ikke var hjemmel til at kræve optagelses- eller løsningspenge, fremgår det dog af *forordningen af 14. april 1694*, at man i praksis har ydet sådan godtgørelse, idet denne forordning fastsætter nærmere bestemmelser om, hvad der måtte tages i løsningspenge udover erstatning for forvoldt skade, når kreaturer blev optaget på indhegnede marker.

Medens de første forordninger om fællesskabets ophævelse opretholdt — dog efterhånden med forskellige modifikationer — grundsætningen om, at den, der ønskede fred på sin jord, selv måtte sørge herfor, medmindre indhegningen også var til nytte for naboen, afveg *forordningen af 13. maj 1776 om fællesskabets nærmere ophævelse i Danmark* fra dette synspunkt ved at påbyde, at hegn — det være sig mellem nabobyers marker eller om udskiftede lodder — skulle fordeles på vedkommende byer og de enkelte jordbrugere i hver

by i forhold til de pågældende ejendommes hartkorn. Denne fordelingsmåde medførte imidlertid mange besværligheder og tvistigheder, og ved *forordning af 23. april 1781 om jordfællesskabets ophævelse* bestemtes det, at ingen, som herefter fik sin jord udskiftet, kunne pålægges mere end halvt hegn om sin lod. I de tilfælde, hvor byrden ved hegns rejsning og vedligeholdelse fortsat skulle lignes efter hartkornet, blev det, forsåvidt parterne ikke ved indbyrdes aftale kunne enes om en anden fordelingsmåde, pålagt landvæsenskommissionen at mægle mellem parterne, og kongen søgte endog ved løfte om pengeunderstøttelse at opmuntre til ændring af de i henhold til forordning af 13. maj 1776 foretagne fordelinger af hegnsbyrden efter hartkorn. Alligevel kunne der forekomme særlige tilfælde, hvor en udskiftet jordbruger fik mere end halvt hegn at rejse og vedligeholde om sin lod.

Ved *forordning af 29. oktober 1794 om hegn og fred for jorder i Danmark*, blev alle tidligere bestemmelser om hegn og fred ophævet, forsåvidt de ikke blev gentaget i forordningen.

Ifølge denne forordning, hvis hovedgrundsætning var, at *alle* jordbrugere skulle tage halvt hegn mod hinanden, forsåvidt deres jord stødte sammen, skulle der ved nyt hegns rejsning i intet tilfælde tages mere end halvt hegn, og der opregnedes forskellige arter af hegn, der alene skulle agtes for lovlige, og som enhver, hvem det påhvilede at hegne, var pligtig til, når den påstødende nabo forlangte det, mod ham at sætte og vedligeholde, medmindre jordens beskaffenhed eller andre uovervindelige hindringer gjorde dette umuligt.

Forordningens § 5 bestemte, at nyt hegn skulle rejses således, at der blev afgivet lige meget jord fra de tilstødende ejendomme, og hvor hegnet dannedes af enkelt grøft, burde skellinien falde i grøftens midte, medens skellet, hvor dobbelt grøft og vold blev opkastet til hegn, skulle løbe i voldens midte.

Endvidere indeholdt forordningen ikke alene retningslinier for, efter hvilke regler de, der enten ifølge tidligere ret eller særlig adkomst var forpligtet til selv at hegne eller at tage mere end halvt hegn, kunne kræve, at naboen skulle overtage vedligeholdelsen af halvt hegn, når dette opfyldte de i forordningen fastsatte krav (§§ 11—12), men man tilsigtede tillige efterhånden at få indført varige hegn overalt i riget, idet det pålagdes enhver jordbruger årligt at rejse varigt hegn på en vis efter hartkornet bestemt strækning, og sådant hegn måtte ikke uden naboens samtykke borttages eller forandres til mindre varigt hegn (§ 16 jfr. § 3).

Med hensyn til hovedgårdsjorder pålagde § 12, sidste stk., de tilstødende jordbrugere at tage halvt hegn mod hovedgården. Det antages almindeligvis, at hovedgårdshegn, der er rejst, før forordningen af 29. oktober 1794 udkom, er helt beliggende på hovedgårdens jord. Denne antagelse støttes dels på, at hovedgårdene som regel er udskilt af fællesskabet og indhegnet længe inden den almindelige udskiftning fandt sted, dels på at det udtrykkeligt var forbudt at indtage bondejord under hovedgården, jfr. herved § 4 i forordning af 6. juni 1769 om bøndergårdes ødelæggelse.

Der var intet til hinder for, at jordbrugerne kunne bestemme, at de ikke ville rejse hegn mellem deres ejendomme, men hver af parterne kunne med et halvt års varsel opsige en sådan aftale.

Som en undtagelse fra den almindelige regel om deling af hegnsbyrden bestemtes det i § 7, at jordbrugere, hvis ejendomme var adskilt ved en å, der, skønt opgravet og renset, ikke fredede hele året, således at rejsning af dobbelt hegn var nødvendigt, ikke var pligtig at rejse noget hegn, men enhver måtte, når åen ikke hegnede, ved tøjring eller vogtning sikre naboen mod ufred. Grænsede en lod mod almindelig vej, måtte pågældende jordbruger selv bekoste hegnet.

For at undersøge, om nyt hegn var rejst i overensstemmelse med forordningens forskrifter og bestående hegn vedligeholdt, skulle de af vedkommende dommer i hvert sogn udnævnte synsmænd to gange om året efterse sognets hegn, samt når klage over brøst på hegn indløb, syne samme og vurdere den eventuelt forvoldte skade. Synsmændenes afgørelse kunne indbringes for et oversyn. Den, der på hele sin hegnsstrækning havde rejst varigt hegn, var fritaget for de årlige syn.

Hvis en jordbruger ikke opfyldte den ham påhvilende hegnspligt, måtte naboen tøjre og vogte sine kreaturer, således at disse ikke kom ind på den uindhegnede jord, men han var berettiget til at lade hegn opføre på den forsømmeliges bekostning og indsende regning over de afholdte udgifter til amtmanden, der — efter eventuelt at have nedsat regningen efter billighed — lod beløbet inddrive ved udpantning.

Endvidere tillod forordningen enhver at optage kreaturer, som kom ind på hans mark, og at holde så mange kreaturer tilbage, at han havde sikkerhed for dækning af skadeserstatning, optagelsespenge og øvrige omkostninger.

Forordningens straffebestemmelser ramte såvel undladelse af at udføre de foranstaltninger, som var fastsat til afværgelse af ufred, som ufred forvoldt på anden måde, hvad enten dette skete med forsæt eller af uagtsomhed. Det er ikke ganske klart, hvem der skulle afgøre opståede tvistigheder, men det antages almindeligt, at dette måtte tilkomme amtmanden, når spørgsmålet var af økonomisk art, i visse nærmere bestemte tilfælde dog i forening med landvæsenskommissærerne. Hvor det drejede sig om ikendelse af straf, måtte sagen behandles efter de for politisager i *forordning af 25. marts 1791 om politivæsenet på landet* fastsatte regler.

Det fremgår endelig af forordningen af 1794, at den også omfattede de private skove, og den retsbeskyttelse, der ydedes disse, var i høj grad afhængig af, om ejeren havde indhegnet og fredet skoven eller ikke; således varierede størrelsen af godtgørelsen for optagelse af kreaturer, eftersom skoven var indhegnet eller ej, og ifølge § 22 var uvedkommende færdsel kun forbudt i de indhegnede skove.

Ligesom landbrugsjorden henlå de private skove i ældre tid i fællig, som regel mellem mange lodtagere, hvis parter ikke var særskilt afmærkede. Om skovens grænser udtaler *Danske Lov* som forhen *Jydske Lov*, at skovgrunden rækker „saa langt som Grenene lude og Roden rinder" (D. L. 5—10—20, jfr. J. L. I. 53), men hegnsbestemmelser specielt med henblik på skovene indeholdt D. L. ikke.

Ifølge *skovforordning af 20. oktober 1670*, der dog for en stor del kun omfattede kronens skove, skulle alle skovgærder såvidt muligt forsynes med „grøfter" (jordvolde) og besættes med torn, hæssel eller pil, og ifølge *skovforordning af 13. september 1687* måtte gærder i skovegnen ikke optages eller forrykkes, men skulle blive stående i fred, så de om foråret efter fornødenhed kunne forbedres. *Forordning af 17. august 1695 om stengærders indrettelse* påbød, at risgærder om skovene overalt på de steder, hvor sten findes, herefter skulle erstattes af stengærder, og 17. januar 1693 fastsattes straf af et halvt års fængsel for at tilføje de nye hegn om Jægersborg dyrehave skade.

Skovforordningerne af 21. januar 1710 og 26. januar 1733 uddybede bestemmelserne i de ældre forordninger om stengærders og levende gærders sætning, men da bestemmelserne i sig selv var ret ubestemte, og der intet tilsyn førtes med deres overholdelse, forblev de uden større virkning. Ved *forordning af 18. april 1781 angående de kongelige skove og tørvemoser* blev de gamle påbud om stengærder, jordvolde og levende hegn skærpede, og forordningen indeholdt straffebestemmelser såvel for beskadigelse af hegn som for ufred forvoldt af kreaturer eller mennesker i de indhegnede skove.

Ved en rentekammerskrivelse af 9. november 1780 blev det påbudt, at hegnene om visse statsskove i Nordsjælland skulle sættes „paa den forbeholdne Skov-Grund, saaledes at Bøndernes tilstødende Jorder derved intet afgaar", og da denne fremgangsmåde i vidt omfang er fulgt såvel for de øvrige statsskoves vedkommende som ved udskiftningen af de private skove, er formodningen for, at de gamle fredskovshegn er rejst helt på skovens grund, jfr. K. O. D. 22. april 1901, U. f. R. 1901. 530; H. D. 25. november 1918, U. f. R. 1919. 75; V. L. D. 2. maj 1932, V. L. T. 1932. 189; Ø. L. D. 26. marts 1943, U. f. R. 1943. 676; V. L. D. 29. september 1944, U. f. R. 1944. 1181; Ø. L. D. 28. december 1945, U. f. R. 1946. 490, og Ø. L. D. 6. juni 1946.

Ifølge *forordning af 27. september 1805 om skovenes udskiftning, vedligeholdelse og fredning*, der kun omfattede de private skove, skulle — med undtagelse af skovhauger og små adspredte skovstykker — alle skove indhegnes inden en nærmere fastsat frist, og det blev pålagt amtmændene at føre tilsyn med forordningens overholdelse og afgive indberetning herom til rentekammeret. Forpligtelsen til at indhegne kunne af det offentlige kun gøres gældende mod skovejeren, men denne var berettiget til at kræve, at naboen efter de almindelige regler skulle tage halvt hegn mod ham.

Den skovejerne ifølge forordningen af 1805 påhvilende hegnspligt er ikke gentaget i *lov nr. 164 af 11. maj 1935 om skove*, og da denne lov må betragtes som en kodifikation af de tidligere om skove gældende lovbud, må forordningens påbud om indhegning herefter anses som bortfaldet, således at skovene nu på dette område er undergivet samme regler som andre jorder.

Ifølge skovlovens § 17 kan skovtilsynet give tilladelse til græsning af heste, køer og ungkvæg samt svinedrift på træbevoksede arealer i fredskove, hvor dette kan ske uden skade for skoven, hvorimod al anden græsning eller drift med husdyr på nævnte arealer er forbudt. Af de af kommissionen fra skovtilsynene indhentede oplysninger fremgår imidlertid, at kreaturgræsning kun finder sted i minimalt omfang og som regel kun på små områder.

Ved *plakat af 13. september 1806* blev bestemmelserne i forordningen af 29. oktober 1794 om gærdesynsmændenes forretninger nærmere udformet, og *forordningen af 9. juli 1817* uddybede reglerne for optagelse af kreaturer, der kom ind på fremmed ejendom, hvor ios forordningens § 6 indeholdt en undtagelse fra den almindelige regel om deling af hegnspligten, idet den, hvis lod havde en særlig ufordelagtig form, blev fritaget for at deltage i omkostningerne ved nyt hegns rejsning.

Medens spørgsmålet om markfred i den ældre lovgivning er behandlet i forbindelse med reglerne om hegn, er de to emner i nugældende ret adskilt i to hovedlove, nemlig lov om hegn af 6. marts 1869 og lov om mark- og vejfred af 25. marts 1872.

De i *lov om hegn af 6. marts 1869* indeholdte bestemmelser og de mere betydningsfulde af domstolene, landvæsenskommissioner, overlandvæsenskommissioner og administrationen i hegnssager trufne afgørelse refereres nedenfor kun i hovedtræk, idet man iøvrigt henviser til lovens tekst og de citerede samlinger af retslige og administrative afgørelser.

Ifølge hegnsloven af 1869, der ophævede de i forordningen af 1794 med senere tillæg fastsatte regler om hegn, er enhver jordbruger — bortset fra det i forordningen af 1817 § 6 omhandlede tilfælde — pligtig til, når en påstødende nabo forlanger det, mod ham at sætte og vedligeholde halvt lovligt hegn.

Dog kan hegn ikke kræves rejst, hvor et v a n d l ø b danner grænsen mellem to ejendomme, og mod alt eksisterende offentlig v e j må lodsejeren selv bekoste rejsning af hegn,

jfr. indenrigsministeriets skrivelse nr. 137 af 14. august 1878, Min. 1878 A. 112, hvori udtales, at da der ifølge lovgivningen ikke eksisterer nogen gensidig hegnspligt mellem vejvæsenet for de offentlige vejes vedkommende og de tilstødende grundes ejere, må det være overladt til vedkommende lodsejere selv, om disse ville tilvejebringe og vedligeholde hegn ud mod en tilstødende offentlig vej.

Endvidere har indenrigsministeriet i skrivelse af 21. juni 1880 til amtmanden over Thisted amt udtalt, at det vel hidtil kun med hensyn til offentlige veje er statueret, at hegnslovgivningens forskrifter om den gensidige hegnspligt ikke er anvendelige, men at man iøvrigt ikke skønner, at der fra hegnslovgivningens standpunkt er anledning til i denne henseende at gøre forskel på offentlige og private veje af den heromhandlede beskaffenhed (vejarealer tilhørende vedkommende ejerlav), og samme standpunkt indtog landbrugsministeriet i skrivelse nr. 155 af 6. november 1929, Min. 1929 A. 116, hvori udtales, at spørgsmålet om hegnspligten mod en ved udstykning udlagt vej til fælles brug for de på Bogøgaard i henhold til lov nr. 557 af 4. oktober 1919 oprettede husmandsbrug, må afgøres efter, hvad der ifølge hegnslovgivningen gælder for offentlige veje, og at den lodsejer, som ønsker hegn mod vejen, derfor selv må bære alle omkostninger ved hegnets rejsning, ligesom han må opføre hegnet på sin egen grund. — En lodsejer kan dog ikke ved at udlægge en parcelvej langs skellet mod naboejendommen slippe for hegnspligt overfor naboen.

Spørgsmålet om h e g n m o d j e r n b a n e l i n i e r omhandles ikke i loven, men uanset at disse næppe kan ligestilles med de offentlige veje, vil der formentlig ikke kunne blive spørgsmål om en på loven af 1869 støttet hegnspligt mod jernbaner, idet der enten ved banens koncession vil være påbudt indhegning, således at hegnspligten er de tilstødende lodsejere uvedkommende, eller ved banens anlæg er udbetalt lodsejerne erstatning for overtagelse af den fulde hegnspligt.

Ifølge hegnsloven af 1869 er det vedkommende lods *bruger*, der, når naboen begærer det, skal deltage i omkostningerne ved rejsning af hegn, men hvis brugeren er lejer eller forpagter på kortere tid end 50 år, kan han kræve, at ejeren skal bære en del af omkostningerne. Den, der alene har erhvervet en servitutret til at have en gangsti over en mindre del af en ejendom, er dog ikke hegnspligtig, jfr. O. L. K. 14. marts 1877, U. f. R. 1877. 1079.

Med en enkelt undtagelse skal hegn, der ifølge den tidligere lovgivning var lovlige, vel fremdeles anses som lovlige, men ifølge lovens *§ 2* skal tillige ethvert andet hegn, som er tilstrækkeligt til at frede mod løsgående kreaturer, som ikke er uvane, agtes for lovligt, og ifølge *§ 6* er ingen berettiget til, når naboen modsætter sig det, at rejse nyt hegn, der vil medføre ufornødent jordtab for denne. Endvidere kan enhver ubetinget modsætte sig, at nye hegn dannes ved plantning af højstammede pile, popler eller andre egentlige træer, og på allerede tilstedeværende hegn må ikke opelskes større buske eller træer, som ved at skygge ind på naboens grund eller ved at skyde deres rødder ind i denne medfører uforholdsmæssig skade på naboejendommen. Hegn om haver, gårds- og husplads, som ved lovens ikrafttræden var tilplantet, er hegnets ejer berettiget til at vedligeholde og forny med træer og buske af samme eller lignende, ikke for naboen mere besværende, art; dog kan enhver nabo kræve berberisser eller andre med hensyn til udbredelse af plantesygdomme skadelige buske eller træer bortryddet eller ombyttet med anden ikke således skadelig beplantning.

Der er ikke ifølge hegnsloven adgang for en grundejer til at gøre indsigelse imod, at der langs hegnet på nabogrunden opelskes en for ham generende beplantning, og ved O. L. K. 22. februar 1940, U. f. R. 1941. 370, blev det statueret, at det faldt uden for såvel hegnsynsmændenes som landvæsenskommissionens kompetence at træffe bestemmelse om

nedkapning af træer, der voksede ind over skellet mod naboejendommen, men ikke stod i hegnet.

Med loven af 1869 tilsigtede man ikke alene at hindre, at der for fremtiden mod en lodsejers ønske dannedes levende hegn af større træer eller buske, men den indeholder tillige nærmere regler for, hvorledes sådanne alt eksisterende hegn kan forandres og ombyttes. Således kan ikke alene den, der føler sig brøstholden ved den måde, hvorpå naboen benytter sit hegn, fordre afgjort ved sagkyndigt skøn, hvorvidt og i bekræftende fald hvorledes hegnet skal forandres eller ombyttes med andet lovligt hegn, men ifølge *§ 10, stk. 2*, kan tillige den, der ønsker et fuldstændigere og til den brug, han gør af sin ejendom, mere hensigtsmæssigt hegn, kræve et sådant hegn rejst af den hegnspligtige nabo, når nødvendigheden eller hensigtsmæssigheden af et sådant hegns tilvejebringelse godkendes ved sagkyndigt skøn, dog således, at naboen ikke kan tilpligtes at udrede større del af omkostningerne ved hegnets tilvejebringelse og vedligeholdelse end udgifterne ved et almindeligt lovligt hegn ville udgøre.

Endelig skal det ifølge *§ 10, stk. 1*, stå den, hvem vedligeholdelsen af et hegn påhviler, frit for at ombytte dette med et andet lovligt hegn, forsåvidt ikke andres ret til hegnsplantningen eller særlige bestemmelser om hegnets beskaffenhed er til hinder derfor. Dog kan en bruger, som ikke er ejer, ikke foretage en sådan ombytning af hegnet uden ejerens samtykke.

Ved afgørelsen af hvorvidt ombytning bør tillades, vil hensyn være at tage til, dels den nytte hegnet yder sin ejer ved det læ, som det afgiver, eller på anden måde, dels til den skade, som det ved sin retning, træernes eller buskenes art og beskaffenhed, tilføjer naboen, og ombytning bør kun påbydes, når den fordel, som ombytningen vil medføre for den, der gør fordring på forandringen, tilfulde opvejer det tab, som forandringen vil medføre for den anden part. Udgiften ved ombytningen af hegnet vil i reglen blive pålagt den, der ønsker ombytningen, og der vil efter omstændighederne også kunne være tale om at tillægge den anden part en godtgørelse for det hans ejendom ved ombytningen påførte tab, jfr. *§ 9, stk. 3*.

Såvel ved rejsning af nyt hegn som ved ombytning af ældre hegn skal det nye hegn rejses således, at skellinien falder midt i hegnet, men et hegn kan dog ikke fordres ombyttet, blot fordi skellinien ikke falder i hegnets midte. Er parterne uenige om skelliniens beliggenhed, eller påstår en af dem ifølge særlig adkomst at være berettiget til at anbringe hegnet på en fra lovens bestemmelser afvigende måde, må spørgsmålet herom henvises til domstolenes afgørelse, jfr. U. f. R. 1877. 639, 1880. 535, 1884. 630, 1885. 458 og 1919. 399. Ved K. O. D. 10. juni 1918, U. f. R. 1918. 658, fandtes en mand skyldig i selvtægt ved egenmægtig at ødelægge et af hans nabo opsat hegn af stolper og ståltrådsnet, selv om han havde anledning til at tro, at hegnet var anbragt omtrent en alen inde på hans grund.

Lovens *§ 25* ophæver udtrykkelig § 91 i forordning af 13. december 1793 om vejvæsenet, hvorefter sognefogederne hvert forår skulle give lodsejerne pålæg om at bortskaffe de vejene for nært stående træer eller overhængende grene og levende gærder, men derimod ikke forordningens § 77, der indeholder bestemmelser om højden for gærder og volddiger, som opføres langs veje; denne bestemmelse er, skønt den kun omhandler de tidligere hovedlandeveje, i praksis anset anvendelig med hensyn til alle offentlige veje.

Med hensyn til vedligeholdelsen deles hegnslinien som hovedregel på samme måde, som når der er spørgsmål om nyt hegns rejsning, og den, der har at vedligeholde en større hegnsstrækning end halvt hegn mod sin nabo, kan, når han på den del af hegnsstrækningen, som overstiger halvdelen, har opført et lovligt hegn, og dette er i god stand efter at have stået i mindst 3 år, kræve, at naboen for fremtiden skal overtage vedligeholdelsen heraf, medmindre den større hegnsbyrde grunder sig på overenskomst eller anden særlig adkomst.

Forsåvidt hegnets vedligeholdelse gør det fornødent, har den vedligeholdelsespligtige adgang til i tidsrummet fra 15. september til 15. maj at færdes langs hegnet på naboens grund, jfr. dog Ø. L. D. 6. november 1933, U. f. R. 1934.200, hvorefter der hverken i lovgivningen eller i bestående servitutter fandtes nogen bestemmelse, som forbød ejeren af en landejendom at bebygge denne med en garage lige til skellet, uanset at han derved ødelagde eller generede nogle blommetræer i hegnet til naboejendommen, med hensyn til hvilket vedligeholdelsen påhvilede naboen, og hindrede dennes ret til færdsel i henhold til hegnslov 6. marts 1869 § 8, stk. 2.

Ifølge lovens *§ 8, stk. 1.*, tilhører hegnsplantningen den, hvem hegnets vedligeholdelse påhviler, forsåvidt ingen anden kan godtgøre at have en særlig ret hertil. Tvivlsspørgsmål herom henhører under domstolenes afgørelse, jfr. U. f. R. 1882.1129. Fra retspraksis kan iøvrigt nævnes K. O. D. 30. oktober 1905, U. f. R. 1906 A. 329, hvorved det blev statueret, at selv om en grundejer, der meget stærkt havde beklippet en 86 alen lang tjørnehæk i en strækning af 68½ alen, havde ret i, at hækken var ejendommenes fælleshegn, og at det påhvilede ham at vedligeholde den del af hækken, han havde klippet, kunne klipningen, som han foretog for at skaffe sol i sin have, ikke betragtes som vedligeholdelse af hækken, men måtte anses som ulovlig selvtægt, idet han efter lov 6. marts 1869 burde have henvendt sig til hegnsynsmændene med besværingen over hækkens for store højde, samt Ø. L. D. 28. april 1932, U. f. R. 1932.832, hvorved en grundejer efter at have udstykket og solgt den del af sin ejendom, der stødte op til hans hegnshalvdel, der således gik over til køberen, fandtes ikke at have nogen ret med hensyn til plantningen på den resterende til naboejendommen hørende del af hegnet. Endvidere Ø. L. D. 15. juni 1932, U. f. R. 1932.982, hvorved det efter omstændighederne fandtes tilstrækkelig godtgjort, at vedligeholdelsen af hele skelhegnet mellem matr. nr. 31 a og 32 a i alderstid var foretaget af ejerne af matr. nr. 32 a, og at udbyttet deraf var kommet disse tilgode, hvorfor ejeren af matr. nr. 31 a ansås uberettiget til at udøve nogen råden over hegnet og hegnsplantningen og dømtes til at erstatte to af ham fjernede popler.

Den, der finder anledning til at besvære sig over et hegns tilstand eller beskaffenhed, eller ønsker nyt hegn rejst eller et ældre hegn ombyttet med en anden art af hegn, uden herom at have kunnet opnå mindelig overenskomst med en påstødende nabo, kan indbringe spørgsmålet for de kommunale hegnsynsmænd, der beskikkes for 3 år af vedkommende kommunale råd. I et tilfælde, hvor en mand, der mente at have ret til at færdes på en gangsti, påstod ejeren af en til stien stødende grund dømt til at fjerne et af ham tværs over stien anbragt stakit og til at anbringe nyt lovligt hegn i skellet mellem sin lod og stien, statueredes det dog, at lov 6. marts 1869, specielt dens §§ 15 og 17, ikke afgav hjemmel for at antage, at spørgsmålet om indstævntes pligt overfor citanten til at sætte et nyt hegn der, hvor der intet hegn nu var, skulle være forbeholdt hegnsynsmændenes afgørelse eller først skulle forelægges disse, jfr. Kbh. Ov. D. 23. september 1901, U. f. R. 1901.1026. Endvidere blev det ved Ø. L. D. 4. oktober 1921, U. f. R. 1922.2, statueret, at en tvist om, hvorvidt en vandrende, der var gravet langs et lægtehegn, burde flyttes, fordi vandet undergravede hegnet, så det væltede, ikke hørte under hegnsynsmændenes afgørelse efter hegnslovens §§ 13 og 15.

De af hegnsynsmændene afsagte kendelser kan inden 3 uger efter forkyndelsen indbringes for en landvæsenskommission, og landvæsenskommissionens kendelser kan efter de sædvanlige regler indbringes for en overlandvæsenskommission, medmindre sagen indskrænker sig til anke over vedligeholdelsesmangler. Drejer sagen sig om ombytning af et ældre hegn med en anden art af hegn, kan hegnsynet dog ikke afsige kendelse herom, men må, såfremt forlig ikke opnås, henvise sagen til behandling ved landvæsenskommissionen. — Ved O. L. K. 27. juni 1916, jfr. H. D. 1. juni 1917, U. f. R. 1917.614, blev det

antaget af overlandvæsenskommissionen, at denne var kompetent til at tage en tvist om beskæring af en tjørnehæk under påkendelse, da sagen efter omfanget af den nedskæring af hegnet, som der var tale om, angik en forandring af hegnet og ikke blot drejede sig om en anke over mangler ved vedligeholdelsen af hegnet, jfr. lov 6. marts 1869 § 20, og ved H. D. 12. februar 1923, U. f. R. 1923.312, blev en grundejer, der havde hegnspligt, anset for at have været uberettiget til uden hegnsynsforretning at ombytte et hegn (jordvold med hasselbuske), hvis ene halvdel stod på naboens grund, med et andet hegn; der blev dog ikke tilkendt naboen erstatning, da der ikke sås at være tilføjet denne noget tab, som det kunne være grundejerens pligt at erstatte.

De beløb, der i anledning af hegnssager skal udredes af parterne, kan ifølge lovens *§ 21* inddrives ved udpantning efter begæring af rette vedkommende, medmindre der i henhold til loven om landvæsenskommissioner m. m. af 30. december 1858 § 25 kan finde eksekution sted; ifølge udpantningslov af 29. marts 1873 kan dette nu formentlig kun lade sig gøre med hensyn til den synsmændene tilkommende godtgørelse og de af dem afholdte udlæg. Ved Ø. L. K. 28. juni 1937, U. f. R. 1937. 984, blev det statueret, at der savnes hjemmel til, at et for hegnsynsmænd vedtaget forlig om betaling af bidrag til omkostningerne ved opførelse af en ny cementmur og istandsættelse af et ældre plankeværk mellem parternes ejendomme, kan danne grundlag for udlæg eller udpantning. Føres der for hegnsynsmændene klage over, at nogen ikke har udført det ham ifølge forlig eller kendelse påhvilende hegnsarbejde, foranstalter hegnsynsformanden, såfremt klagen findes begrundet, det manglende arbejde udført for vedkommendes regning.

Ifølge § 19 i forordning af 23. april 1781 om jordfællesskabets ophævelse, jfr. plakat af 7. oktober 1784, skulle den degne og skoleholdere tildelte jord indhegnes uden udgift for dem, og det samme gjaldt de i henhold til plakat af 25. november 1801 udlagte skolelodder. Også ifølge § 54 i *anordning af 29. juli 1814 for almueskolevæsenet på landet* er kommunens gårdbrugende beboere pligtige til på lærerens begæring uden udgift for ham at vedligeholde hegn omkring skolelodden, og ved Vib. Ov. D. af 7. august 1893, U. f. R. 1893.1198, blev det statueret, at denne pligt også omfatter opførelse af nyt hegn. Dette er antaget at gælde, selv om skolelodden var uindhegnet, dengang den nuværende lærer søgte og fik embedet, og uanset at der i den vedkommende egn i almindelighed ikke brugtes hegn omkring markerne. — Uagtet læreren således ikke selv skal bekoste hegnets anbringelse og vedligeholdelse, antages han dog at have ret til at disponere over, hvad der vokser på hegnet, og denne regel er næppe forandret ved hegnslovens § 8, stk. 1, hvorefter hegnsplantningen i almindelighed tilhører den, hvem hegnets vedligeholdelse påhviler.

Ifølge § 19 i lov af 19. februar 1861 om kirkesyn påhvilede det det i lovens kap. II omhandlede kirkesyn at påse, at kirkegårdens hegn blev holdt i forsvarlig stand, og at der for dens indgang var tilbørligt lukke, så at dens fred kunne blive uforstyrret, og ved Hof. S. D. 20. juni 1892, U. f. R. 1892. 968, blev det antaget, at det tilkom nævnte kirkesyn og ikke det almindelige hegnsyn at afgøre, af hvad art og beskaffenhed et nyt kirkegårdshegn skulle være. Reglerne om hegn om kirkegårde findes nu i § 17 i *lovbekendtgørelse nr. 455 af 23. september 1947 om vedligeholdelse af kirker og kirkegårde m. v.*, hvorefter der om kirkegården skal være et forsvarligt hegn, passende til anlæggets karakter, og ved udvidelse af kirkegården bør hegnet i reglen være af samme art som hegnet om den ældre kirkegård. Ældre stengærder og mure omkring kirkegårde må ikke flyttes eller erstattes med andet materiale uden kirkeministeriets samtykke. Ifølge § 5 i *kgl. anordning nr. 325 af 10. december 1927 angående kirkegårde*, der indeholder de nærmere regler for hegnets

beskaffenhed, skal hegnet danne tilstrækkeligt værn mod løsgående kreaturer, hunde eller andre dyr, som ved indtrængen kan forstyrre kirkegårdens fred, og indhegningen skal forinden arbejdets påbegyndelse godkendes af provstesynet.

Ifølge § 34 i *lov nr. 129 af 14. april 1932 om færdsel* skal træer og levende hegn på eller ved gade, vej eller plads holdes således studsede, at de ikke er til hinder for færdselen eller hindrer udsynet for vejfarende. Skønnes dette at være tilfældet, kan politiet lade studsning eller bortfjernelse foretage for ejerens regning. I praksis antages det endvidere, at vejvæsenet i almindelighed kan forlange, at grene, der hænger udover en offentlig vej, skal fjernes, selv om grenene ikke er til ulempe for færdselen og derfor ikke kan fjernes ved politiets hjælp i henhold til færdselsloven, men hvis en lodsejer ikke efterkommer vejvæsenets pålæg herom, må der anlægges sag mod den pågældende ved de almindelige domstole, idet vejvæsenet næppe på egen hånd kan fjerne grenene. Ved Ø. L. D. 14. juni 1928, Ø. L. T. 1928. 256, blev et sogneråd idømt erstatning til en husejer, hvis hegn det havde nedskåret til 1 m højde uden at være materielt berettiget dertil og uden at følge hegnslovens regler.

Ved farlige vejkryds eller vejsving skal de kommunale myndigheder ifølge § 7 i *lov nr. 28 af 1. februar 1930 om sikring af færdselen ved vejkrydsninger samt krydsninger mellem veje og jernbaner m. v.* foranledige, at gærder, hegn og beplantninger, der hindrer den frie oversigt, fjernes eller holdes i en passende højde, og såfremt dette ikke opnås ved forhandling med vedkommende ejer, kan de kommunale myndigheder efter reglerne i de gældende vejlove enten ekspropriere så megen grund, at fri oversigt over vejen opnås, eller pålægge servitutter til at sikre den frie oversigt.

Hegnsloven af 1869, der ved lov nr. 30 af 30. januar 1923 blev udvidet til de sønderjydske landsdele, omfatter ikke K ø b e n h a v n. Indtil der ved lov nr. 14 af 27. januar 1872 blev fastsat regler om hegn, hegnsynsmænd og oversynskommissioner for København, var man henvist til at anvende bestemmelserne i loven af 1869 analogt, idet der angående hegn mod nabogrund kun fandtes bestemmelsen i bygningsloven af 17. marts 1856 § 5, hvorefter højden af hegn mod nabogrund ikke måtte overstige 4½ alen, hvilken bestemmelse blev ophævet ved bygningsloven af 30. november 1871.

Loven af 1872 byggede i det væsentlige på hegnsloven af 1869. I den bymæssigt bebyggede del af København (indenfor voldene) skulle som lovligt hegn kun anses hegn af grundmur, bindingsværk, plankeværk og jernplader eller andet hegn, som efter hegnsynets skøn måtte sidestilles hermed, dog at hegnets højde ikke måtte være under 3 alen (1,9 m) og ikke over 4½ alen (2,8 m). Endvidere skulle vel nyt hegn rejses således, at skellinien faldt midt i hegnet, men i de tilfælde, hvor hegnet dannedes af murværk, plankeværk, stakit eller jernarbejde, skulle hver ejer — i mangel af anden overenskomst — sætte sin del af hegnet på egen grund, således at blendinger, stolper, støtter og tværtræer vendte imod den hegnspligtiges grund.

Hegnsynsmændene i København havde tillige kompetence til at træffe afgørelse i sager angående et eksisterende hegns ombytning med nyt hegn; hegnsynsmændenes kendelser kunne indbringes for en oversynskommission. Endvidere åbnede loven adgang til ved kgl. anordning at udvide de for København særligt gældende hegnsbestemmelser til købstæderne og enkelte andre kommuner, dog således at stakit af mindst 2¼ alen (1,4 m) højde tillige skulle agtes for lovligt hegn overalt undtagen mod gårdsplads.

Ved § 76 i *byggelov nr. 148 af 29. marts 1939 for staden København* blev loven af 1872 ophævet forsåvidt angår de deri indeholdte hegnsbestemmelser, og dette forstås i praksis

således, at også reglerne om hegnsynsmænd og deres forretningsgang m. v. er bortfaldet, således at tvistigheder angående hegn afgøres endeligt af Københavns magistrat.

Bestemmelserne om hegn mod gade findes i byggelovens § 26, hvorefter ethvert grundstykke skal indhegnes mod tilstødende gade i det omfang, i hvilket det ikke er bebygget umiddelbart i gadelinien, medmindre andet bestemmes af magistraten. Reglerne om hegnets art og højde findes i § 18 i bygningsvedtægt af 18. december 1939 og ifølge paragraffens stk. 5 skal levende hegn plantes i en sådan afstand fra gadelinien, at hegnet til enhver tid kan holdes inden for denne, og ifølge stk. 8 må låge eller port i hegn ikke indrettes til at åbne ud over gadeareal.

Ifølge byggelovens § 59 er det overladt til magistraten at bestemme. hvorvidt der skal anbringes hegn i skellet mellem grundstykker, medens de nærmere regler om hegnspligt såvel som angående hegns art, højde og vedligeholdelse, samt fordeling mellem grundejerne af en af magistraten pålagt hegnspligt, fastsættes ved bygningsvedtægten. Det samme gælder regler for udnyttelse af anden mands hegn eller mur beliggende i skellet. Forbud mod anbringelse af hegn kan indankes for indenrigsministeren. — Ifølge bygningsvedtægtens § 16 skal der ved bestemmelse af hegns art og højde tages hensyn til grundens bebyggelse og benyttelse samt efter omstændighederne tillige til arten af eksisterende hegn på tilstødende grunde og til vejledning anføres, at ved industri- og forretningsbebyggelse og mellem sådan bebyggelse og boligbebyggelse kan i almindelighed anvendes hegn af plankeværk, murværk, jernbeton eller lignende af ikke under 2 m og ikke over 3 m højde, medens hegn ved boligbebyggelse ikke uden naboens samtykke må være over 2 m, såfremt hegnet i væsentlig grad kaster skygge ind over nabogrunden. Hvor lavt hegn tillades, kan sådant i almindelighed udføres som fletværkshegn, stakit i 60—100 cm højde eller som hæk. Hegn mellem forhavearealer kan kræves udført i overensstemmelse med gadehegn.

Levende hegn kan plantes umiddelbart i skellinien og skal, hvor hegnets art eller højde kræver det, klippes mindst een gang årligt. Tjener hegnet som læbælte for dyrkede arealer, kan der fastsættes bestemmelser, der afviger herfra. Der må ikke i eller i nærheden af hegn anbringes plantning af en sådan art eller højde, at den kan være til skade for hegnet eller til hinder for dets pasning, eller medføre væsentlige ulemper for naboen, jfr. dog Ø. L. D. 14. juni 1945, U. f. R. 1945.996, hvorved reglen om forbud mod plantning i nærheden af hegn antoges at ligge udenfor, hvad der med hjemmel i Københavns byggelov nr. 148 af 29. marts 1939 § 59 kunne fastsættes. Hvis et hegn udføres af træ, murværk eller lignende, skal det med alle tilhørende dele anbringes på den hegnspligtiges grund.

Afgørelser vedrørende hegnspligtens fordeling mellem vedkommende grundejere træffes af magistraten, medmindre bestemmelse i så henseende foreligger i skøde, overenskomst eller på anden måde, jfr. Ø. L. K. 29. april 1942, U. f. R. 1942.867.

Til rejsning af nyt hegn eller fornyelse af et allerede eksisterende hegn kræves magistratens approbation, men dersom naboen ikke finder den påtænkte hegning hensigtsmæssig, kan han inden 8 dage efter, at meddelelse om hegningsmåden er tilgået ham, forelægge sagen for magistraten, og hegnet må herefter ikke opsættes, forinden magistraten har taget stilling til naboens anbringender.

Til umiddelbar gennemførelse af forbud i medfør af byggeloven kan ifølge § 72, stk. 2, kræves politiets bistand, og magistratens afgørelser af hegnsspørgsmål kan gennemtvinges ved de for bygningsretlige forvaltningsakter iøvrigt gældende regler.

Der er ikke knyttet særlige retsvirkninger til forlig indgåede for magistraten, og såfremt et forlig ikke opfyldes fra den ene parts side, vil naboen ikke have anden udvej end at anlægge civilt søgsmål, medmindre forudsætningerne for forliget kan siges at være

bristede, således at han i stedet for at forfølge sagen ved civilt søgsmål kan hæve aftalen og anmode magistraten om at tage sagen op til behandling efter de sædvanlige regler.

Ifølge byggelovens § 75 er indenrigsministeren bemyndiget til efter indstilling af vedkommende kommunalbestyrelse at stadfæste kommunale vedtægter, hvorved bestemmelserne i byggeloven helt eller delvis og med de forandringer, som det pågældende steds særegne kommunale og stedlige forhold gør tilrådelige, gøres anvendelige i de pågældende kommuner; hidtil er dette dog kun sket for Gentofte kommunes vedkommende, idet indenrigsministeriet under 8. august 1947 har stadfæstet en af Gentofte kommunalbestyrelse den 11. december 1945 og 17. juni 1947 vedtagen bygningsvedtægt; de heri optagne hegnsbestemmelser svarer ganske til de for Københavns kommune gældende.

Ved lov af 12. januar 1858 blev bygningsloven af 17. marts 1856 for København udvidet til Frederiksberg kommune, men da bestemmelserne om hegn i sidstnævnte lovs § 5 ikke havde gyldighed for Københavns forstæder, blev der ikke herved fastsat bestemmelser angående hegn mod gade. Regler herom blev først optaget i den nugældende *bygningslov for Frederiksberg, nr. 57 af 11. april 1890, jfr. lovbekendtgørelse nr. 212 af 1. august 1912*, hvorefter ubebyggede pladser, når det fordres af kommunalbestyrelsen, skal hegnes mod gade, vej eller torv med grundmur, plankeværk eller stakitværk, sidstnævnte med højst 10 cm mellemrum mellem tremmerne. Valget mellem de tre slags hegn er overladt til ejeren, og højden af sådant hegn må ikke være under 1,25 m og ikke over 3,5 m. Endvidere må ifølge politivedtægten porte ikke indrettes til at åbne ud mod gaden, og træer og levende hegn, der er anbragt nær ved gaden, skal holdes studsede og klippede, således at de ikke er til hinder for færdselen eller borttager lyset fra gadelygterne.

Hverken de tidligere eller den nugældende bygningslov for købstæderne af 30. december 1858, jfr. lovbekendtgørelse nr. 210 af 1. august 1912, indeholder bestemmelser om hegn mod gade, men ifølge § 2 i *lov nr. 216 af 5. december 1894 angående yderligere regler for tilvejebringelsen af bygningsreglementer for landdistrikter og bygningsvedtægter for købstæderne* kan de i bygningsloven for Frederiksberg kommune indeholdte hegnsbestemmelser optages i de i medfør af § 40 i bygningslov for købstæderne af 1858 fastsatte bygningsvedtægter, og dette er sket i stort omfang.

Også for landkommunernes vedkommende er der i adskillige tilfælde optaget bestemmelser om hegn i bygningsreglementer godkendt i henhold til § 1 i lov nr. 216 af 5. december 1894 som ændret ved *lov nr. 109 af 23. april 1915 angående yderligere regler for tilvejebringelsen af bygningsreglementer for landdistrikter*, hvorefter de i bygningsloven for Frederiksberg kommune indeholdte hegnsbestemmelser kan udvides helt eller delvis til landdistrikter eller dele af samme med de forandringer, som det pågældende steds særegne kommunale og stedlige forhold gør tilrådelige. Ifølge det af indenrigsministeriet udarbejdede normal-bygningsreglement for landkommuner skal ubebyggede arealer, når det fordres af sognerådet, hegnes mod vej eller plads med grundmur, planke- eller stakitværk, sidstnævnte med højst 10 cm mellemrum mellem tremmerne. Valget mellem de tre slags hegn er overladt til ejeren, og højden af sådant hegn må ikke være under 1 m og ikke over 2,5 m.

I henhold til § 2 i *lov nr. 181 af 29. april 1938 om byplaner*, hvorefter der i byplaner kan træffes bestemmelser om bygningernes ydre udformning såsom i henseende til ensartet højde og tagform samt om bevaring af et område i overensstemmelse med dettes hidtidige karakter i henseende til bebyggelse og beplantning, er der i flere tilfælde i byplanvedtægter optaget bestemmelser om hegn, navnlig vedrørende disses højde og beskaffenhed og undertiden tillige om bevarelse af en eksisterende beplantning. Endvidere indeholder privatretlige servitutter ofte bestemmelser om hegn, og i den betænkning, der er afgivet af *det af byplan-*

laboratoriet ved skrivelse af 26. september 1942 nedsatte udvalg vedrørende villaservitutter anbefales det, at der for arealer, der agtes anvendt til frit liggende lav bebyggelse, ved servitut gives påbud om rejsning af levende hegn mod vej (bilag 1). Ved Ø. L. D. 15. februar 1921, U. f. R. 1921.388, fandtes et hegn bestående af lodrette flækkede granstammer uden mellemrum i en højde af 1,89 til 2,43 m at være i strid med en villaservitut, der bl. a. foreskrev, at indhegningerne mod vejskellene skulle være rækværk eller levende hegn og deslige — ikke plankeværk. I denne forbindelse kan tillige henvises til Ø. L. D. 21. december 1929, Ø. L. T. 1929. 528.

II. Redegørelse for kommissionens forslag til lov om hegn.

Gennem en årrække har der indenfor landbrugsorganisationerne, plantningsforeningerne og hedeselskabet været ønsker fremme om at få gennemført en revision af hegnsloven af 1869, og der er i tidens løb udarbejdet forskellige forslag til ændring af loven, uden at disse dog har kunnet vinde tilslutning fra alle interesserede parter. De vigtigste af disse forslag er følgende, der er optrykt som bilag 2—4 til nærværende betænkning:

1. Forslag udarbejdet af et af *Foreningen af jydske Landboforeningers planteavlsudvalg og De samvirkende jydske Husmandsforeningers plantningsudvalg* nedsat udvalg (1915).
2. Forslag udarbejdet af *landbrugsministeriets udvalg for gartneri og havebrug* (1930).
3. Forslag til lov om markskel og hegn udarbejdet af et af *De samvirkende danske Landboforeninger, De samvirkende danske Husmandsforeninger* og *Det danske Hedeselskab* nedsat udvalg (1935).

Når hegnsloven af 1869 er ønsket revideret, skyldes dette hovedsageligt, at loven må anses for ufyldestgørende på følgende punkter:

a. Ifølge lovens § 2 jfr. § 1 er kriteriet for, hvad der kan anses som lovligt hegn, at hegnet værner mod løsgående kreaturer, som ikke er uvane.

Dette kriterium er selvfølgelig mange steder og navnlig i byerne og de bymæssigt bebyggede dele af landkommunerne uanvendeligt som grundlag for hegnsynets afgørelser, og der har da også indenfor kommissionen været enighed om at erstatte dette kriterium med en bestemmelse om, at hegnene skal afpasses efter ejendommenes karakter og benyttelse i forbindelse med angivelse af de hovedsynspunkter, som ved de vigtigste ejendomsgrupper bør lægges til grund ved afgørelsen. I modsætning til hvad tilfældet var i forordningen af 1794 og tildels også i hegnsloven af 1869, har man kun i ringe omfang foreslået fastsat bestemte dimensionskrav for hegnene, idet erfaringen har vist, at udviklingen medfører, at sådanne forskrifter hurtigt forældes. Dog har man ment at måtte foreslå fastsat visse maksimumshøjder, da der hyppigt klages over, at naboen uden nødvendighed opfører hegn af en sådan højde, at det kaster skygge langt ind på den tilstødende ejendom.

b. I årenes løb er der gentagne gange og med ikke ringe vægt fremkommet klager over, at de levende hegn savner tilstrækkelig beskyttelse i loven af 1869; således fremhæves det navnlig, at loven ikke i tilstrækkelig grad forebygger, at levende hegn, hvoraf en stor del er plantet med tilskud fra staten, hugges ned, ja ofte helt sløjfes, og at man ved lovens affattelse næsten udelukkende har bæftet opmærksomheden på hegnenes evne til at værne mod løsgående kreaturer, men kun i ringe grad har taget hensyn til den nytte, som de levende hegn yder ved at give læ for markens afgrøder. Sådanne klager fremkom oprindeligt så godt som udelukkende fra beboere i Vest- og Midtjylland, men i de senere år har også gartneriets, frugtavlens og havebrugets organisationer udtalt sig stærkt til gunst for de levende hegn. — Om læplantningssagens historie henvises til den som bilag 5 optrykte oversigt.

Der har indenfor kommissionen været enighed om, at levende hegn er en god og tiltalende hegnstype, som kun, hvor særlige grunde taler derfor, bør vige for andet hegn.

c. Loven af 1869 går ud fra, at jorden i almindelighed er bortfæstet eller bortforpagtet på langt åremål, og lægger i konsekvens heraf principielt alle hegnsforpligtelser på brugeren. I nutiden, hvor jorden som regel er i selveje eller bortlejet eller bortforpagtet på kort åremål, vil det være naturligt ikke alene at lægge udgiften ved rejsning af nyt hegn på ejeren, men også at pålægge denne ansvaret for opfyldelse af vedligeholdelsespligten.

d. Der er ofte fremført begrundet klage over, at loven af 1869 ikke giver naboen tilstrækkelig beskyttelse mod opførelse af høje plankeværker eller plantning af høje levende hegn på egen grund langs skellet.

Kommissionen har derfor foreslået indført den hovedregel, at egne hegn ikke må påføre naboen større ulemper end fælleshegn.

e. De i loven af 1869 fastsatte vederlag til hegnsynsmændene svarer ikke til nutidens prisniveau. Kommissionens medlemmer er da også enige om at foreslå disse vederlag forhøjet.

Uagtet det ikke faldt ind under nærværende kommissions opgave at behandle spørgsmålet om *beliggenheden af skellinier*, har der dog indenfor kommissionen været fremsat ønske om, at der i en kommende hegnslov måtte blive optaget en bestemmelse, der tilsigtede at hindre, at bestående skelmærker blev fjernet eller flyttet under arbejdet med rejsning af hegn, da man ikke anså de interesser, der er knyttet til skelmærkernes varige beståen, for tilstrækkeligt beskyttet ved straffelovens bestemmelser herom. Kommissionens overvejelser resulterede imidlertid i, at man anmodede Den danske Landinspektørforenings repræsentant i kommissionen om at drøfte spørgsmålet med landinspektørforeningens bestyrelse, og en af denne foretagen henvendelse til det af folketinget nedsatte udvalg til behandling af forslag til lov om udstykning og sammenlægning m. m. af faste ejendomme førte til, at der i nævnte forslag blev optaget en bestemmelse om, at den, som flytter, borttager, beskadiger eller ødelægger et kendeligt skelmærke, er pligtig at afbolde udgifterne ved dettes genanbringelse, selv om forholdet ikke falder ind under bestemmelserne i Borgerlig Straffelovs §§ 179 og 291. Der var herefter indenfor kommissionen enighed om at betragte spørgsmålet som bortfaldet for kommissionens vedkommende.

Fællesrådet for Havekunst, der er fællesrepræsentation for: Almindelig Dansk Gartnerforening, Dansk Anlægsgartnerforening, Dansk Gartnerforbund, Dansk Havearkitektforening, Dansk Privatgartnerforening, Det kgl. danske Haveselskab, Foreningen af Kirkegårdsinspektører m. fl. og Foreningen for Kirkegårdskultur, har i skrivelse af 17. september 1946 (bilag 6) henstillet til kommissionens overvejelse, at en kommende hegnslov søges opdelt således, at der skelnes mellem I. landboforhold og II. byer og bymæssige bebyggelser, idet fællesrådet er af den opfattelse, at det af landbrugsministeriets udvalg for gartneri og havebrug under 30. oktober 1930 udarbejdede udkast danner et udmærket grundlag for hegnslovgivning vedrørende landboforhold, og at hegnsbestemmelserne i byggelov af 29. marts 1939 for staden København med dertil hørende bygningsvedtægt og administrationsvedtægt med enkelte tilføjelser vil kunne benyttes som grundlag for hegnslovgivning i og ved byer og bymæssige bebyggelser.

Endvidere har *Landsforeningen Dansk Frugtavl* i skrivelse af 24. september 1946 (bilag 7) fremsat forslag om, at der i den nye udformning af loven om hegn og læ optages et selvstændigt afsnit om „hegns- og læplantning omkring frugtbaver og plantager", og at tjørnearten „cratægus monogyna" heri nævnes som standardeksempel på hegns- og læplante omkring frugtplantager, idet denne planteart ifølge landsforeningens opfattelse

ikke alene er smuk, men tillige landets bedste hegns- og læplante for frugtavl og markkultur. Landsforeningen redegjorde derhos i nævnte skrivelse for, hvilke nærmere bestemmelser man ønsker fastsat for disse hegns nedstævning, placering og vedligeholdelse, og fremhævede bl. a., at hegnsynet bør have frugtavlskyndig bistand, når sagen vedrører hegn om frugtplantager, og hegnsynsmændene ikke er frugtavlere.

Endelig har kommissionen modtaget et af handelsgartner, lektor Frode Sørensen på *haveselskabernes* vegne udarbejdet memorandum (bilag 8), hvori blandt andet fremhæves de levende hegns betydning som læhegn, men som iøvrigt ikke afviger væsentligt fra det af landbrugsministeriets udvalg for gartneri og havebrug i 1930 udarbejdede forslag.

Repræsentanter for såvel Fællesrådet for Havekunst som De samvirkende danske Haveselskaber, Almindelig dansk Gartnerforening og Danmarks Erhvervsfrugtavlerforening har haft lejlighed til overfor kommissionen nærmere at redegøre for deres synspunkter, og der blev herunder fremsat ønske om, at afgørelsen af hegnssager i købstæder og områder med bymæssig bebyggelse henlægges til vedkommende kommunalbestyrelse i stedet for til de af kommunalbestyrelsen udpegede hegnsynsmænd, hvilket ville være i overensstemmelse med de for København gældende regler.

Kommissionen har forelagt dette spørgsmål for *Den danske Købstadforening* og *Fællesorganisationen af Landkommuner med bymæssig Bebyggelse*, og på et den 22. august 1947 afholdt møde har kommissionens medlemmer haft lejlighed til at drøfte dette med repræsentanter for foreningerne. Man har derefter modtaget meddelelse om, at fællesorganisationen foretrækker opretholdelse af de hidtil gældende regler (bilag 9), medens bestyrelsen for Den danske Købstadforening udtaler, at de gældende bestemmelser i hegnsloven af 1869 med hensyn til valg af hegnsynsmænd findes at fungere tilfredsstillende, hvorfor man ikke fra købstadforeningens side ønsker at stille ændringsforslag (bilag 10).

I den af kommissionen angående revision af vandløbslovgivningen i 1941 afgivne betænkning var optaget et forslag til lov om landvæsensretter, hvorefter blandt andet de af hegnsynsmænd efter den hidtil gældende lovgivning behandlede sager fremtidigt skulle behandles af de i forslaget omhandlede landvæsensnævn, og denne bestemmelse var uændret optaget i det på rigsdagen i forrige samling forelagte forslag til lov om landvæsensretter.

Det er imidlertid kommissionens opfattelse, at de kommunale hegnsyn i det store og hele har fungeret tilfredsstillende i de forløbne år, hvilket også støttes af de fra Den danske Købstadforening og Fællesorganisationen af Landkommuner med bymæssig bebyggelse fremkomne udtalelser. Det er typisk for hegnssager, at disse i nogen grad bør behandles under hensyntagen til forholdene i de enkelte kommuner, og ved at foretrække det kommunale hegnsyn fremfor det for retskredsen gældende landvæsensnævn undgår man tillige en del udgifter til befordring.

Kommissionen har derfor ment at burde foreslå, at den hidtil gældende ordning opretholdes, idet man har søgt at udforme reglerne om hegnsynets sammensætning og virksomhed således, at der skabes sikkerhed for, at hegnsynet har den fornødne indsigt i de spørgsmål, hvorom afgørelse skal træffes. Som følge heraf er den i forslag til lov om landvæsensretter optagne bestemmelse vedrørende de af hegnsynsmænd hidtil behandlede sager udgået af det på rigsdagen i indeværende samling forelagte lovforslag.

Allerede under kommissionens indledende drøftelser af spørgsmålet om lovens område, blev det fremhævet, at det ved revisionen af hegnsloven af 1869 på forhånd måtte forekomme hensigtsmæssigt, om de nye bestemmelser blev affattet således, at loven ikke alene tog sigte på forholdene på landet, men også havde forholdene i købstæderne for øje, således at det ikke var nødvendigt at lovgive på dette område gennem bygningsvedtægter

og lignende. Endvidere ville det rent lovteknisk være en fordel, hvis de særlige københavnske bestemmelser kunne ophæves.

Heroverfor blev imidlertid anført, at selv om loven af 1869, der først og fremmest tager sigte på forholdene på landet, vel i et vist omfang finder anvendelse i de bymæssige bebyggelser, så søger loven dog her fortrinsvis kun at medvirke til løsning af konflikter mellem naboer. Derimod varetager den ikke de offentligretlige, bygge- og byplanmæssige interesser, der er knyttet til hegn, og retsregler om disse spørgsmål, der fortrinsvis gør sig gældende i bymæssigt bebyggede områder, er i stigende omfang blevet inkorporeret i bygnings- og byplanlovgivningen, idet bebyggelsen på den enkelte grund i den moderne bygnings- og byplanlovgivning ikke betragtes isoleret, men underkastes en samlet helhedsbedømmelse af et større område. Indføjelse i hegnsloven af sådanne offentligretlige bestemmelser om hegn i bymæssige bebyggelser ville derfor betyde, at disse bestemmelser blev løsrevet fra deres naturlige sammenhæng, idet det drejer sig om problemer, der i vidt omfang egner sig til individuel behandling gennem kommunale vedtægter.

Kommissionen har herefter ikke ment at burde fremsætte forslag om ophævelse af de for København gældende særlige regler, der som ovenfor under I anført er udvidet til at omfatte Gentofte kommune og kan udvides til også at omfatte andre kommuner; man har imidlertid søgt at udforme forslaget til en kommende hegnslov på en sådan måde, at bestemmelserne er anvendelige såvel i købstæderne som i landkommunerne med bymæssig bebyggelse og i de egentlige landkommuner, idet der samtidig er åbnet adgang til at fastsætte supplerende bestemmelser i bygningsvedtægter og lignende, hvor offentligretlige hensyn gør dette ønskeligt.

Som følge af, at de specielle bymæssige problemer, der er knyttet til hegnslovgivningen, herefter kun i ringe omfang kan blive løst i en kommende hegnslov, har kommissionen ikke fundet det hensigtsmæssigt at søge loven opdelt således, at der skelnes mellem landboforhold på den ene side og byer og bymæssig bebyggelse på den anden side. Man har ej heller anset det for hensigtsmæssigt at optage et selvstændigt afsnit om hegns- og læplantning omkring frugthaver og frugtplantager, men har ved udformningen af lovforslagets almindelige bestemmelser og ved tilføjelse af enkelte særregler søgt at imødekomme de ønsker, der er fremført af de interesserede organisationer.

Kommissionens overvejelser er derfor resulteret i, at loven bør opbygges, således at der opstilles fælles regler for alle arter af hegn i såvel by som på land, men hertil føjes enkelte særregler for de områder, hvor man skønner, at særlige hensyn gør sig gældende. Som arbejdsgrundlag har kommissionen benyttet det foran nævnte af De samvirkende danske Landboforeninger m. fl. i 1935 udarbejdede forslag til lov om markskel og hegn, samt et af kommissionen udarbejdet sammendrag af de for København gældende bestemmelser om hegn, der er optrykt som bilag 11 til nærværende betænkning. Endvidere har kommissionen haft lejlighed til at gøre sig bekendt med et af matrikeldirektoratet optaget referat af de på et i direktoratet den 14. februar 1936 afholdt møde fremsatte synspunkter vedrørende nysnævnte forslag (bilag 12) samt med de af Den danske Landinspektørforening i skrivelse af 17. juni 1938 til forslaget fremsatte bemærkninger (bilag 13). Heri fremhæves, at tvistigheder vedrørende beplantning i en vis nærmere afstand fra skellinien bør undergives hegnsynets afgørelse, og fra forskellig anden side er ikke sjældent blevet gjort gældende, at det ikke er tilstrækkeligt at fastsætte gode bestemmelser om hegn, som opføres i skellinien, når der ikke samtidig fastsættes retsregler om hegn, som opføres lige indenfor skellinien, og om beplantning umiddelbart op ad hegnene.

Kommissionen er enig i, at den omstændighed, at et hegn rejses umiddelbart indenfor skellinien, ikke bør afskære hegnsynet fra at afgøre tvistigheder vedrørende hegnet, og

at en kommende hegnslov ikke alene bør omfatte de såkaldte fælleshegn, men også hegn, der rejses på egen grund langs ejendommens skel.

Under den principielle drøftelse af reglerne for hegnenes vedligeholdelse var der indenfor kommissionen almindelig stemning for, at der i lovforslaget blev optaget en bestemmelse om, at naboen skal være berettiget til at afkappe grene, som vokser ind gennem hegnet eller så tæt hen over hegnet, at dette herved udsættes for beskadigelse, eller som er til ulempe for den for naboejendommens drift nødvendige færdsel med redskaber, maskiner og køretøjer, idet en sådan bestemmelse måtte anses for et naturligt og påkrævet supplement til reglerne om hegnenes vedligeholdelse.

Også Dansk Skovforenings repræsentant anså en sådan bestemmelse for i og for sig ønskelig, men fandt det dog mindre rationelt kun at fastsætte regler for kapning af laveresiddende grene, uden samtidig at give de — såvel i landskabelig henseende som for skovenes trivsel — så betydningsfulde skovbryn rimelig beskyttelse mod krav om kapning af højeresiddende grene. Han måtte derfor modsætte sig den ovennævnte bestemmelses optagelse i forslaget, medmindre hele spørgsmålet om kapning af grene, som vokser ind over skellet, løstes til bunds.

Efter gældende ret må formentlig grene fra træer i en have kunne kræves kappede, når de rager ind over skellet mod naboens have, jfr. Hof. St. D. 19. december 1898 (U. f. R. 1899. 195) og Nordre Birks civilrets dom af 22. juli 1942 (juristens domssamling 1942. 315).

Om kapning kan foretages eller kræves under andre omstændigheder er omtvistet. Herom henvises til den som bilag 14 optrykte redegørelse, hvor også fremmed rets stilling til spørgsmålet er belyst.

Indenfor kommissionen er der enighed om, *at* naboen bør kunne kappe grene, som rager ud over skellet og er generende for færdsel med redskaber og køretøjer, og *at* højeresiddende grene bør kunne kræves afkappede, når de medfører fare for sikkerheden på naboejendommen. Der er ligeledes enighed om, at der kan tænkes forhold, hvor skovbrynets æstetiske og lægivende betydning er så ringe i forhold til enkelte naboers interesser, at kapning bør kunne foretages eller kræves.

Et *flertal* indenfor kommissionen (Fabricius, J. A. Larsen, Rohr Lauritzen, Laust Nørskov og Steenstrup) ønsker fremhævet, *at* man i praksis stærkt savner lovregler om kapning af såvel lavere- som højeresiddende grene i naboforhold, *at* tvistigheder angående disse spørgsmål er nøje knyttet til spørgsmålet om hegnenes karakter, da de ofte opstår i forbindelse med en strid om det mellem ejendommene værende hegn, og *at* det vil være hensigtsmæssigt og særdeles praktisk, om regler herom blev optaget i en kommende hegnslov, idet der ikke findes nogen anden lov, hvori sådanne retsregler naturligt kan indføjes.

Flertallet foreslår derfor, at der — foruden bestemmelser om kapning af grene, der er generende for færdsel med redskaber og køretøjer eller medfører fare for sikkerheden på naboejendommen — optages regler for kapning af højeresiddende grene, der rager ind over en tilgrænsende ejendom.

Et *mindretal* (Kinch, Møller og Førgaard) må nære betænkelighed ved at foreslå almindelige regler om kapning af grene i naboforhold indarbejdet i en kommende hegnslov, idet sådanne bestemmelser kun naturligt kan medtages her i det omfang, hvor grenene beskadiger hegnet eller udsætter hegnet for beskadigelse eller er til ulempe for hegnets vedligeholdelse, medens spørgsmålet iøvrigt må falde udenfor, hvad kommissionen er kompetent til at behandle.

Under hensyn til at det, som af flertallet fremhævet, må anses for påkrævet, at i hvert fald de vigtigste i praksis forekommende tvivlstilfælde nu søges løst, har mindretallet dog ikke ment at burde modsætte sig, at der i det af kommissionen udarbejdede for-

slag til lov om hegn optages bestemmelser om kapning af grene i de specielle tilfælde, hvor der er særlig trang hertil, under forudsætning af at de øvrige vanskeligt overskuelige tvivlsspørgsmål henvises til domstolenes afgørelse.

Dette har flertallet sluttet sig til og i overensstemmelse hermed er forslagets § 19 udarbejdet og derefter tiltrådt af samtlige kommissionens medlemmer.

Udover de foran omhandlede principielle ændringer har der indenfor kommissionen været enighed om at foreslå loven af 1869 ændret og suppleret på en række mindre betydningsfulde punkter. For disse forslag er der nærmere redegjort i bemærkningerne til de enkelte paragraffer i det af kommissionen udarbejdede forslag til lov om hegn. Et *mindretal* (A. L. Birk) har forbeholdt sig at fremsætte særlige bemærkninger til forslaget (bilag 15—16).

København, den 9. marts 1949.

Lauritz Nielsen. **O. Fabricius.** **A. L. Birk.**

K. Rohr Lauritzen. **K. O. Møller.** **J. A. Larsen.** **Laust Nørskov.**

B. Steenstrup. **S. Kinch.** **J. Førgaard.**
Formand

H. Bloch-Nielsen.

Forslag til lov om hegn.

Kapitel I.

Almindelige bestemmelser.

§ 1.

Denne lov omfatter såvel fælleshegn som egne hegn. Ved fælleshegn forstås her hegn, som rejses således, at der til hegnet afgives jord fra begge de tilstødende ejendomme. Ved egne hegn forstås hegn, som rejses på egen grund langs ejendommens skel.

§ 2.

Egne hegn må ikke påføre naboen større ulemper end fælleshegn. Dog kan egne hegn om kirkegårde, militære anlæg, jernbaner og andre almennyttige anlæg opføres af det materiale og i den højde, anlæggets karakter kræver.

§ 3.

1. Elektriske hegn og pigtrådshegn langs gade, vej, sti eller plads, hvor andre end hegnets ejer har færdselsret, skal være fjernet mindst 1 m fra færdselsbanen.

2. Pigtrådshegn langs de i stk. 1 nævnte færdselsbaner skal i ca. 1 m højde være forsynet med en glat tråd på den mod færdselsbanen vendende side af hegnspælene, medens pigtråden skal være anbragt på den bort fra færdselsbanen vendende side.

§ 4.

1. Til levende hegn må ikke anvendes træer eller buske, som er giftige eller kan give anledning til udbredelse af plantesygdomme.

2. Forefindes i hegn træer eller buske, som er giftige, eller som kan give anledning til udbredelse af plantesygdomme, kan naboen forlange disse fjernede.

§ 5.

De i § 2 samt kap. II, III og IV fastsatte bestemmelser kommer ikke til anvendelse i de tilfælde, hvor særligt retsgrundlag foreligger for en anden ordning.

§ 6.

Såfremt der i bygningslovgivningen eller i en i henhold hertil udfærdiget vedtægt eller reglement eller i en for kommunen udstedt politivedtægt eller byplan findes særlige forskrifter om hegn om de i kommunen beliggende ejendomme, må disse forskrifter efterkommes.

Kapitel II.

Rejsning af nyt hegn.

§ 7.

1. Enhver grundejer er med de i § 8, stk. 2, og § 11 fastsatte undtagelser pligtig, når naboen forlanger det, at deltage i udgiften eller arbejdet med rejsning af fælleshegn og afgive halvdelen af den dertil fornødne jord. Kan parterne ikke enes om hegnets beskaffenhed og dimensioner, må rejsningen ikke påbegyndes, for hegnsynets afgørelse herom foreligger.

2. En grundejer, der ønsker at hegne på egen grund, må selv afholde udgiften herved.

§ 8.

1. Udgiften eller arbejdet med rejsning af fælleshegn deles lige mellem parterne, medmindre hegnets rejsning overvejende er i den ene parts interesse eller er nødvendiggjort ved den brug, han gør af sin ejendom, eller hegnsynet har ment at burde imødekomme en af parternes ønske om rejsning af et særlig kostbart hegn. I sådanne tilfælde fastsætter hegnsynet udgiftens eller arbejdets fordeling efter den nytte og interesse, hver af parterne har i hegnets rejsning.

2. Skønnes hegnets rejsning udelukkende i den ene parts interesse, fritages naboen for at deltage i udgiften eller arbejdet herved.

§ 9.

Fælleshegn skal rejses således, at skellinien falder midt i hegnet.

§ 10.

1. Fælleshegn bør afpasses efter de tilstødende ejendommes karakter og benyttelse og være af en sådan beskaffenhed, at hegnet tydeligt adskiller de pågældende ejendomme og kan modstå de påvirkninger, som ejendommenes benyttelse normalt medfører. Hvor de stedlige forhold gør det påkrævet, bør fælleshegnet kunne yde de tilgrænsende ejendomme rimelig beskyttelse mod fredskrænkelser, men det bør på den anden side påses, at hegnet ikke i højere grad end nødvendigt spærrer for lys, luft eller udsigt eller på uheldig måde ændrer landskabsbilledet.

2. Ved rejsning af fælleshegn om haver og lystanlæg bør hensyn tages til, at hegnet kan komme til at danne en tiltalende ramme om de pågældende ejendomme.

3. Ved rejsning af hegn mod gader, veje, stier og pladser bør tilstræbes et tiltalende helhedsindtryk. Hegn må ikke hindre den frie oversigt ved vejkryds, vejtilslutninger eller vejsving, være til ulempe for færdselen eller væsentligt forøge faren for dannelse af snedriver på de nævnte færdselsbaner. Porte, låger eller led må ikke kunne åbnes udad mod færdselsbaner, hvor andre end hegnets ejer har færdselsret.

4. I bymæssige bebyggelser og villakvarterer skal hegn om ejendomme, hvorpå der drives industri, håndværk eller forretningsvirksomhed, og hvis ubebyggede arealer benyttes til af- eller pålæsning af varer, henstilling af maskiner, redskaber eller køretøjer eller til bearbejdning af virksomhedens produkter, i almindelighed bestå af plankeværk, mur, jernbeton el. lign. af ikke under 2 m og ikke over 3 m højde eller af et lavere fast hegn i forbindelse med en beplantning, som kan dække udsigten til grunden.

5. Hvor det er af betydning at skabe læ for marker, skove, gartnerier, planteskoler, frugtplantager og andre dyrkede jorder eller for bebyggelse, bør fælleshegn dannes ved plantning af en tjørnehæk eller andre dertil egnede buske eller træer. Det samme gælder ved spredt bebyggelse, hvor en sådan beplantning kan danne skærm for gårdspladser, udhuse, oplagspladser eller skæmmende bygninger.

6. Fælleshegnenes dimensioner fastsættes om fornødent af hegnsynet. Ved boligbebyggelse bør højden af hegn mod naboejendommen i almindelighed fastsættes til 1.30 m og må ikke uden naboens samtykke overstige 2 m.

7. Ved valget mellem forskellige arter af fælleshegn bør parternes ønsker så vidt muligt imødekommes, hvorhos der bør lægges vægt på at undgå jordspild og unødvendige udgifter.

8. Plantes fælleshegn af træer eller buske, som ikke straks kan danne et forsvarligt hegn, kan hegnsynet bestemme, at der skal opføres et midlertidigt hegn.

§ 11.

1. Hegn langs gade, vej, sti eller plads, som er åben for almindelig færdsel eller udlagt til brug for flere særskilt matrikulerede og i særligt eje værende ejendomme, skal rejses helt på egen grund og levende hegn plantes i en sådan afstand fra vejens areal, at bevoksningen til enhver tid kan holdes inden for skellinien. Hegnets højde fastsættes om fornødent af hegnsynet under hensyntagen til bestemmelserne i § 10, stk. 3, og § 6. Grundejeren kan ikke over for det offentlige eller vejejeren stille krav om deltagelse i udgiften eller arbejdet ved hegnets rejsning.

2. Fælleshegn kan ikke forlanges rejst, når de pågældende ejendomme ved et åbent vandløb eller på anden måde er således adskilt, at rejsning af hegn må anses for overflødigt.

Kapitel III.

Ombytning, ændring og sløjfning af hegn.

§ 12.

1. Ønskes et fælleshegn ombyttet eller ændret til hegn af anden beskaffenhed, og kan overenskomst herom ikke opnås, afgør hegnsynet, om dette ønske bør imødekommes.

2. Inden afgørelse herom træffes, må hegnsynet underkaste forholdene på begge de tilstødende ejendomme en samlet overvejelse, og kun såfremt den foreslåede hegnsmåde under hensyn til den brug, der gøres af de tilstødende jorder, og de øvrige forhold, som ifølge § 10 bør komme i betragtning, frembyder overvejende fordele, bør den ønskede ombytning eller ændring af hegnet tillades.

3. Levende hegn og stengærder bør dog i almindelighed kun tillades ombyttet med hegn af anden beskaffenhed, såfremt ganske særlige omstændigheder efter hegnsynets skøn taler derfor.

4. Medfører ombytningen eller ændringen tab eller ulemper for naboen, kan hegnsynet tillægge denne en passende erstatning.

5. Hvor der lovligt bygges helt ud til skellinien, kan hegnet sløjfes uden hegnsynets medvirken.

§ 13.

1. Egne hegn kan hegnets ejer til enhver tid ombytte, ændre eller sløjfe under iagttagelse af bestemmelserne i kap. I og II. Dog må arbejdet, såfremt andet hegn ikke findes mellem de pågældende ejendomme, tidligst påbegyndes 1 måned efter, at naboen har modtaget meddelelse om, at hegnet agtes ombyttet, ændret eller sløjfet.

2. Egne hegn, der påfører naboen større ulemper end hegnsynet under hensyntagen til bestemmelserne i § 2 jfr. kap. II finder rimeligt, kan naboen kræve ombyttet eller ændret. Hegnets ejer er dog i så fald berettiget til at sløjfe sit hegn og kræve fælleshegn rejst i overensstemmelse med reglerne i kap. II.

3. Hvor egne hegn yder mindre læ for marker, skove, gartnerier, planteskoler, frugtplantager og andre dyrkede jorder end hegnsynet finder rimeligt, kan naboen kræve fælleshegn rejst i overensstemmelse med reglerne i kap. II.

4. Egne hegn om kirkegårde, militære anlæg, jernbaner og andre almennyttige anlæg kan naboen ikke kræve ombyttet eller ændret.

§ 14.

Tillades den ønskede ombytning eller ændring, fastsætter hegnsynet under hensyntagen til reglerne i kap. II de nødvendige bestemmelser om det nye hegns beskaffenhed og dimensioner.

§ 15.

1. Den, der ønsker et fælleshegn ombyttet, ændret eller sløjfet, må — bortset fra de i stk. 2 og 3 nævnte tilfælde — selv afholde udgiften herved.

2. Medfører ombytningen eller ændringen fordele for begge parter, kan naboen tilpligtes at afholde indtil halvdelen af udgiften.

3. Er ombytningen eller ændringen alene eller hovedsagelig nødvendiggjort ved den særlige brug, naboen gør af sin ejendom, må denne afholde hele eller den væsentligste del af udgiften ved sløjfning af det gamle og rejsning af et nyt og mere hensigtsmæssigt hegn.

§ 16.

1. Udgiften ved ombytning, ændring eller sløjfning af egne hegn påhviler hegnets ejer.

2. Er hegnet lovligt opført inden nærværende lovs ikrafttræden og i god stand, må dog den, der forlanger hegnet ombyttet eller ændret, selv afholde udgiften herved.

3. Medfører rejsning af fælleshegn i henhold til § 13, stk. 3, sløjfning eller ændring af egne hegn, må den, der kræver fælleshegn rejst, selv afholde udgiften ved sløjfningen eller ændringen. Det ved sløjfningen fremkomne materiale tilhører hegnets ejer.

§ 17.

1. Når et fælleshegn sløjfes, har parterne ret til hegnsmaterialet eller det ved salg heraf indkomne beløb i samme forhold, som de i sin tid har bidraget til hegnets rejsning.

2. Kan dette ikke længere oplyses, deles materialet eller salgssummen lige mellem parterne.

Kapitel IV.

Hegnenes vedligeholdelse.

§ 18.

1. Hegnene må ikke beskadiges og skal stedse holdes i forsvarlig stand, således at de kan opfylde deres formål.

2. Fælleshegn mellem jorder, der anvendes til frembringelse af landbrugsprodukter, samt mellem sådanne jorder og skove, kan, hvor lævirkningen er af væsentlig betydning, kun kræves nedkappet een gang årligt til en højde af 5 m.

3. Ved boligbebyggelse kan levende fælleshegn kræves nedkappet een gang årligt til en højde af 2 m eller til den af hegnsynet i henhold til § 10, stk. 6, for sådant hegn fastsatte højde.

4. Andre levende fælleshegn kan af naboen forlanges nedkappet een gang årligt til en højde af 3,5 m.

5. Levende hegn mod gade, vej, sti eller plads, hvor andre end hegnets ejer er berettiget til at færdes, skal holdes studsede, således at bevoksningen ikke er til ulempe for færdselen eller hindrer udsynet for vejfarende.

6. Det ved lovlig nedkapning, stævning eller udtynding af levende hegn fremkomne materiale tilhører den vedligeholdelsespligtige, såfremt ingen anden kan godtgøre at have erhvervet en særlig ret hertil. Arbejdet skal udføres på forsvarlig måde og på passende årstid.

7. Den vedligeholdelsespligtige må ikke egenmægtigt nedkappe et levende fælleshegn under de i stk. 2, 3 og 4 fastsatte højder eller udtynde et sådant hegn så stærkt, at det mister sin lægivende virkning.

8. Hvor læhegn består af hassel eller anden plantning, der normalt nedkappes ved at beskæres til roden, kan hegnsynet efter begæring af en af parterne bestemme, at hegnet ikke må beskæres, når dets lægivende virkning er af overvejende betydning for de tilstødende jorder.

9. Egne levende hegn kan forlanges nedkappet og klippet, således at de ikke påfører naboen større ulemper end fælleshegn.

§ 19.

1. Den til hegnet stødende jord må ikke behandles eller benyttes således, at hegnet derved beskadiges.

2. Grene, som vokser ind gennem hegnet eller så tæt hen over hegnet, at dette herved udsættes for beskadigelse, eller som er til ulempe for den for naboejendommens drift nødvendige færdsel med redskaber, maskiner og køretøjer, er naboen berettiget til at afkappe i skellinien.

3. Grene, der på grund af alder, råd el. lign. skønnes at være farlige for sikkerheden på naboejendommen, kan hegnsynet efter naboens begæring pålægge ejeren at fjerne.

4. Ejeren af en til skov grænsende ejendom har ret til i skellinien også at kappe grene i større højde end i stk. 2 anført, når hegnsynet efter indhentet erklæring fra formanden for fredningsnævnet og statens tilsynsførende med de private skove finder, at betydningen af sådan kapning væsentlig overstiger de af kapningen følgende ulemper for skovbrynets landskabelige værdi eller for skoven.

5. Om grene, som fra andre bevoksninger end skove vokser ind over hegnet til nabogrunden i større højde end i stk. 2 anført, kan kappes eller forlanges kappet, afgøres af domstolene.

6. Hække om gårds- og huspladser, haver, gartnerier, planteskoler og frugtplantager er hver af parterne berettiget til at klippe på den mod hans ejendom vendende side.

7. Hvor kapning eller klipning foretages i henhold til stk. 2. 4 og 6, skal arbejdet udføres på forsvarlig måde og på passende årstid. Det ved kapningen eller klipningen fremkomne kvas tilfalder den, som har ladet arbejdet udføre.

8. Drives der løsdrift af husdyr på de til et levende hegn eller en skelgrøft grænsende arealer, skal den pågældende lodsejer i passende afstand herfra opsætte og vedligeholde et beskyttelseshegn af tråd el. lign., således at beskadigelse ikke kan finde sted.

9. Husdyr må ikke tøjres så nær ved levende hegn eller skelgrøft, at dyrene kan beskadige hegnet eller grøften.

§ 20.

1. Udgiften eller arbejdet ved fælleshegnenes vedligeholdelse deles lige mellem parterne.

2. Godkender hegnsynet af hensyn til en ejendoms særlige karakter eller benyttelse eller ejerens særlige ønsker opførelse af et fælleshegn, som er særlig bekosteligt at vedligeholde, bør der dog ikke pålægges naboen større byrde, end vedligeholdelse af et almindeligt forsvarligt hegn ville medføre. I det i § 8, stk. 2, omhandlede tilfælde er naboen fritaget for at deltage i udgiften eller arbejdet ved hegnets vedligeholdelse.

3. Egne hegn må grundejeren selv vedligeholde, medmindre hegnsynet finder, at hegnet også er til væsentlig nytte for naboen. I så fald kan det, når hegnet har stået i mindst 3 år og er i god stand, pålægges denne at overtage indtil halvdelen af vedligeholdelsesbyrden.

4. Hvor arbejdet eller udgiften ved egne hegns vedligeholdelse er delt mellem parterne, kan hegnets ejer overtage hele vedligeholdelsen mod at give hegnsynet og naboen underretning herom, jfr. dog § 19, stk. 6.

§ 21.

1. Når vedligeholdelsesbyrden ønskes fordelt mellem parterne, tildeler hegnsynet hver et hegnsstykke at vedligeholde på begge sider, — så vidt muligt i en samlet strækning, der ikke støder op mod naboens have, gårds- eller husplads.

2. Består fælleshegn af plankeværk eller mur, bør det pålægges hver af parterne i fornødent omfang at male, tjære eller kalke den mod hans grund vendende side af hegnet.

3. Hvor særlige forhold taler derfor, eller parterne fremsætter ønske derom, kan hegnsynet fordele vedligeholdelsesbyrden på anden måde end i stk. 1 og 2 anført.

§ 22.

1. Den vedligeholdelsespligtige er berettiget til i tidsrummet mellem 1. november og 1. maj på hensynsfuld måde at færdes på naboens grund langs hegnet i det omfang, hegnets vedligeholdelse gør det nødvendigt.

2. Er det pålagt nogen at renholde et læhegn, har han ret til også uden for ovennævnte tidsrum at færdes på naboens grund med hest og redskaber og bearbejde jorden i en bredde af 1 m regnet fra hegnets midte, uden at naboen har krav på erstatning for de derved forvoldte ulemper.

3. Tillader forholdene iøvrigt benyttelse af heste, vogne, maskiner eller redskaber ved vedligeholdelsesarbejdernes udførelse, må den skade, som forvoldes ved sådan færdsel, erstattes.

§ 23.

1. Hvor hegn helt eller delvis består af jordvolde, er den vedligeholdelsespligtige berettiget til at tage den jord, der er nødvendig til vedligeholdelse af den mod naboen vendende side af hegnet, på naboens grund langs hegnets fod.

2. Dannes hegn af grøft eller vandløb. kan den vedligeholdesespligtige oplægge halvdelen af det ved vedligeholdelsen oprensede på naboens grund.

§ 24.

En grundejer, der hidtil har vedligeholdt mere end halvdelen af fælleshegn mod nabogrunden, kan, når hegnet efter hegnsynets skøn opfylder forskrifterne i denne lov og er i god stand efter at have stået i mindst 3 år, kræve, at naboen for eftertiden overtager halvdelen af vedligeholdelsesbyrden, medmindre dennes interesse i hegnet er så ringe. at det findes rimeligt kun at pålægge ham en mindre del, eller særligt retsgrundlag findes for den hidtidige ordning.

§ 25.

1. Enhver grundejer har ret til på et mod hans grund vendende plankeværk eller mur at befæste espalier, halvtage, mindre skure o. lign.

2. Bliver hegnets vedligeholdelse herved mere byrdefuld for naboen, kan denne kræve den gældende fordeling af vedligeholdelsesbyrden ændret.

§ 26.

Beskadiger en grundejer hegnet mod nabogrunden eller undlader at udføre et ham påhvilende vedligeholdelsesarbejde, derunder nødvendig renholdelse, eller at træffe de i § 19, stk. 8, påbudte beskyttelsesforanstaltninger, kan hegnsynet efter naboens begæring ved kendelse pålægge den pågældende inden en nærmere fastsat frist at udbedre skaden eller udføre det manglende arbejde.

Kapitel V.

Hegnsynet.

§ 27.

1. For hver kommune nedsættes et hegnsyn bestående af 3 medlemmer, af hvilke det ene beskikkes til formand. Mindst et af medlemmerne skal være plantningskyndigt, og i købstæder samt landkommuner med bymæssig bebyggelse på 1000 indbyggere eller derover skal der tillige være et bygningskyndigt medlem.

2. Om fornødent kan der — i købstæder med landbrugsministeriets og i landkommuner med amtsrådets samtykke — nedsættes to eller flere hegnsyn med hver sit bestemt afgrænsede distrikt.

3. Landdistrikter, der med hensyn til forsorgs- eller skolevæsen hører under en købstadkommune uden at have deres eget sogneråd. jfr. lov nr. 88 af 25. marts 1933 § 1, stk. 2, kan, hvad det i nærværende paragraf omhandlede forhold angår, efter vedkommende amtsråds bestemmelse underlægges en tilstødende kommune, når dertil på grund af distriktets ringe størrelse eller andre forhold findes anledning.

§ 28.

1. Medlemmerne af hegnsynet beskikkes i købstæder af byrådet og i landkommuner af sognerådet.

2. På samme måde beskikkes suppleanter til at udføre hvervet i tilfælde af, at nogen af synsmændene har forfald eller i henhold til § 31 er afskåret fra at deltage i behandlingen af en hegnssag.

3. Synsmændene er forpligtet til også at udføre hegnsynsforretninger i nærliggende distrikter, når de der beskikkede synsmænd har lovligt forfald, og det kræves af vedkommende hegnsyns formand.

§ 29.

1. Synsmændene beskikkes for perioder, der falder sammen med valgperioderne for kommunalrådene.

2. Ingen, der har opnået en alder af 70 år, kan beskikkes til synsmand. Ingen, der har opnået en alder af 60 år, er forpligtet til at modtage beskikkelse som synsmand. Den, der har fungeret som synsmand i en periode, er ikke forpligtet til at modtage beskikkelse før efter udløbet af en ny periode. Om iøvrigt nogen har gyldig grund til at fordre sig fritaget for hvervet, afgøres af by- eller sognerådet, hvis afgørelse kan indankes for henholdsvis landbrugsministeriet eller amtsrådet.

§ 30.

1. Afskedigelse af en synsmand eller suppleant kan foretages af by- eller sognerådet, hvis afgørelse kan indankes for henholdsvis landbrugsministeriet eller amtsrådet.

2. Nødvendiggør afskedigelse eller dødsfald beskikkelse af en ny synsmand eller suppleant, sker beskikkelsen for den tilbageværende del af den løbende periode.

§ 31.

Ingen må deltage som medlem af hegnsynet i behandlingen af eller være sagkyndig i en sag, når han

1) selv er part i sagen eller personlig interesseret i dens udfald,
2) er beslægtet eller besvogret med nogen af parterne i op- eller nedstigende linie eller i sidelinien så nær som søskendebørn eller er en af parternes ægtefælle, værge, adoptiv- eller plejefader eller -moder, adoptiv- eller plejebarn,
3) er afskediget som synsmand i henhold til § 30, men har indanket afgørelsen for landbrugsministeriet eller amtsrådet, og dettes afgørelse endnu ikke foreligger.

§ 32.

1. Spørgsmålet om, hvorvidt en synsmand i henhold til § 31, 1) og 2), skal fratræde behandlingen af en sag, afgøres af hegnsynet og bør så vidt muligt rejses inden forhandlingernes begyndelse.

2. Kendelser, hvorved det pålægges en synsmand at fratræde behandlingen af en sag, er ikke genstand for kære eller anke. Kendelser, hvorved indsigelser mod en synsmands habilitet forkastes, kan indbringes for en landvæsenskommission. Når det straks forlanges, kan i den anledning en kort udsættelse af sagen tilstås.

Kapitel VI.

Hegnsynsforretninger.

§ 33.

1. Hegnsynets forretninger indføres i en for kommunens regning anskaffet og af kommunalrådet autoriseret protokol, der opbevares af hegnsynets formand.

2. I protokollen skal, foruden en nøje angivelse af det pågældende hegns beliggenhed med oplysning om ejendommenes matrikelbetegnelse, indføres en kort fremstilling af forhandlingerne og de fremsatte påstande. Til protokollen skal føres et efter ejerlav inddelt register over ejendommenes matrikelnumre med henvisning til den side i protokollen, hvor behandlingen af vedkommende hegnssag er indført.

3. Protokollen underskrives ved hvert mødes slutning af synsmændene.

§ 34.

1. Begæring om afholdelse af hegnsynsforretning indgives skriftligt til formanden for vedkommende hegnsynsdistrikt. Ligger hegnet i skellet mellem to hegnsynsdistrikter, indgives begæringen til formanden i det distrikt, hvori naboejendommen er beliggende.

2. Begæringen skal indeholde oplysning om matrikelbetegnelsen for klagerens ejendom samt en fremstilling af de forhold, der ønskes undergivet hegnsynets bedømmelse, og af de påstande, der agtes nedlagt. Endvidere skal i begæringen opgives med navn og bopæl, hvem der ønskes indkaldt til forretningen, samt, hvis klageren er bekendt hermed, tillige matrikelbetegnelsen for indklagedes tilstødende grund.

3. Hegnsynets formand skal umiddelbart efter begæringens modtagelse beramme en åstedsforretning og forsyne begæringen med påtegning om tiden for forretningens afholdelse samt med en indkaldelse til de pågældende om at overvære samme. Bruges jorden af en anden end ejeren, skal både ejer og bruger indvarsles.

4. Begæringen med de nævnte påtegninger bliver derpå ved foranstaltning af den, der har begæret forretningen afholdt, ved anbefalet brev, ved stævningsmand på den i lov om rettens pleje for borgerlige sager foreskrevne måde, eller på anden vidnefast måde at forkynde for den anden part, således at denne får mindst 8 dages varsel. Ved forkyndelsen skal der overleveres indklagede en genpart af begæringen med påtegninger. Efter foretagen forkyndelse vil begæringen med oplysning om den anvendte forkyndelsesmåde være at tilbagelevere hegnsynets formand.

5. Til senere møder indvarsles ved, at formanden, inden åstedsforretningen afsluttes, meddeler tid og sted for det næste møde. Forsåvidt dette ikke er muligt, giver formanden de mødende underretning om, på hvilken måde indvarsling vil ske.

6. Forretningen kan fremmes, selv om indklagede, skønt lovligt varslet, udebliver uden til formanden at have anmeldt gyldigt forfald. Udebliver klageren uden at have anmeldt gyldigt forfald, kan sagen hæves.

7. Er gyldigt forfald anmeldt, udsættes forretningen, medmindre ganske særlige omstændigheder taler herimod.

8. Hæves sagen på grund af klagerens udeblivelse eller efter dennes begæring, kan hegnsynet ved kendelse pålægge klageren helt eller delvis at godtgøre indklagede de af ham afholdte direkte udgifter.

§ 35.

1. Hegnsynets forretninger ledes af formanden og foretages af denne i forening med de to andre synsmænd.

2. Ligger hegnet i skellet mellem to hegnsynsdistrikter, udføres forretningen af begge formænd i forening med en ved lodtrækning blandt de øvrige synsmænd udpeget synsmand. Den formand, der har modtaget begæringen om forretningens foretagelse, fungerer som formand under denne.

§ 36.

1. Sagkyndig medhjælp vil være at tilkalde, når en af parterne begærer dette, eller det ønskes af hegnsynet. Den sagkyndige har efter hegnsynets anmodning at udtale sig mundtligt eller skriftligt om de spørgsmål, hvorom hans erklæring ønskes. Han skal endvidere deltage i behandlingen af sagen, men ikke i dennes afgørelse. Såfremt han afgiver en skriftlig redegørelse, skal denne henlægges til sagens akter.

2. Udgifter til sagkyndig medhjælp henregnes til sagens omkostninger.

3. Hegnsynet kan forlange, at den, der fremsætter begæring om sagkyndig medhjælp, inden en nærmere fastsat frist deponerer et til dækning af udgifterne herved passende beløb.

§ 37.

1. Fremsættes der under forhandlingerne for hegnsynet påstand om, at det eksisterende hegn ikke er et fælleshegn, fastsætter hegnsynet en frist, inden hvilken vedkommende part må søge dette spørgsmål afgjort ved en skelsætningsforretning. Fremsættes der iøvrigt fra en af parternes side påstand om, at noget af de ved sagens ordning i betragtning kommende forhold ifølge særlig adkomst vil være at afgøre på en fra nærværende lovs bestemmelser afvigende måde, skal der, hvis de pågældende ikke kan blive enige om at lade spørgsmålet afgøre af hegnsynet, gives vedkommende part en passende frist til at indbringe spørgsmålet for domstolene. Hegnssagen udsættes da, indtil endelig dom er faldet, medmindre den pågældende undlader rettidig påtale af sagen, i hvilket tilfælde hegnssagen fremmes på sædvanlig måde, som om hans påstand var blevet underkendt ved domstolene. Dog skal der i så fald i kendelsen tages et udtrykkeligt forbehold om, at det skal stå ham frit for, hvis han senere måtte vinde sagen ved domstolene, at forlange hegnssagen pånyt taget under behandling på egen bekostning.

2. Udsættes hegnssagen, kan hegnsynet efter en af parternes begæring, om fornødent ved kendelse, bestemme midlertidige foranstaltningers udførelse, og ved hvem disse skal udføres, samt hvem der foreløbig skal udrede omkostningerne herved.

§ 38.

1. Under forhandlingerne skal formanden vejlede parterne og søge forlig tilvejebragt imellem dem.

2. Opnås forlig, indføres dette i hegnsynets protokol og underskrives af parterne.

3. Forlig, indgåede for hegnsynet, har samme gyldighed og kraft som en kendelse.

4. Forlig, der indgås uden hegnsynets medvirken, kan, når de indeholder oplysning om de i § 41 nævnte forhold og efter formandens skøn egner sig til godkendelse, forlanges tilført hegnsynets protokol ved formandens foranstaltning og får da samme gyldighed og kraft som forlig indgåede for hegnsynet.

§ 39.

1. Kan forlig ikke opnås, optages sagen til kendelse, der afsiges snarest muligt og senest 8 dage efter forhandlingernes afslutning.

2. Afsiges kendelse ikke umiddelbart efter forhandlingernes afslutning, meddeler hegnsynet parterne, hvor og når kendelsen vil blive afsagt.

3. Kendelse afsiges efter stemmeflerhed. Er alle tre synsmænd af forskellig mening, gør formandens stemme udslaget.

4. Kendelsen med fornøden begrundelse indføres i hegnsynets protokol.

§ 40.

1. Når hegnsynet har afsluttet behandlingen af en sag, tilstiller formanden parterne en udskrift af det afsluttede forlig eller kendelsen.

2. Overværer parterne ikke kendelsens afsigelse, skal udskrift af kendelsen inden 8 dage efter afsigelsen tilsendes parterne ved anbefalet brev.

§ 41.

1. Hvad enten sagen afgøres ved forlig eller kendelse, skal den trufne afgørelse i hvert af de nedenfor nævnte tilfælde indeholde oplysning om de her anførte punkter.

I. Rejsning af nyt hegn.

1. Hegnets beliggenhed i forhold til skellinien.
2. Hegnets beskaffenhed og dimensioner.
3. Fordeling af udgiften eller arbejdet.
4. Fastsættelse af frist for arbejdets udførelse.
5. Fordeling af den fremtidige vedligeholdelsesbyrde.
6. Om midlertidigt hegn eller beskyttelseshegn skal opføres og i bekræftende fald de fornødne bestemmelser herom.

II. Ombytning af hegn.

1-6. Som ovenfor under I. anført.
7. Fordeling af udgiften eller arbejdet ved fjernelse af det gamle hegn.
8. Fastsættelse af eventuel erstatning i henhold til § 12, stk. 4.

III. Ændring af hegn.

1. Hegnets beskaffenhed og dimensioner.
2. Fordeling af udgiften eller arbejdet.
3. Fastsættelse af frist for arbejdets udførelse.
4. Fordeling af den fremtidige vedligeholdelsesbyrde.
5. Om beskyttelseshegn skal opføres og i bekræftende fald de fornødne bestemmelser herom.

IV. Hegnenes vedligeholdelse.

1. Hvorledes og af hvem det foreskrevne arbejde skal udføres.
2. Fordeling af udgiften.
3. Fastsættelse af frist for arbejdets udførelse.
4. Om beskyttelseshegn skal opføres og i bekræftende fald de fornødne bestemmelser herom.

2. Endvidere skal såvel forlig som kendelser indeholde oplysning om, af hvem de i § 46 omhandlede vederlag samt sagens øvrige omkostninger skal udredes.

§ 42.

1. De af hegnsynet i henhold til kap. I, II og III samt kap. IV § 19, stk. 1 og 4, samt §§ 20 og 21 afsagte kendelser kan af hver af parterne indankes for en landvæsenskommission.

2. Iøvrigt afgøres tvistigheder vedrørende de i kap. IV omhandlede forhold endeligt af hegnsynet.

3. De af landvæsenskommissionen afsagte kendelser kan ikke yderligere påankes. Dog kan landbrugsministeren undtagelsesvis tillade, at sagen indbringes for en overlandvæsenskommission, når den skønnes at have almindelig interesse eller videregående betydelige følger for vedkommende. Andragende herom må være landbrugsministeriet i hænde inden 8 uger efter kendelsens afsigelse.

4. Når der er forløbet 5 år fra en hegnssags endelige afgørelse, og forholdene i mellemtiden er undergået væsentlige ændringer, eller erfaringen har vist, at den fastsatte ordning ikke i alle punkter er hensigtsmæssig eller stemmende med nærværende lovs bestemmelser, kan sagen på en af parternes begæring af hegnsynet tages op til fornyet overvejelse.

§ 43.

1. Begæringen om anke skal indeholde en angivelse af ankens genstand og hensigt. Udskrift af den påankede kendelse må være bilagt ankebegæringen eller fremsendes inden 8 dage efter denne.

2. Begæring om anke indgives til landvæsenskommissionens formand og skal være denne i hænde inden 4 uger efter kendelsens afsigelse.

3. Landbrugsministeren kan dog, når særlige omstændigheder taler derfor, meddele tilladelse til anke, uanset at den i stk. 2 fastsatte frist er overskredet. Begæringen herom skal være landbrugsministeriet i hænde inden 4 uger efter ankefristens udløb.

§ 44.

1. Undlader nogen at udføre et ham ved forlig eller kendelse pålagt arbejde inden den fastsatte frist, eller er det udførte arbejde behæftet med mangler, kan hegnsynet efter naboens begæring ved kendelse bestemme, at det manglende arbejde skal udføres eller manglerne afhjælpes ved formandens eller klagerens foranstaltning på den forsømmeliges bekostning. Den herom afsagte kendelse kan ikke påankes.

2. I mangel af betaling på anfordring af de til arbejdets udførelse medgåede udgifter kan beløbet på formandens begæring inddrives ved udpantning med fortrinsret som for kommunale skatter af fast ejendom. Som grundlag for udpantningen tjener en udskrift af den om arbejdets udførelse på den forsømmeliges bekostning afsagte kendelse samt en erklæring fra formanden om, at han har besigtiget det udførte arbejde og fundet det forsvarligt udført og den medgåede udgift rimelig.

3. Hegnsynets vederlag og øvrige udgifter kan inddrives ved udpantning med fortrinsret som for kommunale skatter.

4. Hegnsynets kendelser fuldbyrdes iøvrigt efter de for domme fastsatte bestemmelser i overensstemmelse med retsplejelovens tvangsregler. Fuldbyrdelsesfristen er 15 dage, medmindre andet fremgår af kendelsens indhold.

§ 45.

Udføres de i § 44, stk. 1, omhandlede arbejder ved foranstaltning af hegnsynets formand, stilles de hertil fornødne midler forskudsvis til rådighed af kommunens kasse.

§ 46.

1. For behandling af en hegnssag tilkommer der hegnsynet et vederlag på 35 kr., der, når sagen afgøres ved kendelse, i almindelighed vil være at udrede af den, hvem

kendelsen går imod. Samme vederlag tilkommer der hegnsynet for behandling af de i § 19, stk. 3 og 4, omhandlede forhold. Af vederlaget oppebærer formanden 15 kr. og hver af de to andre synsmænd 10 kr.

2. For afsigelse af kendelser i de i § 34, stk. 8, og § 44, stk. 1, omhandlede tilfælde, samt når sagen hæves på grund af klagerens udeblivelse eller efter dennes begæring, tilkommer der hegnsynet et vederlag på 20 kr. Af vederlaget oppebærer formanden 10 kr. og hver af de to andre synsmænd 5 kr.

3. For godkendelse og indførelse i hegnsynets protokol af de i § 38, stk. 4, omhandlede forlig tilkommer der formanden et vederlag på 5 kr.

§ 47.

1. Udskrift af hegnsynets protokol meddeles af formanden mod et vederlag af 2 kr. pr. påbegyndt folioark. For de i § 40 omhandlede udskrifter erlægges dog intet vederlag.

2. De i nærværende paragrafs 1. stk. 1. pkt. omhandlede udskrifter skal være afsendt senest 8 dage, efter at de er bestilt; vederlaget kan kræves erlagt forud.

§ 48.

De i §§ 46 og 47 fastsatte vederlag kan til enhver tid ændres af landbrugsministeriet.

§ 49.

Protokoller, begæringer, udskrifter og andre udfærdigelser angående hegnsynets forretninger er stempelfri.

Kapitel VII.

Særlige bestemmelser.

§ 50.

1. Grundens ejer er ansvarlig for opfyldelsen af de ejendommen påhvilende hegnsforpligtelser.

2. Er en jordlod udlejet eller bortforpagtet, uden at der i leje- eller forpagtningskontrakten er truffet bestemmelse om hegnspligten, påhviler hegnenes vedligeholdelse brugeren.

3. Pålægges der ejendommen pligt til rejsning af nyt hegn, kan ejeren forlange, at brugeren forrenter udgiften herved med 4 pct. p. a.

§ 51.

1. Overtrædelse af de i § 18, stk. 6, 2. pkt., og stk. 7, samt § 19, stk. 7, fastsatte bestemmelser eller et af hegnsynet eller af vedkommende appelinstans i henhold til § 18, stk. 8, udstedt påbud, straffes med bøder.

2. Overtræder nogen bestemmelserne i § 19, stk. 1 og 9, kan hegnsynet pålægge vedkommende fremtidig at holde sig disse bestemmelser efterrettelig. Undladelse af at efterkomme et sådant pålæg straffes med bøder.

3. Sagerne behandles som politisager. Bøderne tilfalder statskassen.

4. Tiltale kan kun rejses på begæring af landbrugsministeriet, kommunalbestyrelsen eller hegnsynet.

§ 52.

Frederiksberg, Gentofte og Marstal kommuner samt de sønderjydske flækker henregnes forsåvidt angår de i denne lov omhandlede forhold til købstadkommunerne.

Kapitel VIII.

Lovens ikrafttræden m. m.

§ 53.

1. Denne lov gælder ikke for staden København og Færøerne.

2. Loven træder i kraft den 1. juli 1950. Fra samme tidspunkt ophæves § 77 i forordning af 13. december 1793 om vejvæsenet, § 6 i forordning af 9. juli 1817 om nogle nøjere bestemmelser til forordning af 29. oktober 1794 angående hegn og fred for jorder i Danmark samt lov om hegn af 6. marts 1869.

3. Behandlingen af de ved denne lovs ikrafttræden for hegnsynsmænd, landvæsenskommission eller overlandvæsenskommission indbragte sager tilendebringes efter reglerne i kap. IV i lov af 6. marts 1869 om hegn.

4. Ved denne lovs ikrafttræden afgår de i henhold til lov om hegn af 6. marts 1869 udnævnte hegnsynsmænd, idet der forinden dette tidspunkt vil være at nedsætte hegnsyn i overensstemmelse med reglerne i nærværende lov. Vedkommende kommunalråd kan dog bestemme, at de i henhold til lov om hegn af 6. marts 1869 udnævnte hegnsynsmænd skal fungere, indtil rådets funktionstid udløber.

Bemærkninger til lovforslaget.

Til kapitel I.

Almindelige bestemmelser.

Dette kapitel indeholder bestemmelser om, hvilke hegn lovforslaget omfatter *(§ 1)*, hvilke ulemper egne hegn må påføre naboen *(§ 2)*, om elektriske hegn og pigtrådshegn langs gade, vej, sti eller plads *(§ 3)*, om skadelig hegnsbeplantning *(§ 4)*, samt om betydningen af særlige aftaler, hævd eller offentligretlige forskrifter *(§§ 5—6)*.

Til § 1.

Som nævnt i kommissionens redegørelse for den historiske udvikling var det, før hegnsloven af 1869 — i det følgende betegnet som l. 1869 — trådte i kraft, ikke usædvanligt, at hegn blev rejst på egen grund, og uagtet denne lovs § 5, stk. 1, indeholder en klar bestemmelse om, at hvor nyt hegn rejses, skal skellinien altid falde midt i hegnet, således at der til samme afgives lige megen grund af begge de tilstødende ejendomme, har denne bestemmelse ikke kunnet hindre, at hegn stadig i vidt omfang rejses på egen grund, idet bestemmelsen i praksis kun betragtes som deklaratorisk, d. v. s. at den kun kommer til anvendelse, såfremt parterne ikke har vedtaget en anden ordning.

Medens det tidligere fortrinsvis var skovhegn og hegn om hovedgårdsjord, der blev rejst på egen grund, er det nu ikke usædvanligt, at sælgeren ved salg af byggegrunde betinger sig fritagelse for hegnspligt mod køberen. Endvidere forekommer det også ofte, at køberen ønsker at være enebestemmende med hensyn til hegnets art og højde eller finder det lidet rimeligt at stille krav mod tilstødende ejendomme om afståelse af jord til nyt hegn og derfor rejser hegnet på egen grund, selv om der ikke foreligger nogen kontraktmæssig forpligtelse hertil.

Kommissionen må af hensyn til sikkerheden for ejendomsgrænsernes beliggenhed vel beklage dette forhold, men har dog, under hensyn til at hegnenes betydning som bevis for skelliniens beliggenhed er aftagende med nutidens nøjagtigere opmåling, kortlægning og afmærkning af ejendomsgrænser, ikke ment at burde stille forslag om ved kategoriske lovbestemmelser at begrænse friheden på dette område, hvor udviklingen synes at vise, at der ofte er praktisk trang til at træffe en anden ordning end den i l. 1869 foreskrevne.

Da der som nævnt allerede fra ældre tid findes mange hegn, som er rejst på egen grund, og der — såfremt et kategorisk forbud herimod ikke indføres og håndhæves — også fremtidig i betydeligt omfang må forventes rejst sådanne hegn, har man ikke ment i en ny hegnslov at kunne undlade at foreslå optaget retsregler for egne hegn.

Med den tiltagende udstykning og bebyggelse af selv ganske små grundstykker forøges trangen til sådanne retsregler, idet det bliver af stigende betydning, at der ved rejsning af hegn tages rimeligt hensyn til naboejendommen.

Ifølge forslagets § 1 kommer reglerne om fælleshegn til anvendelse, uanset at skellinien ikke falder i hegnets midte, når blot der til hegnet er afgivet jord fra begge de tilstødende ejendomme. Dette vil have betydning for mange ældre hegns vedkommende, idet l. 1869 udtrykkelig bestemte, at hegnene ikke kunne forlanges flyttet, blot fordi skellinien ikke faldt i hegnets midte. For levende hegns vedkommende mener kommissionen, at det afgørende i denne forbindelse bør være, om hegnets stammer ved jordoverfladen står på egen grund, idet bevoksningens grene og kviste er et for udflydende skelnemærke.

Er hegnet i hele sin udstrækning mod naboejendommen opført på egen grund *langs ejendommens skel*, betragtes det som eget hegn. Et hegn, der er rejst således, at hegnet i sin halve længde mod naboejendommen står helt på den ene grund, medens den anden halvdel af hegnet er opført helt på naboejendommen, vil herefter være underkastet reglerne om fælleshegn.

Reglerne om egne hegn er anvendelige, uanset at hegnet ikke grænser umiddelbart op til skellinien, når det dog må siges at være opført langs ejendommens skel, således at det faktisk fungerer som hegn mellem de pågældende ejendomme. Den omstændighed, at hegnet er rejst så langt inde på egen grund, at hegnets ejer kan vedligeholde det uden at betræde naboens grund, kan ikke gøre reglerne uanvendelige; men er der mellem hegnet og skel-

linien en jordstrimmel af tilstrækkelig bredde til, at ejeren kan benytte den til andre formål, må hegnet betragtes som et „indre" hegn og falde udenfor nærværende lovforslags område.

Medens der således ikke ifølge bestemmelsens formulering kan være tvivl om, hvornår reglerne om fælleshegn kommer til anvendelse, må det i nogen grad bero på et skøn i det konkrete tilfælde, hvornår reglerne om egne hegn er anvendelige. Anses disse i det enkelte tilfælde ikke for anvendelige, idet hegnet står så langt inde på ejerens grund, at det må betragtes som et „indre" hegn, må konsekvensen heraf være, at naboen kan kræve fælleshegn rejst i henhold til kap. II.

Til § 2.

Medens rejsning af fælleshegn må betragtes som et fællesanliggende, hvorom naboerne bør søge at forhandle sig til rette, og som, hvis dette ikke lykkes, må afgøres af hegnsynet efter en afvejelse af de modstående interesser, mener kommissionen, at anerkendelsen af den private ejendomsret må medføre, at ejeren er frit stillet ved valget af, hvilken art af hegn han vil opføre på egen grund; han kan således selv bestemme, om han f. eks. vil have hegnsmur, plankeværk, raftehegn eller levende hegn. Man har dog ikke ment, at ethvert hensyn til naboejendommen bør kunne tilsidesættes, f. eks. ved opførelse af særligt høje hegn, som berøver naboejendommen sol og lys, og dette synspunkt har fundet udtryk i den foreslåede hovedregel, at egne hegn ikke må påføre naboen større ulemper end fælleshegn. For hegn, som opføres i almenhedens interesse, f. eks. hegn om kirkegårde og militære anlæg, har man dog ikke ment at burde opstille dette krav, idet sådanne hegn bør kunne afpasses efter det offentlige anlægs karakter og formål.

Til § 3.

Bestemmelserne tilsigter at beskytte det trafikerende publikum mod uforholdsmæssige skader ved uheld under færdselen og kommer til anvendelse på såvel bestående hegn som nye hegn.

Til § 4.

Denne paragraf, der er en ændret formulering af den tilsvarende bestemmelse i l. 1869 § 9, stk. 4, indeholder dels et forbud mod til levende hegn at anvende træer og buske, der er giftige eller kan give anledning til udbredelse af plantesygdomme, og dels en adgang til at kræve sådanne plantearter fjernet, uanset at de ikke, da plantningen fandt sted, af sagkundskaben blev anset for at besidde sådanne egenskaber.

Til § 5.

Den foreslåede bestemmelse er i overensstemmelse med gældende praksis, og der er efter formuleringen intet til hinder for, at parterne også i fremtiden kan enes om at træffe en fra lovens forskrifter afvigende ordning. Dog har man ment at burde foreslå, at bestemmelserne i §§ 3 og 4 skal være ufravigelige. Således må man med hensyn til § 3 mene, at der ikke bør være adgang for en grundejer til ved aftale med ejeren af en tilstødende vej at fravige reglerne om pigtrådshegn og elektriske hegn, idet folk, som har lovligt ærinde til den pågældende ejendom, bør være beskyttet ved den foreslåede lovregel. Med hensyn til § 4 bemærkes, at da en beplantning af den der omhandlede art kan være skadelig for andre end de tilstødende naboer, og da en grundejer ikke bør kunne fraskrive sig retten til i fremtiden at kræve en sådan beplantning fjernet, bør ejheller denne bestemmelse kunne fraviges ved aftale.

Til § 6.

Som ovenfor under II (side 19—20) berørt har kommissionen ved nærværende lovforslag først og fremmest søgt at udarbejde regler for afgørelse af tvistigheder mellem naboer, hvorimod man har ment, at bestemmelser, der tilsigter at varetage de offentligretlige interesser, der navnlig i bymæssige bebyggelser er knyttet til hegnene, har deres naturlige plads i bygnings- og byplanlovgivningen med hertil knyttede reglementer og vedtægter. For at forebygge misforståelser har man ment det naturligt, at der i selve loven blev optaget en bestemmelse, hvorved opmærksomheden blev henledt på, at der eventuelt findes sådanne særlige forskrifter.

Til kapitel II.

Rejsning af nyt hegn.

Dette kapitel indeholder bestemmelser om, hvornår en grundejer er pligtig at medvirke til rejsning af hegn *(§§ 7 og 11)*, om fordeling af udgifterne *(§ 8)*, om fælleshegns beliggenhed i forhold til skellinien *(§ 9)* samt om hegnenes karakter og beskaffenhed *(§ 10)*.

Til § 7.

Ifølge l. 1869 §§ 3 og 5 er enhver jordbruger, når den påstødende nabo forlanger

det, pligtig til at deltage i udgiften ved rejsning af hegn mellem ejendommene og afgive halvdelen af den dertil fornødne jord. Under hensyn til, at der ikke foreligger erfaring for, at denne hovedregel har virket uheldig i praksis, har kommissionen næret overvejende betænkelighed ved at foreslå den ændret. Derimod har man ikke anset det for påkrævet at opretholde den i forordning af 9. juli 1817 § 6 fastsatte undtagelse, hvorefter den jordbruger, hvis lod har en så uforholdsmæssig længde i forhold til dens bredde eller iøvrigt har en så ufordelagtig figur, at mere end $^1/_{10}$ af loddens areal ville medgå til hegn og grøft, hvis den skulle hegnes helt rundt, er fritaget for at deltage i udgiften ved hegns rejsning. Denne undtagelse fra hovedreglen er motiveret ved, at datidens lovlige hegn medførte stort jordspild, og bør derfor ikke opretholdes i nutiden, hvor mange hegnstyper, som kun medfører ubetydeligt jordspild, anerkendes som lovlige.

Som ovenfor berørt bør den normale fremgangsmåde, når fælleshegn ønskes rejst, være, at parterne forhandler herom, og, hvis enighed ikke kan opnås, anmoder hegnsynet om at træffe afgørelsen. Bestemmelsen i 1. stk., 2. pkt., tilsigter at hindre, at den ene af parterne foregriber hegnsynets afgørelse ved at rejse fælleshegn, skønt enighed herom ikke foreligger, i forventning om, at hegnsynet, selv om det måtte anse en anden hegnsmåde for mere hensigtsmæssig, dog vil nære betænkelighed ved at kræve et allerede rejst hegn sløjfet.

Den i stk. 2 foreslåede bestemmelse er i overensstemmelse med gældende praksis og i sig selv ret selvfølgelig, men man har dog anset det for naturligt at foreslå den optaget i loven.

Til § 8.

I stk. 1 opretholdes som hovedregel den gældende hegnslovs bestemmelse om ligedeling af omkostningerne ved fælleshegns rejsning, men der åbnes tillige mulighed for, at hegnsynet, bl. a. når de tilstødende ejendomme udnyttes på forskellig måde, f. eks. landbrug mod villahave, industridrift mod boligbebyggelse, kan fordele omkostningerne efter den nytte og interesse, hver af parterne har i hegnets rejsning.

I almindelighed vil det være i begge parters interesse, at der rejses hegn mellem ejendommene, idet man derved undgår utilsigtede grænseoverskridelser, og det tillige i andre henseender vil være af en vis betydning, at ejendommens grænser er synligt markerede. Hvor en sådan interesse er ganske forsvindende, f. eks. mellem hedelodder, hvor den ene benyttes til fåreavl, medens den anden ligger ubenyttet hen, foreslås i stk. 2, at den, der ønsker fælleshegn rejst, selv må afholde udgiften herved, hvorimod naboen også i dette tilfælde må være pligtig at afgive halvdelen af den til hegnet fornødne jord.

Til § 9.

For såvidt muligt at undgå usikkerhed med hensyn til skelliniens beliggenhed er kommissionen som foran berørt af den opfattelse, at det er ønskeligt, at hegn rejses således, at skellinien falder i hegnets midte. Bestemmelsen i l. 1869, § 5, stk. 1, foreslås derfor opretholdt for fælleshegn.

Til § 10.

Paragraffen afløser bestemmelserne i l. 1869 §§ 1 og 2 om, hvad der skal agtes for lovligt hegn.

Af de i l. 1869 § 1 nævnte hegnstyper benyttes flere ikke i nutiden ved rejsning af nye hegn, og det almindelige kriterium i lovens § 2 for lovligt hegn, nemlig at hegnet skal kunne frede mod løsgående kreaturer, som ikke er uvane, er ganske uanvendeligt i byer og bymæssigt bebyggede områder.

Kommissionen har derfor i nærværende paragrafs stk. 1 søgt at angive, hvilke krav der efter nutidens forhold bør stilles til fælleshegn af enhver art, medens stk. 2—6 angiver de hovedsynspunkter, der ved de forskellige ejendomsgrupper bør lægges til grund ved den nærmere fastsættelse af hegnenes beskaffenhed og dimensioner.

I stk. 5 har man ikke — således som af Landsforeningen Dansk Frugtavl foreslået — ment at burde fremhæve en bestemt tjørneart, da forædling muligt kan frembringe bedre arter end de nu kendte, og en sådan bestemmelse derfor hurtigt ville kunne blive forældet.

Stk. 5 sammenholdt med § 7, stk. 1, indebærer, at naboen i de her nævnte tilfælde er pligtig at afgive den til rejsning af et levende hegn fornødne jord. Kommissionen har ikke næret betænkelighed ved at foreslå en sådan bestemmelse, da udgifterne ifølge § 8, stk. 1, vil være at fordele efter den nytte og interesse, hver af parterne har i hegnets rejsning. I samme forhold vil, såfremt et levende hegn angribes af svampe eller skadedyr, udgiften til bekæmpelse heraf være at fordele.

Med hensyn til hegnenes højde ved boligbebyggelse bemærkes, at det af byplanlaboratoriet nedsatte udvalg vedrørende villaservitutter i sin betænkning har udtalt, at hegnet næppe bør være under 1,8 m og næppe højere end 2,5 m. Medens man har fundet den nævnte minimumhøjde passende som hovedregel for hegn om boligbebyggelse af enhver art, har man næret betænkelighed ved uden naboens samtykke at tillade en større maksimumhøjde end 2 m.

Stk. 3 er en ændret redaktion af den tilsvarende bestemmelse i l. 1869 § 4.

Til § 11.

Spørgsmålet om, hvem det påhviler at afholde udgiften ved rejsning af hegn langs offentlig gade, vej, sti eller plads, omhandles ikke i l. 1869, men det har — som ovenfor under I (side 7 og 9) nævnt — siden forordning af 1794 i praksis været antaget, at udgifterne herved påhviler grundejeren. Kommissionen har anset det for rimeligt at udvide denne regel til også at omfatte hegn mod private veje eller stier, som er åbne for almindelig færdsel eller udlagt til brug for flere særskilt matrikulerede og i særligt eje værende ejendomme, idet en sådan regel må betragtes som værende i overensstemmelse med almindelig retsopfattelse. —

I en skrivelse af 11. maj 1898 til indenrigsministeriet har landbrugsministeriet udtalt, at et amtsråd ifølge landbrugsministeriets formening er berettiget til — uden rekurs til hegnsynsmændene — at foreskrive de til en landevej grænsende lodsejere, når de ville anbringe levende hegn mod vejen, da at sætte det i en vis afstand bagved skellinien mellem vejen og vedkommende lod. — Ifølge den københavnske bygningsvedtægt skal levende hegn plantes i en sådan afstand fra gadelinien, ca. 30 cm, at hegnet til enhver tid kan holdes indenfor gadelinien. — Kommissionen må under hensyn hertil anse det for passende, at levende hegn om haver o. lign. plantes ca. 30 cm fra vejens areal, medens egentlige læhegn mod landeveje bør anbringes i en afstand af ca. 1 m.

Hvor højden af sådant hegn undtagelsesvis ønskes fastsat af hegnsynet, bør dette ske under hensyntagen til bestemmelserne i § 10, stk. 3, samt til, at der eventuelt i en for vedkommende kommune udstedt vedtægt, reglement el. lign., kan være fastsat særlige regler for hegnenes højde. Ifølge bygningslov for Frederiksberg kan kommunalbestyrelsen således kræve, at hegn om ubebyggede pladser mod gade, vej eller torv skal være ikke under 1,25 m og ikke over 3,5 m, og denne regel er med varierende højdebestemmelser overført til adskillige købstæder. En tilsvarende bestemmelse findes i det af indenrigsministeriet udarbejdede normal-bygningsreglement for landkommuner, dog er minimum- og maksimumhøjden fastsat til henholdsvis 1 m og 2,5 m.

Af bestemmelsen i stk. 2 følger, at en grundejer ikke kan kræve fælleshegn rejst i henhold til kap. II, når naboen har rejst et hegn på egen grund, der faktisk fungerer som forsvarligt hegn mellem ejendommene.

Til kapitel III.

Ombytning, ændring og sløjfning af hegn.

Dette kapitel indeholder bestemmelser om ombytning, ændring og sløjfning af såvel fælleshegn *(§§ 12, 15 og 17)* som egne hegn *(§§ 13 og 16)* samt om retningslinierne for hegnsynets afgørelse med hensyn til det eventuelle nye hegns beskaffenhed og dimensioner *(§ 14)*.

Til § 12.

Ifølge l. 1869 § 10 står det den, hvem hegnets vedligeholdelse påhviler, forsåvidt ikke særlige bestemmelser om hegnets beskaffenhed eller andres ret til hegnsplantningen er til hinder derfor, frit for at ombytte et bestående hegn med et andet lovligt hegn. Kommissionen har imidlertid anset det for rimeligt, at afgørelsen, når parterne ikke er enige om ombytningen, træffes af hegnsynet. Ombytningen eller ændringen bør ligeså lidt som rejsning af nyt hegn kunne iværksættes før hegnsynets afgørelse foreligger, jfr. bemærkningerne til § 7, stk. 1.

Stk. 2 og 4 afløser de tilsvarende bestemmelser i l. 1869 § 9, stk. 3.

Selv hvor levende hegns lægivende virkning ikke har betydning, er kommissionen af den opfattelse, at disse hegn må betragtes som gode og billige hegn, og derfor i mangel af mindelig overenskomst mellem naboerne kun bør tillades ombyttet med hegn af anden beskaffenhed, hvor ganske særlige omstændigheder tilsiger dette. I købstæder og landkommuner med bymæssig bebyggelse er det også af almene hensyn ønskeligt, at grønne områder bevares i størst muligt omfang, og på landet er det bl. a. af hensyn til fuglelivet af værdi, at markhegnene ikke forsvinder.

Også stengærder danner efter kommissionens opfattelse gode hegn af stor landskabelig betydning og er hårdt tiltrængte

tilflugtssteder for en uskadelig vild fauna og flora. De bør derfor i mangel af mindelig overenskomst mellem parterne opretholdes, medmindre ganske særlige omstændigheder og ikke blot stenenes værdi eller ønsket om indvinding af jord taler herimod.

Ovennævnte synspunkter har fundet udtryk i paragraffens stk. 3, jfr. stk. 1.

Som påpeget af Den danske Landinspektørforening (bilag 13) savnes der i hegnslovgivningen regler om, hvorledes der skal forholdes, når der lovligt bygges helt ud til skellinien, og kommissionen har ment det rimeligt i stk. 5 at foreslå, at fælleshegn i disse tilfælde kan sløjfes uden hegnsynets medvirken. Udgiften herved bør arholdes af den, der ønsker at bygge, jfr. § 15, medens det ved sløjfningen fremkomne materiale bør deles efter reglerne i § 17.

Til § 13.

Af stk. 1 følger, at egne hegn vel frit kan ombyttes eller ændres, men det nye eller ændrede hegn må ifølge § 2 ikke påføre naboen større ulemper end et fælleshegn, og drejer det sig om hegn langs gade, vej, sti eller plads, må de herfor fastsatte særlige regler iagttages.

I det i 2. pkt. i stk. 1 omhandlede tilfælde har man anset det for rimeligt, at naboen fik lejlighed til, inden arbejdet påbegyndes, dels at kunne rejse et midlertidigt hegn på egen grund, dels at kunne fordre fælleshegn rejst i henhold til bestemmelserne i kap. II. — Er naboen ikke enig i, at det eksisterende hegn står helt på egen grund, må han søge spørgsmålet afgjort ved en skelsætningsforretning, jfr. § 37. Under hensyn til, at såvel forordningen af 29. oktober 1794 som l. 1869 påbød, at nye hegn skulle rejses således, at skellinien faldt i hegnets midte, vil der i almindelighed være formodning for, at et bestående hegn er rejst således, medmindre det drejer sig om et hovedgårdshegn eller skovhegn, jfr. ovenfor side 7 og 9, eller særlig aftale er truffet med hensyn til hegnets beliggenhed i forhold til skellinien.

Stk. 2 og 3 omhandler de tilfælde, hvor naboen kan kræve egne hegn ombyttet. I stk. 2 fastsættes retsvirkningen af, at egne hegn i strid med bestemmelsen i § 2 påfører naboen større ulemper end fælleshegn, medens stk. 3 — der er en modifikation af bestemmelsen i § 11, stk. 2 — sammenholdt med § 16, stk. 3, må anses som et naturligt supplement til § 10, stk. 5.

Til § 14.

Ved hegnsynets afgørelse vil navnlig bestemmelserne i § 10 være at iagttage.

Til § 15.

Denne paragraf indeholder regler om fordeling af udgiften, når hegnsynet i henhold til § 12 har imødekommet en af parternes ønske om ombytning eller ændring af et fælleshegn. I overensstemmelse med l. 1869 er det i stk. 1 foreslået, at den, der ønsker et fælleshegn ombyttet, ændret eller sløjfet, som hovedregel selv må afholde udgiften herved. I de tilfælde, hvor ombytningen eller ændringen alene eller hovedsagelig er nødvendiggjort ved den særlige brug, naboen gør af sin ejendom, f. eks. fordi denne har oprettet en industrivirksomhed på en grund, der støder op til en villahave, har man anset det for rimeligt i stk. 3 at foreslå, at hele eller den overvejende del af udgiften må afholdes af denne.

Til § 16.

I overensstemmelse med gældende sædvane er det i stk. 1 foreslået, at udgiften ved ombytning, ændring eller sløjfning af egne hegn som hovedregel må påhvile hegnets ejer. Dette bør ifølge kommissionens opfattelse også gælde i det tilfælde, hvor hegnet tillades ombyttet eller ændret, fordi dette påfører naboen større ulemper end et fælleshegn ville gøre, medmindre hegnet lovligt er opført inden lovens ikrafttræden og er i god stand; vælger hegnets ejer at kræve fællesnegn rejst, må han dog selv afholde udgiften ved sløjfning af det gamle hegn.

Til § 17.

Ifølge l. 1869 § 8, stk. 1, tilhører hegnsplantningen som hovedregel den, hvem hegnets vedligeholdelse påhviler. Denne bestemmelse har kommissionen ikke anset det for hensigtsmæssigt at opretholde, efter at udgiften til rejsning af nyt hegn fordeles efter den nytte og interesse, parterne har i hegnets rejsning, og det herefter ikke kan forventes at blive usædvanligt, at den ene part må afholde den overvejende del af udgiften ved hegnets rejsning, medens vedligeholdelsesbyrden, der måske er ringe, deles lige mellem parterne. I sådanne tilfælde kan det ikke anses rimeligt, at den ene part, blot fordi han har overtaget halvdelen af vedligeholdelsesbyrden, skulle erhverve ejendomsret til halvdelen af hegnet, uanset at naboen har afholdt den væsentligste del af udgifterne ved dette eventuelt ret kostbare hegns anskaffelse. Kommissionen må derfor være af den opfattelse, at parterne, når fællesheg sløjfes, må have ret til hegnsmaterialet eller det ved salg heraf indkomne beløb i samme forhold, som de i sin tid har bidraget til hegnets opførelse. Da det må formodes, at

det i adskillige tilfælde ikke vil være praktisk muligt at tilvejebringe sådanne oplysninger, foreslås bestemmelsen i stk. 2 suppleret med en regel om, at materialet eller salgssummen i så fald skal deles lige mellem parterne, hvilket må anses for at være i overensstemmelse med gældende sædvane, jfr. l. 1869 § 3, stk. 1, sammenholdt med § 3, stk. 1.

I det af landboforeningerne m. fl. i 1935 udarbejdede forslag til lov om markskel og hegn — i det følgende betegnet som f. 1935 — var i § 9 optaget en bestemmelse om, at hegnsynet i mangel af enighed mellem parterne ved nyt hegns rejsning skulle træffe afgørelse om, hvilken og hvor stor en del af hegnet parterne hver især havde ejendomsret til, medens det af landbrugsministeriets udvalg for gartneri og havebrug i 1930 fremsatte forslag til ændring af hegnslovgivningen — i det følgende betegnet som f. 1930 — gik ud på, at hegnene skulle være i fælleseje mellem parterne.

Kommissionen har imidlertid ikke ment det påkrævet at søge fastsat særlige bestemmelser vedrørende hegnenes ejerforhold, idet man må anse de i forbindelse hermed stående spørgsmål for løst ved de i kap. III og IV foreslåede bestemmelser.

Til kapitel IV.

Hegnenes vedligeholdelse.

Dette kapitel indeholder bestemmelser om kapning af levende hegn *(§ 18)*, om benyttelse af den til hegnet stødende jord *(§ 19)*, om fordeling af vedligeholdelsesbyrden *(§§ 20—21, jfr. § 24)*, om færdsel på naboens grund *(§ 22)*, om jordvolde og hegnsgrøfter *(§ 23)*, om naboens ret til opsætning af espalier, halvtage, mindre skure o. lign. *(§ 25)* samt om istandsættelse af beskadigede eller dårligt vedligeholdte hegn *(§ 26)*.

Til § 18.

Det må i og for sig betragtes som en selvfølge, at hegnene ikke må beskadiges, og at de skal holdes i forsvarlig stand, men kommissionen har anset det for ønskeligt, at dette udtrykkeligt fremhæves i loven.

Ifølge f. 1930 måtte skyggende hegn ikke blive højere end 2 m for byhegn og 4 m for jordbrugshegn; i det af handelsgartner, lektor Frode Sørensen fremsendte memorandum er maksimumhøjden for skyggende byhegn dog foreslået fastsat til 2,5 m.

I f. 1935 § 6 var det foreslået, at levende fælleshegn som hovedregel ikke måtte blive højere end 2 m over jordoverfladen og ikke bredere end 80 cm til hver side fra hegnets midtlinie.

Landsforeningen Dansk Frugtavl har i skrivelse af 24. september 1946 (bilag 7) givet udtryk for, at læhegn om frugtplantager ikke må nedstævnes under 3,5 m.

Ifølge bygningsvedtægt for København må ved boligbebyggelse hegn eller hæk, der i væsentlig grad kaster skygge ind over nabogrunden, ikke uden naboens samtykke være mere end 2 m højt.

Der har inden for kommissionen været enighed om, at den i f. 1935 foreslåede maksimumhøjde ikke kan anses tilstrækkelig, såfremt man ønsker at bevare de levende hegns lævirkning, og man må derfor mene, at reglerne om hegnenes højde bør variere efter de forskellige arter af levende hegn, således som foreslået i stk. 2—4.

Kommissionen har ikke anset det for påkrævet at foreslå l. 1869 § 9, stk. 4, 1. pkt., opretholdt, idet man må mene, at de her omhandlede hegn bør være undergivet de for levende hegn i almindelighed foreslåede regler.

Den i stk. 5 foreslåede bestemmelse er i overensstemmelse med de ifølge færdselsloven gældende regler.

Stk. 6 er ifølge kommissionens opfattelse stemmende med gældende sædvane, jfr. l. 1869 § 8.

Stk. 7 er et naturligt supplement til de i stk. 2—4 foreslåede bestemmelser.

Bestemmelsen i stk. 8 tilsigter at hindre, at en grundejer opfylder sin vedligeholdelsespligt ved at beskære hegnet til roden uden hensyntagen til, at dets lægivende virkning er af afgørende betydning for de tilstødende jorder.

Den i stk. 9 omhandlede bestemmelse følger i og for sig af § 2, men man må anse det for hensigtsmæssigt særligt at fremhæve dette tilfælde, der har stor praktisk betydning.

Til § 19.

Med bestemmelsen i stk. 1 tilsigtes at forebygge, at hegnene ved gentagne beskadigelser lidt efter lidt ødelægges, f. eks. ved at naboen efterhånden pløjer tættere og tættere ind mod jordvolde, stengærder m. v.

Stk. 1 og 2 supplerer bestemmelsen i § 18, stk. 1, om, at hegnene ikke må beskadiges. Den ved sidste led i stk. 2 hjemlede adgang for naboen til at kappe grene, som er til ulempe for driften af den ham tilhørende ejendom, står vel ikke i direkte forbindelse med spørgsmålet om hegnenes vedligeholdelse, men der har indenfor kommissionen været enighed om, at det måtte anses for ønskeligt, om en sådan bestemmelse blev optaget i loven, idet man i praksis savner klare retningslinier på dette område.

Kapning i henhold til stk. 2 er — i mod-

sætning til de i stk. 3 og 4 nævnte tilfælde — foreslået tilladt uden hegnsynets medvirken, idet man må mene, at det her drejer sig om så klare tilfælde, at det synes urimeligt at bebyrde parterne med de hermed følgende udgifter og spild af tid.

Man har ikke betænkelighed ved i de i stk. 2 og 4 omhandlede tilfælde at lade naboen udføre kapningen, dels fordi arbejdet ifølge stk. 7 skal udføres på forsvarlig måde og på passende årstid, dels fordi bevoksningens ejer selv vil kunne foretage kapning i tide og derved forebygge, at naboen nødsages til at gøre brug af disse bestemmelser.

Det må anses stemmende med gældende retsopfattelse, at kapning i henhold til stk. 3 er foreslået pålagt ejeren, således at naboen — i modsætning til de i stk. 2 og 4 omhandlede tilfælde — fritages for udgifter ved arbejdets udførelse.

Stk. 2 og 3 omfatter kapning af grene fra alle arter af bevoksninger indenfor hegnene, medens stk. 4 alene omfatter grene fra en tilstødende *skov*.

Da bestemmelsen i stk. 4 omfatter højeresiddende grene, der fra en tilstødende skov rager ud over gade, vej eller plads, kan den forsåvidt betragtes som et supplement til § 34 i lov nr. 129 af 14. april 1932 om færdsel, hvorefter der — som ovenfor under I (side 14) berørt — alene er hjemmel til at kræve træer, der er til hinder for færdselen eller hindrer udsynet for vejfarende, studset eller fjernet. Det har således hidtil været et meget omtvistet spørgsmål, om grene, som rager udover en gennem skov førende offentlig vej og påfører denne ulemper af en eller anden art, men som ikke er til ulempe for færdselen, kan kræves kappede, idet der såvidt vides ikke ved ekspropriationer til anlæg af offentlige veje i skov ydes erstatning for tilbagerykning af bevoksningen til en sådan afstand fra vejbanen, at grenene ikke når ud over denne.

Ved i stk. 4 at pålægge hegnsynet at indhente erklæring fra formanden for fredningsnævnet og fra de i henhold til lov nr. 164 af 11. maj 1935 om skove beskikkede tilsynsførende med de private skove, er der skabt grundlag for, at de i det enkelte tilfælde modstående synspunkter bliver sagligt belyst, inden afgørelse i sagen træffes; ifølge § 42 kan hegnsynets afgørelse indbringes for en landvæsenskommission, og hvor sagen skønnes at have almindelig interesse eller videregående betydelige følger for vedkommende, er der mulighed for at opnå tilladelse til 3. instans behandling, jfr. bemærkningerne til § 42.

Af stk. 5 følger, at spørgsmålet om kapning af grene, der i større højde end omhandlet i stk. 2 vokser ind over hegnet til nabogrunden fra andre bevoksninger end skove, f. eks. fra havetræer, allétræer og vejtræer, som hidtil må henhøre under domstolenes afgørelse.

Bestemmelsen i stk. 6 supplerer reglerne i § 18 om nedkapning af levende hegn.

Når man, uanset bestemmelsen i § 26, jfr. § 18, stk. 1, har ment at burde stille de i stk. 8 og 9 omhandlede forslag, skyldes dette, at der gør sig særlige hensyn gældende forsåvidt angår de heromhandlede hegn. Medens beskadigelse af et levende hegn ofte vil medføre, at hegnet går ud og må erstattes med en ny beplantning, som først efter en længere årrække vil kunne danne et forsvarligt hegn, vil hegn af andet materiale almindeligvis kunne retableres indenfor et kortere tidsrum. Skelgrøfter kan vel forholdsvis let istandsættes, men bestemmelsen herom er medtaget, fordi hyppige beskadigelser til ulempe for naboen ofte finder sted på grund af manglende agtpågivenhed.

Om en grøft i skellet mellem to ejendomme må betragtes som en skelgrøft eller et vandløb, kan i det enkelte tilfælde være tvivlsomt; må grøften betragtes som et vandløb, falder tvivlsspørgsmål vedrørende oprensningen udenfor hegnsynets kompetence og må afgøres af de ifølge vandløbsloven kompetente myndigheder.

I tilknytning til stk. 8 og 9 bemærkes, at de ifølge veterinærlovgivningen i visse tilfælde fastsatte særlige forskrifter til forebyggelse af udbredelse af kvægsygdomme vedblivende vil være at iagttage.

Ifølge lov nr. 346 af 29. juli 1942 om bekæmpelse af tuberkulose hos kvæg, svin og fjerkræ skal således kvæg og svin fra besætninger, der ikke er tuberkulosefri, eller hvis sundhedstilstand ikke er kendt, under anbringelse på græs ved betryggende indhegning eller ved solid tøjring afholdes fra at komme tuberkulosefri nabobesætninger nærmere end i en afstand af 2,5 m fra naboens skel, medmindre der forefindes betryggende hegn på begge sider af skellet med et mellemrum af mindst 2,5 m, i egne, hvor det normale hegn er oprensede grøfter i forbindelse med betryggende trådhegn på hver side af grøften, dog mindst 2 m. Tilsvarende forholdsregler skal ifølge lov nr. 221 af 24. maj 1948 om bekæmpelse af smitsom kalvekastning (brucellose hos kvæg) iagttages med hensyn til kreaturer fra besætninger, hvori er forekommet kastningstilfælde, samt af ejere af besætninger, som ikke er kastningsfri eller reaktionsfri eller hvis sundhedstilstand ikke er kendt, når udgræsning finder

sted på tilstødende græsgange. På samme måde skal kreaturer, der anbringes på fælles græsgange, afholdes fra at komme i berøring med andre på græs anbragte kreaturer.

Til § 20.

Der har indenfor kommissionen været enighed om, at den gældende hovedregel om ligedeling af udgiften ved fælleshegns vedligeholdelse bør opretholdes. Ifølge § 8 deles udgiften ved hegns rejsning efter den nytte og interesse, hver af parterne har heri, men kommissionen har ikke ment, at vedligeholdelsesbyrden uden videre kan fordeles i samme forhold som udgiften ved hegnets rejsning, idet det ikke på forhånd kan anses for givet, at et hegn, der har været særlig bekosteligt at opføre, også er dyrt at vedligeholde. Er et på grund af en ejendoms særlige karakter eller benyttelse eller ejerens særlige ønsker opført bekosteligt fælleshegn imidlertid også særlig dyrt at vedligeholde, foreslås i stk. 2, at der ikke kan pålægges naboen større byrde, end vedligeholdelse af et hegn, der opfylder de i § 10, stk. 1—4, fastsatte betingelser, ville medføre.

Hvor naboen er fritaget for at deltage i udgiften ved hegns rejsning, fordi dette skønnes udelukkende at være i den anden parts interesse, har man ment også at burde fritage ham for at deltage i vedligeholdelsesudgiften.

Stk. 3 er udformet ud fra den betragtning, at det ikke kan anses rimeligt, at en grundejer, blot fordi han selv har afholdt udgiften ved hegnets rejsning og har rejst det på egen grund, også ud i al fremtid selv skal bekoste vedligeholdelsen, når hegnet faktisk også er til væsentlig nytte for naboen. Også efter hidtil gældende ret kan der være pålagt naboen vedligeholdelsespligt med hensyn til hegn, som den tilstødende grundejer har rejst på egen grund. Dette gælder f. eks. hegnene om de gamle statsskove i Nordsjælland, som af hensyn til naboerne blev rejst på statens bekostning på skovens grund.

Bestemmelsen i stk. 4 er ny. Når et hegn står helt på egen grund, men naboen hidtil har vedligeholdt en del af hegnet og derfor ifølge l. 1869 § 8 har haft ret til hegnsplantningen, bør hegnets ejer efter kommissionens formening kunne sikre sig, at vedligeholdelsen udføres på en måde, der tilfredsstiller hans krav til hegnet, ved at overtage hele vedligeholdelsesbyrden. Dette må gælde, hvad enten det drejer sig om et levende hegn eller ej, men bestemmelsen vil særlig have betydning for levende hegn, hvis lægivende virkning er af betydning for den pågældende ejendom. Her vil hegnets ejer ofte være så stærkt interessseret i en forsvarlig vedligeholdelse, at han gerne vil overtage de hermed forbundne udgifter. Naboens interesse vil derimod være begrænset til den under normale forhold ringe værdi af det ved kapning og udtynding af hegnet fremkomne kvas, og det vil derfor ikke kunne forventes, at han passer hegnet med samme interesse som ejeren.

Hvor det drejer sig om hække om de i § 19, stk. 6, omhandlede lokaliteter, er naboen dog i henhold til nævnte bestemmelse berettiget til at klippe hækken på den mod hans ejendom vendende side.

Til § 21.

Denne paragraf svarer til bestemmelsen i l. 1869 § 4, stk. 1 og 2, jfr. § 7.

Til § 22.

I stk. 1 foreslås den ifølge l. 1869 § 8, stk. 2, gældende tidsfrist 15. september—15. maj ændret til 1. november—1. maj, således at den vedligeholdelsespligtige kan få adgang til ved nyplantning at efterbedre et levende hegn. I f. 1935 § 10 var tidsfristen foreslået fastsat til 1. november—1. april.

Under hensyn til, at levende hegn kræver pasning på andre tider end hegn af andet materiale, foreslås det i stk. 2 at indrømme færdselsret forsåvidt angår disse hegns vedligeholdelse også udenfor det i stk. 1 nævnte tidsrum.

Bestemmelsen i stk. 3 er ny.

Til §§ 23 og 24.

Disse paragraffer er en ændret redaktion af de tilsvarende bestemmelser i l. 1869 § 8, stk. 2—3, og § 3, stk. 2.

Til § 25.

I § 16, stk. 5, i bygningsvedtægten for København findes en tilsvarende bestemmelse, og kommissionen har fundet det rimeligt, at denne udvides til at gælde hele landet.

Til § 26.

Den her omhandlede bestemmelse er en naturlig konsekvens af § 18, stk. 1, og indebærer, at hegnenes vedligeholdelse sikres på en let og hensigtsmæssig måde.

Til kapitel V.

Hegnsynet.

Dette kapitel indeholder bestemmelser om hegnsynets nedsættelse *(§ 27)*, om beskikkelse og afskedigelse af hegnsynets medlemmer *(§§ 28—30)* samt om tilfælde, hvor en synsmand eller sagkyndig er inhabil *(§§ 31—32)*.

De ifølge l. 1869 gældende regler om hegnsynets nedsættelse foreslås i alt væsentligt opretholdt med enkelte supplerende bestemmelser.

Efter forhandling med indenrigsministeriet er de dette ministerium ved l. 1869 tillagte beføjelser foreslået overført til landbrugsministeriet.

Til § 27.

Der har fra læplantningsforeningernes side været fremsat ønske om, at hegnsynet måtte få et læplantningskyndigt medlem, og i f. 1930 foreslås, at mindst et af medlemmerne skal være havebrugskyndigt. Landsforeningen Dansk Frugtavl mener ifølge skrivelse af 24. september 1946 (bilag 7), at hegnsynets medlemmer, når de ikke selv er frugtavlere, ved forretninger i forbindelse med frugtavl skal bistås af en frugtavlskyndig mand.

For at imødekomme disse ønsker er det i stk. 1 foreslået, at mindst et af medlemmerne skal være plantningskyndigt, idet der indenfor kommissionen har været enighed om, at antallet af hegnsynets medlemmer ikke bør forøges.

Kravet om, at der i landkommuner med bymæssig bebyggelse, der har 1000 indbyggere eller derover, skal være et bygningskyndigt medlem, refererer sig kun til den bymæssigt bebyggede del af kommunen, og såfremt man vælger at søge nedsat 2 hegnsyn i kommunen, nemlig et for den bymæssige bebyggelse og et for den øvrige del af kommunen, f. eks. fordi den person, man ønsker til formand, hverken er landbrugs-, plantnings- eller bygningskyndig, behøver der følgelig ikke at være et bygningskyndigt medlem i hegnsynet for den ikke bymæssigt bebyggede del af kommunen. Der vil dog intet være til hinder for, at de to hegnsyn har samme formand.

Iøvrigt henvises til bemærkningerne ad § 36.

Til § 28.

Kommissionen har anset det for ufornødent at opretholde bestemmelsen i l. 1869 § 14, hvorefter de af sognerådene foretagne beskikkelser skal godkendes af vedkommende amtsråd.

Til § 29.

Ifølge l. 1869 § 14, stk. 3, beskikkes synsmændene for 3 år, men af praktiske grunde foreslås i stk. 1 perioden forlænget til vedkommende kommunalråds funktionstid. — Perioden vil almindeligvis være på 4 år, men kan under særlige omstændigheder blive længere eller kortere, f. eks. hvis kommunevalg udskydes, eller der udskrives et såkaldt „skattevalg".

Bestemmelsen i 2. stk., 1. pkt., er ny.

Ifølge l. 1869 § 14 skal enhver synsmand afgive en edelig forsikring om, at han efter bedste evne med iver og upartiskhed vil varetage det ham betroede hverv. Da kommissionen må anse denne bestemmelse, der såvidt vides ikke overholdes i praksis, for ufornøden, er den ikke foreslået opretholdt.

Til §§ 30 og 31.

I disse paragraffer uddybes og suppleres de tilsvarende bestemmelser i l. 1869 § 14.

Til § 32.

De foreslåede bestemmelser er i alt væsentligt i overensstemmelse med § 23 i forslag til lov om landvæsensretter.

Til kapitel VI.

Hegnsynets forretninger.

Dette kapitel indeholder bestemmelser om hegnsynets protokol *(§ 33)*, om afholdelse af hegnsynsforretning *(§§ 34—35)*, om tilkaldelse af sagkyndig medhjælp *(§ 36)*, om forhandlingerne under hegnsynets forretninger *(§§ 37—38)*, om afsigelse af kendelse *(§§ 39—41)*, om appel og fuldbyrdelse af hegnsynets kendelser *(§§ 42—45)*, om hegnsynets vederlag *(§§ 46—48)* og om stempelfrihed for udfærdigelser vedrørende hegnsynets forretninger *(§ 49)*.

De i nærværende kapitel foreslåede bestemmelser er i det store og hele i overensstemmelse med de tilsvarende regler i l. 1869, dog suppleret på enkelte punkter, jfr. bemærkningerne til de enkelte paragraffer.

Til § 33.

Nedsættes der i henhold til § 27, stk. 2, i en kommune to eller flere hegnsyn, vil det kun være nødvendigt at føre een protokol, såfremt samme person beskikkes til formand for hegnsynene.

Foruden det i stk. 2, 1. pkt., anførte skal tillige såvel forlig indgåede for hegnsynet eller godkendt af hegnsynets formand som afsagte kendelser indføres i protokollen, jfr. herved § 38, stk. 2 og 4, samt § 39, stk. 4.

Bestemmelsen i stk. 2, 2. pkt., er foranlediget af, at det i praksis har vist sig vanskeligt at få oplyst, om der har været afholdt hegnsynsforretning vedrørende et bestemt hegn.

Til § 34.

I kommuner, hvor der kun er nedsat et hegnsyn, falder hegnsynsdistriktets grænse sammen med kommunegrænsen.

Bestemmelserne i stk. 2, 5 og 8 er nye. Stk. 8 er foranlediget af, at det i praksis har vist sig ikke at være usædvanligt, at klageren udebliver fra åstedsforretningen uden gyldig grund eller hæver sagen med det resultat, at han påfører indklagede unødvendige udgifter, og der har hidtil ikke i l. 1869 været hjemmel til at pålægge klageren at refundere disse.

Til § 36.

Denne paragraf må ses som et led i bestræbelserne for at sikre hegnsynet fornøden sagkundskab, jfr. bemærkningerne til § 27.

Bestemmelsen i stk. 3 tilsigter at afværge, at adgangen til tilkaldelse af sagkyndig medhjælp misbruges.

Til § 37.

Bestemmelsen i stk. 1 fastsætter fremgangsmåden, når der under behandling af en hegnssag opstår retsspørgsmål, og er i overensstemmelse med hidtidig praksis.

Bestemmelsen i stk. 2 svarer til f. 1935 § 19, stk. 2.

Til § 38.

I stk. 4 opretholdes bestemmelsen i l. 1869 § 22, stk. 2, hvorefter godkendte forlig ligestilles med forlig indgåede for hegnsynet.

Til § 39.

I stk. 1 foreslås fristen ifølge l. 1869 § 16 forlænget fra 3 til 8 dage.

Til § 40.

Bestemmelserne i denne paragraf er nye.

Til § 41.

I denne paragraf uddybes de tilsvarende bestemmelser i l. 1869 § 18.

I de af hegnsynet i henhold til § 19, stk. 3 og 4, afsagte kendelser skal alene afgøres, hvorvidt kapning kan tillades eller ej, samt hvem der skal afholde udgifterne ved sagens behandling.

Til § 42.

Denne paragraf sammenholdt med § 34 afløser de tilsvarende bestemmelser i l. 1869 §§ 15, 16 og 20, hvorefter alle tvistigheder om hegn skal indbringes for hegnsynet. Efter disse regler afgør hegnsynet, såfremt forlig ikke opnås, sagen ved kendelse, medmindre den angår ombytning af et ældre hegn med en anden art af hegn, i hvilket tilfælde sagen henvises til landvæsenskommissionen. Er sagen i første instans afgjort ved hegnsynets kendelse, kan denne kendelse indankes for landvæsenskommissionen til endelig afgørelse. Er sagen derimod i første instans afgjort af landvæsenskommissionen, kan den indankes for overlandvæsenskommissionen.

Ifølge f. 1935 § 22 skulle tvistigheder vedrørende hegns vedligeholdelse afgøres endeligt af hegnsynet; kommissionen har kunnet tiltræde dette synspunkt, idet man dog må mene, at tvistigheder vedrørende fordeling af vedligeholdelsesbyrden samt vedrørende de i § 19, stk. 1 og 4, omhandlede forhold, er så betydningsfulde, at der i disse tilfælde bør være adgang til appel.

Endvidere var det i f. 1935 § 22 foreslået, at landvæsenskommissionens kendelser i appelsager skulle være endelige. Kommissionen er principielt enig heri, men mener dog ikke, at det bør være fuldstændig udelukket at få sagen behandlet af 3. instans, når sagen skønnes at have almindelig interesse eller videregående betydelige følger for vedkommende. Således må det f. eks. anses for ønskeligt, at der er mulighed for at indbringe en i henhold til § 19, stk. 4, truffen afgørelse for overlandvæsenskommissionen.

Bestemmelsen i stk. 4 er ny. I såvel sager om istandsættelse og vedligeholdelse af private veje som i vandløbssager er der en vis adgang til at få sagen optaget til fornyet behandling, når forholdene har ændret sig. Dette har man også ment, der bør åbnes adgang til i hegnssager.

Til § 43.

Appelfristen, der ifølge l. 1869 § 20 er 3 uger regnet fra kendelsens forkyndelse, er i stk. 2 foreslået ændret til den for lignende sager almindelige appelfrist af 4 uger regnet fra kendelsens afsigelse.

Stk. 2 forudsætter, at det på rigsdagen fremsatte forslag til lov om landvæsensretter gennemføres inden nærværende lovs ikrafttræden.

Ifølge gældende ret er der ikke hjemmel til at meddele oprejsningsbevilling, d. v. s. tilladelse til anke efter ankefristens udløb, forsåvidt angår kendelser afsagt af hegnsynet. Sådanne bevillinger kan derimod meddeles bl. a. i vandløbssager og sager om ferskvandsfiskeri, og man har ment, at der også i hegnssager kan forekomme tilfælde, hvor anke bør kunne tillades en vis tid efter appelfristens udløb.

Til § 44.

Denne paragraf afløser de tilsvarende bestemmelser i l. 1869 § 21.

I det i stk. 1 omhandlede tilfælde vil de i § 34 fastsatte regler være at følge.

Til § 45.

Bestemmelsen, der er ny, må anses

stemmende med almindelig sædvane, idet landbrugsministeriet på forespørgsel gentagne gange har givet udtryk for denne opfattelse.

Til §§ 46—48.

Der er i tidens løb ofte fremkommet klager over, at de i l. 1869 §§ 19 og 22 fastsatte vederlag ikke svarer til nutidens prisniveau, og kommissionen foreslår derfor disse forhøjede, dog således at synsmændene herefter ikke har krav på befordringsgodtgørelse. Hæves sagen på klagerens begæring eller i henhold til § 34, stk. 6, uden at der bliver nedlagt påstand om afsigelse af kendelse i medfør af § 34, stk. 8, tilkommer der ifølge § 46, stk. 2, hegnsynet et vederlag på 20 kr.

Til kapitel VII.

Særlige bestemmelser.

Dette kapitel indeholder bestemmelser om, hvem der er ansvarlig for opfyldelsen af hegnsforpligtelser *(§ 50)*, hvilke overtrædelser, der straffes med bøder *(§ 51)* og om at Frederiksberg, Gentofte og Marstal kommuner samt de sønderjydske flækker henregnes til købstadkommunerne *(§ 52)*.

Til § 50.

Medens l. 1869 principielt lagde alle hegnsforpligtelser på brugeren af jorden, foreslår kommissionen herved at pålægge grundejeren ansvaret for opfyldelsen heraf, hvilket må anses bedst stemmende med nutidens ejendomsforhold, jfr. bemærkningerne herom ovenfor under II (side 18).

Til § 51.

Der er indenfor kommissionen enighed om, at undladelse af at efterkomme de i nærværende forslag omhandlede bestemmelser eller de i henhold hertil givne påbud kun bør belægges med bødestraf i det omfang, hvor tilstrækkeligt værn mod overtrædelser ikke haves derved, at det pågældende arbejde kan kræves udført ved foranstaltning af hegnsynets formand eller klageren på den forsømmeliges bekostning.

Til kapitel VIII.

Lovens ikrafttræden m. m.

Til § 52.

For klarhedens skyld foreslås i stk. 1 fastsat, at loven ikke gælder for Færøerne, uanset at landbo- og landvæsensforhold ifølge liste A til lov nr. 137 af 23. marts 1948 om Færøernes hjemmestyre er betegnet som færøsk særanliggende.

Bilag 1.

Betænkning afgivet af det af byplanlaboratoriet ved skrivelse af 26. september 1942 nedsatte udvalg vedrørende villaservitutter.

Formål.

Som villaservitutter betegner man et kompleks af servitutter, der pålægges arealer til sikring af frit liggende lav bebyggelse, der anvendes til beboelse.

.....

Bestemmelser om hegn.

Som oftest vil der i den gældende bygningsvedtægt være givet almindelige forskrifter om hegnspligten. Alligevel er det vigtigt ved servitutbestemmelser at give nærmere forskrifter herom. En villavejs karakter afhænger i høj grad af karakteren af det anvendte hegn, og forskrifter om ensartethed med hensyn til hegn medfører ikke tilsvarende vanskeligheder ved gennemførelsen som forskrifter om ensartethed med hensyn til bygninger. Man kan i høj grad anbefale påbud om levende hegn mod vej, f. eks. ved følgende bestemmelse:

„Køberen og efterfølgende ejere af parcellen er pligtige til inden 1 år efter købet at sætte og vedligeholde forsvarligt hegn langs parcellens grænser. Mod vejen er køberen pligtig at plante tjørnehegn."

Dersom talen er om et større udstykningsforetagende, kan afveksling opnås ved langs en vej at give påbud om hegn af tjørn, langs en anden hegn af naur, ved en tredie rosenhegn o. s. v.

Man finder ofte i nyere servitutbestemmelser fastsat, at hegn mod vej ikke må være højere end 1—1,3 m. Sådanne bestemmelser tilsigter at give vejen et friere præg, idet der gives udsigt over de tilstødende haver med bebyggelse. Man kan ikke anbefale bestemmelser af denne art. Navnlig hvor grundene er små, kan de virke ødelæggende på havens intimitet. Og man ser undertiden, at bevoksningen indenfor hegnet alligevel indrettes således, at formålet med bestemmelsen forspildes, eller at beboerne sætter skærme af forskellig art op for at beskytte sig mod de forbipasserendes indblik.

En særlig virkning kan undertiden opnås ved helt at forbyde hegn mod vej. Det forudsætter, at havearealet ud mod vejen vedligeholdes og renholdes på en måde, som kommunalbestyrelsen godkender. Mange steder udlægges arealet f. eks. med græs og „tilfældig bevoksning".

Om hegn mod nabogrund gælder det, at det hverken må være for lavt eller for højt. Hegnet bør næppe være under 1,8 m og næppe højere end 2½ m.

En række servitutter forbyder opsætning af plankeværk (undertiden — vel navnlig i ældre servitutter — med undtagelse af plankeværk omkring gårdsplads). Det synes rimeligere, som det også sker, at lade servitutbestemmelserne indeholde forbud mod opsætning af plankeværk uden naboens samtykke. Undertiden er forbud mod plankeværk udvidet til også at gælde for opførelse af mur. Hvis der ikke allerede findes bestemmelser herom i bygningsreglementet, kan det være hensigtsmæssigt at foreskrive, at låger og porte i vejsiden ikke må åbnes udad.

.....

Bilag 2.

Forslag til ændringer af lov om hegn af 6. marts 1869.

Udarbejdet af et af Foreningen af jydske Landboforeningers planteavlsudvalg og De samvirkende jydske Husmandsforeningers plantningsudvalg nedsat udvalg.
(1915).

§ 1.

Lovligt hegn er ethvert hegn, som er tilstrækkeligt til at frede mod løsgående kreaturer, der ikke er uvane. Såvidt muligt skal hegnet bestå af levende træer. Hvidtjørn skal altid anvendes som hegnsplante, når den ene part forlanger det, og det sagkyndige skøn ikke finder grunde, der taler mod anvendelsen; men for øvrigt kan anvendes træarter, som under de stedlige forhold kan danne et solidt og varigt hegn. (Dette må blive indtil 3—4 m højt og 1,5—2 m bredt). Hvor særlige grunde taler derfor, skal betragtes som lovligt hegn: a) Stengærder 1,40 m høje (jordbeklædningen oven på medregnet), så vel dobbelte som enkelte, de sidste med forsvarlig jordvold. b) Jordvolde, som er 2 m brede i grunden i god og fast jord og 2,5 m i løs og sandet jord, med dobbelte grøfter, hver grøft i det mindste 1,40 m bred og 1 m dyb i stående eller lodret mål i god jord og 2 m bred i løs og sandet jord. Volden mellem grøfterne skal være i det mindste 1,10 m høj. c) Volde af jord, græstørv eller lyngtørv uden dobbelte grøfter fra 2—3 m i grunden efter jordens beskaffenhed og 1,5 m høje. d) Stej-, stænge- og flyttegærder på flad mark, 1,25 m høje, stejene eller stængerne ikke over 0,12 m fra hinanden, sættes de derimod på en jordvold og ikke er fulde 1,25 m høje, skal de med jordvoldens højde tillagt være 1,5 m høje. e) Ris- og tang-gærder, 1,25 m høje, når de er uden jordvold og grøft; stå de derimod på en jordvold og ikke ere fulde 1,25 m høje, skal de med jordvoldens højde tillagt være 1,50 m høje. Risgærder bør desuden være tilstrækkeligt forsynede med gode stave. f) Flækgrøfter i moser, enge og kær, 2,20 m brede og 1,25 m dybe (hvor overflødighed af vand ikke gør en mindre dybde tilstrækkelig), og hvor jordbunden er løs, indtil 3 m brede. Stænger, som sættes ud i stranden eller ferske søer og vande, når de sættes så langt ud, at kreaturerne med laveste vande ikke kan komme omkring stængerne uden at svømme. *Endvidere kan regnes for lovligt hegn, hegn af stältråd og pæl og andet hegn, som opfylder den førstnævnte hovedfordring til et lovligt hegn.*

§ 2.

Efter omstændighederne kan også, efter nærmere bestemmelse ved sagkyndigt syn (§§ 15—19 og 20), til lovligt hegn henregnes hegn af den i § 1 nævnte beskaffenhed, skønt de ikke har den fulde der angivne højde og bredde.

§ 3.

Enhver jordbruger er, med den undtagelse, som indeholdes i § 6 af forordningen af 9. juli 1817 angående nogle nøjere bestemmelser til forordningen af 29. oktober 1794, pligtig til, når den påstødende nabo forlanger det, mod ham at sætte og vedligeholde halvt lovligt hegn, dog således, at en forpagter eller lejer på kortere tid end 50 år skal være berettiget til, når nyt hegns rejsning er bleven ham pålagt, at fordre, at ejeren skal bære en del af omkostningerne ved hegnets opførelse. I mangel af overenskomst bestemmes erstatningen ved sagkyndigt skøn (§§ 15—19 og 20).

Hvo, som har at vedligeholde en større hegnstrækning end halvt hegn mod sin nabo, skal, når han på den del af hegnstrækningen, som overstiger halvdelen, har opført et lovligt hegn, og dette er i god stand efter at have stået i mindst 3 år, have ret til at påstå, at hans nabo for eftertiden skal overtage vedligeholdelsen af samme, dog herfra undtagne de tilfælde, i hvilke den større hegnsbyrde grunder sig på overenskomst eller anden særlig adkomst.

Når ældre hegn skal erstattes med ny hegn, skal der, når den ene part forlanger det, og ikke særlige grunde taler derimod, anvendes levende hegn.

§ 4.

Med hensyn til hegns rejsning deles hegnslinien således mellem de tilstødende ejendomme, at enhver af disse så vidt muligt får sit hegnsstykke i en samlet strækning, og at der ikke tildeles nogen hegn mod anden mands have, gårds- eller husplads, medmindre tvende haver, gårds- eller huspladser støde sammen, eller en lige deling af hegnslinien ikke på anden måde kan opnås.

I mangel af mindelig overenskomst mellem naboerne afgøres det ved sagkyndigt skøn (§§ 15—19 og 20), hvorledes hegnslinien skal deles, så vel som inden hvilken tid hegnet skal være færdigt.

Når et nyt hegn forlanges rejst, bør dette så vidt muligt opføres inden 1 års forløb; dog kan udsættelse efter bestemmelse af det sagkyndige skøn finde sted, hvor omstændighederne taler derfor, men ikke udover 5 år, og for så vidt udsættelse tilstås ud over 3 år, skal den, der har forlangt hegnet rejst, efter forløbet af 3 år kunne foranstalte det tilbagestående opført mod at erholde udgifterne derved tilbagebetalte af den pågældende med halvdelen ved udgangen af hvert af de to påfølgende år. Hvor hegnet skal bestå af tjørn eller anden hegnsplantning, som først efter en længere årrække kan afgive det fornødne hegn, bliver det i mangel af mindelig overenskomst nærmere ved skønnet at bestemme, hvorledes et sådant midlertidigt hegn skal tilvejebringes, *hvorunder iagttages, at hegnsplanterne beskyttes mod vold og overlast af kreaturer, og at der levnes plads til hegnsplanternes renholdelse.*

§ 8.

Vedligeholdelsespligten overfor levende hegn består i 1) planternes beskyttelse mod vold (§ 4 sidste stykke) og 2) *planternes renholdelse. Spørgsmålet om renholdelsen og adgang til at øve den på naboens grund skal af hegnsynet afgøres således, at ukrudtet til ingen tid kommer til at gøre skade i planternes fremvækst.*

Hegnsplantningen tilhører den, hvem hegnets vedligeholdelse påhviler, for så vidt ingen anden kan godtgøre at have erhvervet en særlig ret til samme.

Er hegnet en flækgrøft eller et vandløb, er vedkommende berettiget til at oplægge halvdelen af det ved vedligeholdelsen oprensede på naboens grund.

§ 9.

Ingen er berettiget til uden overenskomst med naboen at danne et nyt hegn ved at plante højstammede pile og popler.

Formener nogen sig brøstholden ved den måde, hvorpå naboen benytter sit hegn, bliver det at afgøre ved et sagkyndigt skøn (§§ 15—19 og 20), hvorvidt og i bekræftende fald hvorledes hegnet bør forandres eller ombyttes med et andet lovligt hegn.

Ved skønnet bliver at tage hensyn til og afveje den nytte, hegnet yder ved det læ, samme afgiver, eller på anden måde, lige overfor den skade, det ved sin retning, træernes eller buskenes art og beskaffenhed tilføjer naboen. Ligesom en sådan forandring af

et ældre hegn kun kan fordres iværksat, når den fordel, samme vil medføre for den, der gør fordring på forandringen, tilfulde opvejer det tab, forandringen vil medføre for hegnets ejer, således er denne også berettiget til at fordre sig tillagt en passende godtgørelse, dels for det lidte tab, dels for omkostningerne ved opførelsen af et andet hegn, når et sådant skal rejses.

Hegn om haver, gårds- og huspladser, som nu er beplantet, skal hegnets ejer fremdeles være berettiget til at vedligeholde og forny med træer eller buske af samme eller lignende, ikke for naboen mere besværende, art uden hensyn til den skade, som derved måtte tilføjes naboejendommen. Dette gælder dog ikke med hensyn til berberisser eller andre med hensyn til udbredelse af plantesygdomme skadelige buske eller træer, som det skal stå enhver nabo frit at forlange bortryddet eller ombyttet med anden ikke således skadelig beplantning.

Hegn, som er til skade for offentlige veje, kan det, ifølge begæring af vedkommende vejbestyrelse og efter nærmere bestemmelse ved sagkyndigt skøn (§§ 15—19 og 20), pålægges ejeren at forandre overenstemmende med foranstående regler om hegn mellem to naboer, efter omstændighederne imod erstatning af vejkommunens kasse.

§ 10.

Levende hegn kan kun efter overenskomst af parthaverne eller når hegnsynet finder, at særlige grunde taler herfor, ombyttes med andet lovligt hegn, men ellers står det den, hvem hegnets vedligeholdelse påhviler, frit for, for så vidt ikke særlige bestemmelser om hegnets beskaffenhed (§ 6) eller andres ret til hegnsplantningen (§ 8) er til hinder derfor, at ombytte det tilstedeværende hegn med andet lovligt hegn, — dog skal en bruger, som ikke er ejer, ikke kunne foretage en sådan forandring uden ejerens samtykke.

Hvor der findes trådhegn (ståltråd), har den ene part ret til for egen regning at plante tjørn langs trådhegnet og ved nødvendig rensning af hegnsplantningen efter hegnsynets forskrifter at færdes på naboens grund. Naboen er pligtig til at lade en strimmel på 3/4 m langs hegnsplanterne være ubevokset. Når tjørnehækken er vokset tilstrækkelig op, afløser den det tidligere lovlige hegn, og begge parter deltager ligeligt i vedligeholdelsen.

Den ene part har ret til at plante som læhegn egnede træer (herunder pil) på diger og har ret til på naboens side at rejse og vedligeholde nødvendigt hegn for disse.

Ønsker nogen rejst et fuldstændigere og til den brug, han gør af sin ejendom, hensigtsmæssigere hegn, end han i henhold til §§ 1 og 2 kan forlange (mur- og plankeværk), da skal han kunne fordre et sådant hegn rejst af den hegnspligtige nabo, når nødvendigheden eller hensigtsmæssigheden af et sådant hegns tilvejebringelse godkendes ved sagkyndigt skøn (§§ 15—19 og 20), dog at denne ikke kan tilpligtes at udrede nogen større del af omkostningerne ved hegnets tilvejebringelse og vedligeholdelse, end udgifterne ved et almindeligt lovligt hegn ville udgøre, med mindre det ved sagkyndigt skøn afgøres, at der efter naboejendommens beskaffenhed og benyttelse (have, gårdsplads m. m.) af denne bør udredes en større andel i omkostningerne.

§ 14.

Hegnsynsmændene, *hvoraf mindst en skal være plantningskyndig og have kendskab til lævirkningsforhold,* udnævnes i byerne af byrådene og på landet af sognerådene, hvorpå valgene for de sidstes vedkommende blive at indstille til amtsrådenes approbation.

§ 16.

Forretningen foretages af formanden og de to andre synsmænd i forening. Ligger hegnet i skellet mellem to kommuner, udføres den af begge formændene i forening med

den af synsmændene i den ene af kommunerne, som bemeldte formænd ved lodtrækning dertil vælger. Ved forretningen skal synsmændene lade sig det være magtpåliggende at fremstille forholdene klart for de pågældende og søge tilvejebragt forlig mellem dem, når dette lader sig gøre. Opnås forlig, indføres dette i protokollen og underskrives af de vedkommende. Kan forlig ikke opnås, henvises sagen til landvæsenskommissionen, *hvori der skal findes mindst et medlem, som har kendskab til plantning og lævirkningsforhold* (§ 20), for så vidt den angår ombytning af et ældre hegn med en anden art af hegn. I andet fald optages sagen til kendelse, som afsiges snarest muligt, senest inden forløb af 3 dage, og tilføres protokollen med en begrundelse af kendelsen samt underskrives af synsmændene.

§ 20.

Enhver af parterne står det frit for inden 3 uger efter kendelsens forkyndelse, eller efter at sagen er henvist til landvæsenskommissionskendelse i henhold til § 16, 1ste stykke, at indbringe samme for en landvæsenskommission, ligesom den ved kendelse af landvæsenskommissionen trufne afgørelse, for så vidt sagen ikke indskrænker sig til anke over vedligeholdelsesmangler, igen vil kunne indbringes for en overlandvæsenskommission, *af hvis medlemmer mindst 2 skal være plantningskyndige og have kendskab til lævirkningsforhold.* De punkter, som i medfør af § 17 måtte være afgjort af synsmændene som voldgiftsmænd, ere selvfølgelig undtagne fra landvæsens- så vel som overlandvæsenskommissionens yderligere prøvelse og afgørelse. Med hensyn til sagernes indankning for og behandling ved landvæsenskommissionerne og overlandvæsenskommissionerne bliver at forholde efter de herom givne regler i lov af 30te december 1858 om landvæsenskommissionernes og overlandvæsenskommissionernes sammensætning og forretningsgang m. m.

Bilag 3.

LANDBRUGSMINISTERIETS UDVALG
FOR GARTNERI OG HAVEBRUG

Den 30. oktober 1930.

Det på udvalgsmødet den 9. oktober nedsatte underudvalg bestående af folketingsmand J. Sørensen, professor Anton Pedersen og handelsgartner Frode Sørensen til nærmere drøftelse og formulering af de krav, som nutildags må stilles til hegnslovgivningen, har holdt møde den 24. ds., og til dette møde var følgende herrer anmodet om at komme tilstede: formand for kolonihaveforbundet Carl Nielsen, formand for Københavns kreds af Østifternes Haveselskaber, overgartner Risum, formand for Dansk Anlægsgartnerforening, hr. Vald. Hansen samt konsulent Mosegaard og havearkitekt C. Th. Sørensen. Efter en ret indgående drøftelse har underudvalget vedtaget at indstille til udvalget at indsende følgende til landbrugsministeriet:

Til landbrugsministeriet.

Udvalget for gartneri og havebrug tillader sig herved at fremsende følgende forslag til det høje ministerium, idet udvalget mener, at den nugældende lov om hegn af 6. marts 1869 og loven af året 1872, der kun omfatter København, ikke er fyldestgørende overfor nutidens krav til hegn; dette gælder såvel hegn på landet som hegn i distrikter med bave-bymæssig bebyggelse.

Udvalget er af den anskuelse, at en rationel hegnsordning er af væsentlig betydning for produktionen af havesager. Dels er det ofte nødvendigt at beskytte de arealer, der udnyttes havebrugsmæssigt, mod uvedkommende færden både af dyr og mennesker og dels — og det er ikke det mindst væsentlige — er de levende hegn af stor *lægivende* virkning; angående dette skal bedst henvises til de af det statslige forsøgsvæsen publicerede beretninger (tidsskrift for planteavl 29. bd. s. 640, 30. bd. s. 648). Udvalget lægger derfor stærk vægt på, at det bliver det levende hegn, specielt *tjørnehækken*, der i fremtiden anerkendes som det normale lovlige hegn overalt, hvor det drejer sig om hegn om erhvervsmæssigt udnyttede arealer, og hvor ikke særlige forhold gør sig gældende. I den nugældende hegnslovgivning er det levende hegn (hegn af tjørn o. lign.) nok anerkendt som lovligt hegn, men det er ikke således, at en bruger, der er interesseret i tilvejebringelse af et sådant hegn om sin mark, kan kræve naboens ligelige medvirken hertil.

Der er i det hele taget en række punkter, hvor hegnsmændene savner hjemmel i loven til at træffe en afgørelse, som helt ud må anerkendes at være i overensstemmelse med, hvad ret og billighed og rationel produktion kræver.

Og da sådanne for parterne og almenheden utilfredsstillende forhold ikke mindst er rådende i distrikter med tæt bebyggelse og i småhavebruget, og da grænsen mellem de egentlige jordbrugsdistrikter og mere bymæssige forhold er ganske flydende, har udvalget følt sig beføjet til i sin henstilling om revision af og i de foreslåede ændringer til hegnsloven at tage hensyn til både jordbrugsmæssige og boligmæssige forhold.

To afsnit. Udvalget tillader sig derfor at foreslå, at loven får to afsnit: 1) gældende for „*jordbrugshegn*" d. v. s. hvor begge de interesserede ejendomme udnyttes jordbrugsmæssigt.

Lovlig hegn. 2) gældende for „byhegn" d. v. s. hvor begge de interesserede ejendomme eller den ene af dem er boliggrund og have, parcel eller kolonihave, park eller anlæg. For 1) vil kriteriet for *lovligt hegn* være det samme som i den bestående lovgivning, nemlig værneevne imod dyr, som ikke er uvane, for 2) bør kravet være, at hegnet tillige skal kunne holde høns og hunde ude.

Levende hegn. I tilfælde 2) vil der blive tale om som lovligt hegn at anerkende foruden levende hegn (tjørn, bøg, avnbøg, naur, eg, myrobalan, gran, liguster m. m. suppleret med tremmehegn eller nethegn) både plankeværk, stakit, nethegn, mur, flettede hegn o. s. v.

Under 1) må som lovligt hegn gælde alle i den bestående lovgivning fastslåede hegnsformer, men således at ved nyanlæg bliver levende hegn (specielt af hvidtjørn, seljerøn, gran o. s. v.) og — hvor det lægivende er uden betydning — trådhegn de afgjort almindelige hegnstyper. Arten af hegnsplanter må i tvisttilfælde afgøres under hensyn til

Hegns højde. de lokale forhold. Skyggende hegn må ikke blive højere end 2 meter for byhegn og 4 m for jordbrugshegn.

Træer i hegn. Udvalget mener ikke det skal være tilladt at plante træer i hegnet, dog at der selvfølgelig ikke vil blive rejst indsigelse, sålænge begge lodsejere er enige om at have træer i hegnet. Hvis der i *bestående* hegn er træer, skal de skæres ned til hækhøjde, hvis den ene lodsejer forlanger det.

Beskyttelse af levende hegn. Hvor levende hegn plantes som skelhegn skal, når den ene part forlanger det eller hegnsmændene indblandes i sagen, altid samtidig i eller i tilstrækkelig afstand langs hegnet rejses et let stolpehegn med net eller tråd til beskyttelse af hækken i de første år mod kreaturer.

Der skal holdes frit jordbælte på 1 meter fra hegnets midtlinie og ½ m for byhegn, og dette areal skal holdes renset. Angribes en hæk af svampe eller skadedyr, skal lodsejerne dele udgiften ved bekæmpelsen, og den ene må ikke formene den anden adgang til sin grund i dette øjemed, dog at han har krav på, at der ved sprøjtning og overpudring vises behørig forsigtighed overfor de langs hegnet voksende afgrøder.

Klipning. Det skal ikke være tvungent at klippe en hæk, men en lodsejer er pligtig at medvirke til at holde den nede i maksimalhøjden.

Forsømmer en lodsejer at klippe skelhækken på den mod ham vendende side, skal han ikke kunne formene naboen adgang til sin grund, hvis han for egen regning vil klippe hækken på begge sider, og denne har da ingen pligt til at fjerne afklipningen. Ingen har dog ret til at betræde sin nabos grund i denne anledning forinden 15. august.

Høj bevoksning i skellets nærhed. Udvalget har ment at burde foreslå for byhegn, — uanset at spørgsmålet ikke direkte vedrører hegn, men da erfaringsmæssigt megen strid mellem naboer opkommer herover, og hegnssynsmændene hyppig afæskes kendelse, men i den nugældende lovgivning står uden beføjelse, — at hegnets overside og plantning bag hegnet ikke må danne en vinkel på mindre end 45° i forhold til vandret plan.

Dette skal gælde, hvadenten hegnet er af levende eller dødt materiale, men selvfølgelig med den undtagelse, som er en følge af parternes overenskomst, og under hensyntagen til bestående forhold, hvor navnlig hensynet til eksisterende skønhedsværdier skal hjemle beføjelse for myndighederne til at fravige de principielle bestemmelser.

Plankeværk. Plankeværk og dyrere hegn (f. eks. mur) skal hegnssynsmændene have beføjelse til at kræve rejst, hvor særlige forhold gør sig gældende, i særdeleshed nær boliger og i byen.

Imellem landbrugsejendomme skal der ikke kunne kræves opsat andet end pælehegn med tråd eller net, medmindre den ene af parterne ønsker, og hegnsmændene erkender formålstjenligheden af et levende hegn. **Imellem landbrugsejendomme.**

Principielt skal udgiften ved lovlig hegns rejsning deles ligeligt mellem de to naboer. Enten indhentes tilbud på arbejdets udførelse eller hver af parterne får sit stykke at udføre. **Udgiften ved hegns anlæg.**

Hegnet er fælleseje; dette er i modsætning til den nuværende lovgivning, hvor hver lodsejer opfattes som ejer af sit stykke. **Ejendomsretten til hegn.**

Ved levende hegn holder hver af lodsejerne den mod ham vendende side i orden. Ved døde hegn får hver lodsejer sit stykke at holde i orden. **Vedligeholdelse.**

I tilfælde af uens interesse kan hegnsmændene bestemme, at et andet forhold end ligestilling skal lægges til grund for vedligeholdelsespligten, så længe den uens interesse består, men er der en gang etableret ligedeling, kan denne ikke ændres.

Bestående hegn som er bredere og højere end normalt levende hegn, men iøvrigt tilfredsstiller kravet til lovligt hegn, og hvis lægivende egenskab allerede *er taget i anvendelse* af den ene af ejendommene (f. eks. frugtplantage), men som for den anden ejendom formenes kun repræsenterer tab og ulejlighed. **Bestående hegn som er bredere og højere.**

I så fald vil en nedskæring af hegnet muligvis kunne påføre vedkommende ejendoms bruger et tab, fordi han har indrettet sig i tillid til de bestående forhold. Der bør derfor ydes ham en vis beskyttelse.

a) Parterne kan enes om fjernelse eller tilbageskæring af hegnet samtidig med, at der i skellinien eller bag denne rejses et plankeværk, der kan yde tilnærmelsesvis samme læ, som det gamle store, brede hegn. **a) Parterne kan enes om fjernelse eller tilbageskæring.**

b) Parterne kan enes om gradvis tilbageskæring eller fjernelse, således at der inde på den interesserede ejendoms område kan opelskes et nyt læbælte. Da begge parter i disse tilfælde er nogenlunde lige interesseret i henholdsvis ændring af det bestående og opretholdelse, bør det normale være, at omkostningerne deles ligeligt. Kan parterne ikke selv enes om en ordning på dette her fremsatte grundlag, må hegnssynsmændene træffe afgørelse. **b) Parterne kan enes om gradvis tilbageskæring.**

c) Ifald naboen uden forhandling og uden, at en ordning med eller uden hegnssynsmænd er truffen, giver sig til at regulere hegnet på sin grund, således at dette derved helt eller delvis ødelægges som læ, må han bave en erstatningspligt, foruden at han ifalder bødestraf for at have taget sig selv til rette. **c) Ifald naboen uden forhandling.**

Hvis den ene nabo agter at udnytte dette unormalt høje og brede hegns lævirkning og vil sikre sig dettes gode i fremtiden (d. v. s. efter lovens ikrafttræden) må han selv opnå en overenskomst med den anden lodsejer, og denne overenskomst kan han kræve indført i hegnsprotokollen. **Hvis den ene nabo agter at udnytte.**

Nye ejere af ejendomme skal forholde sig som under punkterne a, b og c nævnt.

Utidssvarende hegn, i særdeleshed jordrøvende, der måske nok kan holde løsgående kreaturer ude, men let kan overskrides af mennesker, og som den ene nabo ønsker fjernet og erstattet med et mere effektivt hegn, men den anden ønsker forbliven ved det bestående, skal kun kunne ryddes, såfremt hegnssynsmændene erkender det berettigede i det rejste krav, og det bliver da disses opgave under hensyntagen til alle forhåndenværende forhold at bestemme, hvorledes de med forandringer forbundne udgifter skal fordeles. **Utidssvarende hegn.**

Hegn som ikke står i skel.

Hegn, som ikke står i skel, men som naboen under visse betingelser kan være pligtig at deltage i anlæg og vedligeholdelse af.

a) Hvis det eksisterende hegn er dødt hegn, og den ene af parterne ønsker levende hegn, skal han være berettiget til for egen regning at plante dette umiddelbart bag det eksisterende, og det regnes da for eet fælleshegn, når det døde hegn bortfalder, hvis vedligeholdelse i lige grad påhviler begge lodsejere.

b) Hvis et levende hegn omkring boliggrund, villahave, kolonihave o. lign. ikke kan hindre høns og hundes gennemgang, skal ejeren af disse dyr på sin side af hegnet kunne tilpligtes at opsætte og vedligeholde et nethegn, der opfylder dette krav.

c) Hvis en lodsejer har kreaturer gående på marken med det levende hegn som skelhegn, skal han være pligtig til i 1½ meters afstand fra hækken og parallelt med denne at rejse tråd eller lægtehegn, som kan hindre dyrene i at beskadige skelhegnet.

Hegnsynsmændene.

Blandt hegnsynsmændene skal i det mindste være een havebrugskyndig. Ligeledes bør der såvel i landvæsenskommissionen som overlandvæsenskommissionen være i det mindste eet gartneri- og havebrugskyndigt medlem.

Idet udvalget hermed fremsender dette forslag til det høje ministerium til videre udformning og fremsættelse i lovform for rigsdagen, skal der gøres opmærksom på, at de grundtanker, som dette forslag hviler på, i det store og hele er i overensstemmelse med det af de jydske landboforeninger og de jydske husmandsforeninger den 26. juni 1915 fremsendte forslag til ændringer i den bestående hegnslovgivning. Og udvalget skal, ligesom tilfældet var i hint forslag, pege på den inkonsekvens, at der er en lovgivning, der med statsstøtte opmuntrer til plantning af læ og hegn, og at disse plantninger ikke ifølge den gældende lovgivning om hegn har nogen beskyttelse mod uforstandige ejendomsbesidderes dispositioner.

Bilag 4.

Forslag til lov om markskel og hegn

udarbejdet af det af De samvirkende danske Landboforeninger, De samvirkende danske Husmandsforeninger og Det danske Hedeselskab nedsatte udvalg til overvejelse af ændringer i hegnsloven.
(1935).

I. Lovligt skel og hegn.

§ 1.

Som *lovligt skel* mellem 2 jordejeres til hinanden grænsende jordlodder skal agtes ethvert lovligt hegn (jfr. § 3), der står i skellinien, samt: jernpæle eller jernrør af mindst 5 centimeters tværmål, nedbragt til mindst ½ meters dybde og ragende mindst 10 centimeter op over jordoverfladen; endvidere: nedgravede sten eller støbte betonblokke af mindst 20 centimeters tværmål, mindst 30 centimeter under og 10 centimeter over jordoverfladen, samt andet forsvarligt materiale, som parterne måtte enes om at anvende. I tilfælde af, at parterne ikke kan enes om materialet, sker henvendelse til hegnssynet (jfr. § 17), der da træffer afgørelsen.

Skelmærker af sådan beskaffenhed skal anbringes i skelliniens endepunkter, i ethvert knæk i skellet og iøvrigt med højst 100 meters mellemrum.

§ 2.

Den jordejer, der ønsker skel sat mellem sin og naboens jord, må selv foretage det fornødne til skellets lovlige udvisning. De med sådan udvisning samt med skelmaterialets tilvejebringelse og anbringelse forbundne udgifter fordeles mellem parterne efter hegnssynets skøn (jfr. § 17), hvis ikke enighed herom kan opnås mellem parterne.

Ingen jordejer kan modsætte sig sådan af en nabo forlangt skelsætning.

II. Hegn af dødt materiale.

§ 3.

Lovligt hegn er ethvert hegn — herunder også levende hegn — som er tilstrækkeligt til at frede mod større husdyr (heste, kvæg, får og geder), der ikke er uvane. Anvendelse af pigtråd-hegn kan forbydes af hegnssynet. — I tilfælde af meningsforskel om hegnets art og tilstrækkelighed træffer hegnssynet afgørelsen.

§ 4.

Ønsker en jordejer et lovligt *hegn af dødt materiale* (såsom metaltråd på stolper, lægtehegn, sten- eller risgærde, jordvold m. m.) rejst om sin jord, kan ingen tilgrænsende jordejer modsætte sig dette. Sådant hegn skal sættes således, at dets midtlinie ligger i skellinien. Kan parterne ikke komme overens om hegnets beskaffenhed i henseende til materiale, højde, bredde m. v., forelægger den, der har ønsket hegnet rejst, sagen for hegnssynet, der da afgør spørgsmålet.

Ønskes et ældre hegn fornyet, forholdes der hermed som ved rejsning af et nyt hegn. Meningsforskel mellem parterne om fornødenheden af fornyelse af et ældre hegn afgøres af hegnssynet.

Omkostningerne ved tilvejebringelse af hegnet, herunder anskaffelse og transport af materialet og arbejdet ved selve hegnets rejsning, såvelsom omkostningerne ved dets vedligeholdelse fordeles efter overenskomst mellem parterne. Kan overenskomst ikke opnås, forelægges sagen for hegnssynet, der da træffer afgørelse, således at omkostningerne fordeles i forhold til de sammenstødende arealers fladeindhold og til den nytte resp. skade, som hegnet skønnes at ville medføre for hver især af parterne.

III. Levende hegn.

§ 5.

Ønsker en lodsejer levende hegn om sin jord, og kan parterne ikke enes herom, afgør hegnssynet, om et sådant hegn bør tilvejebringes. Levende hegn skal plantes i skellinien. Er naboen imod hegnsplantning, da er han ikke pligtig at deltage i omkostningerne ved hegnets tilvejebringelse og vedligeholdelse, men er dog i et sådant tilfælde pligtig til på sin side at opsætte et efter hegnssynets bestemmelse fyldestgørende midlertidigt beskyttelseshegn og for egen regning holde dette forsvarligt vedlige så lang tid, som hegnssynet finder sådan beskyttelse nødvendig.

Har parterne ikke kunnet komme overens om fordelingen af omkostningerne ved plantning af et levende hegn, eller om fordelingen af arbejdet eller udgifterne ved dets vedligeholdelse — bortset fra det foran omtalte tilfælde, at den ene part afholder disse omkostninger med undtagelse af, hvad der vedrører det midlertidige beskyttelseshegn — træffer hegnssynet afgørelsen i overensstemmelse med det i § 4, sidste stykkes sidste punktum anførte (jfr. også § 23).

De uoverensstemmelser, der ved anlæg af et levende hegn yderligere måtte opstå, såsom angående planteart planteafstand, jordbehandling m. v., afgøres ligeledes af hegnssynet.

§ 6.

Levende hegn mellem to lodsejere, hvad enten dette er plantet af de to parter i fællesskab eller af den ene, må ikke blive højere end to meter over jordoverfladen og ikke bredere end 80 centimeter til hver side fra hegnets midtlinie, med mindre parterne er enige om at lade hegnet opnå en større højde eller bredde. Kan parterne ikke enes herom, retter den, der ønsker hegnets højde ændret, henvendelse til hegnssynet, der da afgør sagen under skønsom hensyntagen til den nytte resp. skade, en sådan ændring i hegnets højde vil kunne medføre for hver især af parterne. Overenskomst herom er ikke bindende for en ny ejer.

§ 7.

Levende hegn, der er plantet af de to lodsejere i fælleskab, må ikke af nogen af parterne ryddes, nedhugges eller udtyndes, før parterne er enige herom (jfr. § 11, 2. pkt.). I mangel af sådan enighed forelægges sagen for hegnssynet, der da giver fornøden anvisning. De indtægter resp. udgifter, der foranlediges ved rydning, nedhugning eller på anden måde af et sådant hegn, fordeles mellem parterne efter samme forhold som udgifterne ved hegnets vedligeholdelse.

Den af de to parter, der i henhold til § 5, 1. stk. 2. punktum, ikke har deltaget i omkostningerne ved plantning af hegnet, kan ikke stille krav om dettes nedhugning. Angående højden og bredden af et sådant hegn henvises til § 6. Ønsker den af parterne, der har bekostet hegnets plantning, dette nedhugget, har naboen den samme forpligtelse som ved plantning af et nyt hegn til på sin side at opsætte og vedligeholde et fyldestgørende midlertidigt beskyttelseshegn som anført i § 5, 1. stk. 2. punktum.

§ 8.

Ved plantning af levende hegn må ikke anvendes træer eller buske, der almindeligt anses som giftige for mennesker eller husdyr (såsom tax, guldregn) eller som kan give anledning til sygdomme på kulturplanter (såsom berberis, vrietorn). Findes sådanne skadelige træer eller buske i et allerede tilstedeværende hegn, der tilhører den ene af parterne, er denne pligtig efter naboens forlangende at fjerne disse planter (angående berberis og vrietorn jfr. lov af 27. marts 1903).

IV. Ejendomsret og vedligeholdelsespligt.

§ 9.

Ved plantning af et levende hegn såvel som ved rejsning af hegn af dødt materiale træffer parterne overenskomst om, hvilken og hvor stor en del af hegnet hver især af de to lodsejere har *ejendomsret* til. I mangel af enighed herom afgør hegnssynet spørgsmålet med fornøden hensyntagen til det i § 4 sidste stykke anførte. (Jfr. endvidere § 5, 1. stk. 3. punkt og § 7, 1. stk. 3. punkt). Har parterne ikke truffet anden overenskomst om hegnets *vedligeholdelse*, har hver især pligt til forsvarlig vedligeholdelse af den part af hegnet, som han i henhold til foranstående har ejendomsret til.

§ 10.

Er vedligeholdelsespligten fordelt strækningsvis mellem lodsejerne, skal det i alle tilfælde være hver især af disse tilladt ved vedligeholdelsesarbejder på sin part at færdes på naboens grund langs hegnet, dog uden brug af heste eller vogne og kun i tidsrummet mellem 1. november og 1. april, med mindre naboen giver sit samtykke til afvigelser herfra. Ved vedligeholdelsesarbejder på naboens grund må denne ikke tilføjes nogen overlast udover, hvad arbejdets forsvarlige udførelse nødvendiggør.

Forsømmes et hegns vedligeholdelse, herunder også fornøden renboldelse og midlertidig beskyttelse af levende hegn, kan der af en af parterne indgives klage herover til hegnssynet, der da giver vedkommende pålæg om indenfor en nærmere fastsat frist at udføre det forsømte arbejde. Er dette ikke udført godt og forsvarligt inden fristens udløb, gåes der frem efter den i § 23, 1. og 2. stk. givne anvisning.

De i nærværende § 10 indeholdte bestemmelser om vedligeholdelse gælder såvel hegn af dødt materiale som levende hegn.

§ 11.

Uanset den i § 9 omtalte ejendomsret kan ingen af parterne fjerne eller for levende hegns vedkommende nedhugge nogen del af hegnet, med mindre parterne er enige herom. Levende hegn må ikke ryddes uden hegnssynets samtykke. Fra disse bestemmelser undtages dog hegn, som den ene af parterne har bekostet (jfr. § 5, 3. punktum).

§ 12.

Ønsker en jordejer et fuldstændigere hegn end, hvad der i henhold til § 3 fyldestgør fordringerne til et lovligt hegn (såsom mur, plankeværk, stakit, metaltrådnet), er naboen kun pligtig at udrede et så stort beløb af udgifterne såvel ved hegnets tilvejebringelse som ved dets vedligeholdelse, som han skulle svare, hvis hegnet blot var et lovligt hegn af dødt materiale. Ønsker en jordejer et sådant fuldstændigere hegn rejst i stedet for et allerede tilstedeværende lovligt hegn, må han selv bære hele udgiften ved dets rejsning såvel som ved dets vedligeholdelse, og han er i alle tilfælde pligtig at rejse det på sin egen grund. Ved rejsning af sådant hegn kommer bestemmelsen om højden af levende hegn (jfr. § 6) til anvendelse, dog ikke for en allerede tilstedeværende mur.

§ 13.

Vil en jordejer have en *hegnsgrøft*, og den tilgrænsende nabo foretrækker et andet lovligt hegn, og kan parterne ikke komme overens herom, forelægger den, der har rejst spørgsmålet, sagen til hegnssynets afgørelse. Falder denne ud til fordel for en grøft, kan naboen ikke undslå sig for at deltage i bekostningen ved dennes gravning og vedligeholdelse efter den i § 4 indeholdte bestemmelse. For vedligeholdelsesarbejdets vedkommende gælder det i § 10 anførte.

Ved anlæg af en ny hegnsgrøft skal dennes midtlinie ligge i skellinien. For at en grøft skal kunne anses som lovligt hegn, skal den i henseende til bredde og dybde og under hensyntagen til vandstandsforholdene fyldestgøre de i § 3 ommeldte fordringer til lovligt hegn. Meningsforskel herom mellem parterne afgøres af hegnssynet.

§ 14.

I tilfælde af strækningsvis fordeling af hegnets tilvejebringelse bestemmes, at senest et år efter, at den ene af parterne har sin hegnsstrækning rejst resp. plantet, skal den anden part være færdig med sin strækning, med mindre hegnssynet finder gyldig begrundelse for at give ham en nærmere fastsat udsættelse. Er sådan begrundelse ikke tilstede, eller overholder han ikke den eventuelt senere fastsatte frist, er hegnssynet pligtig at foranledige den resterende del af arbejde udført efter den i § 23, 1. og 2. stk. angivne fremgangsmåde.

§ 15.

En *forpagter* kan ikke disponere på egen hånd i hegnsspørgsmål udover, hvad hans forpagtningskontakt måtte hjemle ham bemyndigelse til. Spørgsmål, der ligger udenfor sådan bemyndigelse, kan han kun tage standpunkt til i forståelse med ejeren. For så vidt ikke anden overenskomst er truffet mellem ejer og forpagter, påhviler det ejeren at afholde ejendommens part af udgifterne ved hegnets tilvejebringelse, hvorimod vedligeholdelsespligten påhviler forpagteren.

En *fæster* er i alle hegnsspørgsmål at anse som ejer. En *lejer* er i disse spørgsmål ligestillet med en forpagter.

V. Hegnssynet.

§ 16.

Det i de foregående paragraffer nævnte *hegnssyn* består i hver kommune af 3 hegnssynsmænd. Disse beskikkes i købstæderne af byrådene og i landkommunerne af sogneråderne; for de sidstnævntes vedkommende skal valgene indstilles til amtsrådenes godkendelse. Når denne foreligger, beskikker sogneråd den ene af de tre synsmænd til formand. Derhos udnævnes på samme måde som synsmændene 1 eller efter vedkommende kommunale råds bestemmelse flere suppleanter til at udføre hvervet i tilfælde af, at nogen af synsmændene har forfald eller på grund af slægtskab med nogen af sagens parter eller personlig interesse i sagen er afskåret fra at deltage i forretningen (jfr. nærværende paragraf 4. stykke).

I meget vidtstrakte kommuner eller hvor det kan forventes, at hegnssynet vil blive særlig stærkt benyttet, kan vedkommende kommunale råd med amtsrådets samtykke vælge 2 hegnssyn, mellem hvilke arbejdsområdet da fordeles af rådet.

Synsmændene vælges for 3 år, men kan genvælges. Ingen, der har opnået en alder af 60 år, er pligtig at modtage beskikkelse som synsmand; ejheller er den, der har været synsmand i 3 på hinanden følgende år, pligtig at modtage genvalg før efter forløbet af

mindst 3 år. Om iøvrigt nogen har gyldig grund til at forlange sig fritaget for hvervet som synsmand, afgøres af byrådet eller sognerådet, hvis kendelse herom af vedkommende kan påankes henholdsvis for indenrigsministeriet eller amtsrådet.

Ingen synsmand kan deltage i behandlingen af en sag, i hvilken han er besvogret med eller beslægtet med nogen af parterne så nær som søskendebørn eller på anden måde interesseret. Er det formanden, der således er inhabil eller på anden måde forhindret i at deltage i en forretning, beskikker det kommunale råd en af de andre synsmænd til midlertidig formand.

Så snart beskikkelsen er meddelt synsmændene, har de til vedkommende kommunale råd at indsende en skriftlig erklæring om, at de efter bedste evne med iver og upartiskhed vil varetage det dem betroede hverv.

Hegnssynets forretninger indføres i en for kommunens regning anskaffet og af det kommunale råd autoriseret protokol, der beror i synets formands værge.

Landdistrikter, der med hensyn til forsorgs- eller skolevæsen hører ind under en købstadskommune uden at have deres eget sogneråd, betragtes, hvad det i nærværende paragraf omhandlede forhold angår, som særlige kommuner, således at de for dem anordnede kommunale bestyrelser udfører de hverv, som paragraffen pålægger by- eller sognerådene. Dog kan vedkommende amtsråd (lov af 26. maj 1868 § 15, 1. stykke, 4. punktum) bestemme, at et sådant distrikt i nærværende henseende underlægges en tilstødende sognekommune, når dertil på grund af distriktets ringe størrelse eller andre forhold findes anledning.

Synsmændene er pligtige også at udføre hegnssynsforretninger i nærliggende kommuner, når der i de der ansatte synsmænds lovlige forfald stilles forlangende derom af sidstnævntes formand.

Byrådet resp. sognerådet kan afskedige en synsmand før udløbet af hans normale funktionstid; dog står det den mod sin villie af rådet afskedigede synsmand frit at forelægge sagen henholdsvis for indenrigsministeriet eller amtsrådet til endelig afgørelse. Indtil sådan afgørelse foreligger, kan den afskedigede synsmand ikke deltage i synets forretninger, men erstattes af en suppleant.

VI. Forretningsgang ved lovens benyttelse.

§ 17.

Den, der finder anledning til besværing over et hegns tilstand eller beskaffenhed eller ønsker et nyt hegn rejst eller et ældre hegn ombyttet med en anden art af hegn, uden herom at have kunnet opnå mindelig overenskomst med den tilgrænsende nabo, kan desangående indgive en skriftlig begæring til formanden for kommunens hegnssyn. Dette skal derpå uopholdelig beramme en åstedsforretning og forsyne begæringen med påtegning om tiden for forretningens afholdelse samt med en indkaldelse til de pågældende om at overvære samme. Bruges jorden af en anden end ejeren (forpagter, lejer), skal både ejer og bruger indvarsles. Begæringen med de nævnte påtegninger bliver derpå ved foranstaltning af den af parterne, der har begæret synet, vidnefast at forkynde for den anden part således, at denne erholder mindst 2 døgns varsel. Den, som lovligt er varslet til at møde ved forretningen, men som udebliver uden til formanden at have anmeldt gyldigt forfald, må tilskrive sig selv, at sagen afgøres uden hensyn til hans ønsker. Er gyldigt forfald anmeldt, kan synet bestemme, at sagen udsættes, men er ikke pligtig dertil. Ligger vedkommende hegn i skellet mellem 2 kommuner, indgives begæringen til formanden i den kommune, hvori naboejendommen ligger.

§ 18.

Forretningen ledes af formanden og foretages af denne i forening med de 2 andre synsmænd. Ligger hegnet i skellet mellem 2 kommuner, udføres den af begge formændene i forening med en ved lodtrækning blandt de 4 øvrige synsmænd udpeget tredie mand. Den formand, der har modtaget begæring om forretningens foretagelse, fungerer som formand. Ved forretningen skal synsmændene lade sig det være magtpåliggende at fremstille forholdene klart og tydeligt for parterne og søge tilvejebragt forlig imellem dem. Opnås forlig, indføres dettes ordlyd i protokollen og underskrives af parterne. Kan forlig ikke opnåes, optages sagen til kendelse, der afsiges snarest muligt og senest efter forløbet af tre dage efter forretningens afholdelse. Kendelsen med fornøden begrundelse tilføres protokollen og underskrives af synsmændene.

Kendelsen afsiges efter stemmeflerhed. Er alle tre synsmænd af forskellig mening, bliver formandens stemme afgørende. Kendelsen skal ved formandens foranstaltning meddeles snarest gørligt for parterne.

Ved slutningen af hvert møde underskrives protokollen af synsmændene.

§ 19.

Fremsættes der under forhandlingerne for synsmændene fra nogen af parternes side påstand på, at nogen af de ved sagens ordning i betragtning kommende forhold i følge særlig adkomst bliver at afgøre på en fra nærværende lovs bestemmelser afvigende måde, bliver spørgsmålet herom, hvis de pågældende ikke kan enes om at lade det afgøre af synsmændene, eller af en landvæsenskommission, at indbringe for domstolene. I så fald gives vedkommende en passende frist, inden hvis udløb han vil have at påtale sagen, hvorhos forretningen som følge heraf udsættes, indtil endelig dom er falden. Undlader den pågældende indenfor den givne frist at påtale og forfølge sagen, fremmes denne på sædvanlig måde, som om bans påstand var bleven underkendt af domstolene. Dog bliver der i så fald i kendelsen at tage et udtrykkeligt forbehold om, at det skal stå ham frit for, når han senere måtte vinde sin sag for domstolene, at forlange hegnssagen pånyt taget under behandling på sin egen bekostning.

Bliver forretningen i henhold til foranstående at udsætte, kan synsmændene dog, hvis de finder det nødvendigt, og såfremt nogen af parterne stiller forlangende derom, ved kendelse bestemme midlertidige foranstaltningers udførelse, og ved hvem disse skal udføres, samt hvem der foreløbig skal udrede omkostningerne derved.

§ 20.

Hvad enten sagen afgøres ved forlig eller kendelse, må den trufne afgørelse i hvert af de nedenfor nævnte tilfælde indeholde oplysning om de for sammes vedkommende fremhævede punkter: 1) Når nyt hegn eller skel skal sættes eller levende hegn skal plantes: om hegnets højde og øvrige beskaffenhed, samt af hvem og inden udløbet af hvilken frist det foreskrevne arbejde skal udføres, og hvorledes der bliver at forholde med hegnets fremtidige vedligeholdelse, for levende hegns vedkommende tillige med midlertidigt beskyttelseshegn. For så vidt hegnets rejsning resp. plantning overtages af den ene af lodsejerne mod godtgørelse af den anden lodsejer, bliver denne godtgørelses beløb ligeledes at fastsætte tillige med betalingstiden. 2) Når et ældre hegn skal forandres eller ombyttes med et nyt: om de under nr. 1 ommeldte punkter, samt hvorledes der skal forholdes med et ældre hegns forandring eller borttagelse, hvem der skal iværksætte det her hen hørende arbejde, og hvorvidt der herfor skal gives nogen godtgørelse af naboen, og i så fald denne godtgørelses

størrelse og betalingstid. 3) Når et brøstfældigt hegn skal udbedres: om hvorledes, af hvem, for hvilken godtgørelse fra den anden part og inden udløbet af hvilken frist dette arbejde skal være fuldført.

§ 21.

Der tilkommer formanden for udstedelse af en indkaldelse 1 kr. For selve synsforretningen, hvad enten sagen afgøres ved forlig eller kendelse, tilkommer der såvel formanden som hver af de i forretningen deltagende synsmænd 4 kr. for fraværelse fra hjemmet i indtil 6 timer, i mere end 6 timer indtil en hel dag 8 kr. Udover denne godtgørelse tilkommer der synsmændene en befordringsgodtgørelse af 25 øre pr. kilometer, hvis stedet for forretningens afholdelse ligger mere end 2 kilometer fra deres respektive hjem.

Synsmændene har i kendelsen at træffe bestemmelse om udredelsen af denne betaling, som i almindelighed vil være at pålægge den, som kendelsen går imod. Afgøres sagen ved forlig, skal dette indeholde bestemmelse om, hvorledes betalingen udredes.

§ 22.

Det står enhver af parterne frit inden 3 uger efter forkyndelse af en hegnssynskendelse at indbringe samme for en landvæsenskommission, for så vidt sagen ikke indskrænker sig til anke over vedligeholdelsesmangler. Landvæsenskommissionens kendelse er endelig (jfr. dog § 19).

§ 23.

Føres der for hegnssynet af rette vedkommende klage over, at den, som det efter forlig eller kendelse i henhold til de foregående regler påhviler at udføre noget hegnsarbejde, ikke har efterkommet sin forpligtelse i denne henseende ved udløbet af den dertil indrømmede frist, afgør hegnssynet uden appel om klagen er begrundet. Befindes dette at være tilfældet, meddeler formanden snarest muligt sagen til vedkommende kommunalbestyrelse, der derefter foranstalter det manglende arbejde udført for vedkommendes regning. For at møde ved arbejdets aflevering tilkommer der hegnssynets formand godtgørelse efter § 21.

I mangel af betaling på anfordring af de til arbejdets udførelse medgående omkostninger kan betalingen ved kommunalbestyrelsens foranstaltning inddrives ved udpantning med samme fortrinsret, som tilkommer de på faste ejendomme hvilende kommunale skatter og i overensstemmelse med de for disses inddrivelse gældende regler.

Samtlige øvrige udgifter, der følger af anvendelsen af denne lov, kan ligeledes inddrives ved udpantning ved amtmandens foranstaltning på begæring af hegnssynets formand, for så vidt ikke eksekution kan finde sted efter lov om landvæsenskommissioner m. v. af 30. december 1858 § 25.

§ 24.

Til brug ved en kendelses forkyndelse benytter formanden en udskrift af hegnssynets protokol over vedkommende sag. Formanden er pligtig at afgive til enhver, der måtte begære det, udskrift af protokollen mod en betaling af 2 kr. pr. folioark eller del af et sådant. Udskriften skal være færdig senest 4 dage efter, at den er forlangt. Betalingen skal ved bestillingen deponeres hos formanden.

Foreninger eller overenskomster, som uden synsmændenes mellemkomst indgåes om skels eller hegns tilvejebringelse, beskaffenhed, vedligeholdelse, nyt hegns anbringelse eller ombytning af ældre hegn med nyt hegn, kan, når de indeholder de fornødne bestemmelser om de for det foreliggende tilfælde i § 20 fremhævede punkter, af begge parter for-

langes tilført hegnssynets protokol ved hegnssynsformandens foranstaltning, og erholder da samme virkning som et for hegnssynet indgået forlig. Herfor bliver at erlægge en på foranførte måde beregnet betaling for arket foruden særskilt betaling for udskrifter af det tilførte, hvis sådanne udskrifter forlanges. Overenskomster som de her anførte må ikke indeholde bestemmelser, der strider mod noget punkt i nærværende lov.

§ 25.

Til samtlige indkaldelser, protokoller, udskrifter og øvrige dokumenter, der bruges i de her omhandlede sager, kan benyttes ustemplet papir.

§ 26.

Denne lov, som ikke finder anvendelse for København og Færøerne, træder i kraft den .....

Bilag 5.

Læplantningssagens historie

ved afdelingsleder ved Det danske Hedeselskab, skovrider B. Steenstrup.

Allerede i udskiftningens tid blev der, navnlig fra Det kongelige Landhusholdningsselskabs side, slået til lyd for plantning af levende hegn mellem lodderne. Selskabet lod gennem en lang årrække præmiere et stort antal levende hegn, hvoraf langt de fleste var på øerne, særlig på fyn. Iøvrigt blev der i slutningen af det 18. århundrede plantet mange levende hegn på øerne og i det østlige Jylland, medens arbejdet i det øvrige Jylland lå stille. Man havde endnu ikke nået at få meget kendskab til plantning under de vanskelige klima- og jordbundsforhold, der rådede i det vestlige Jylland, og man troede simpelthen ikke på, at træplantning her kunne lykkes. Indtil midten af forrige århundrede var store dele af Jylland så at sige blottet for trævækst.

Først da Det danske Hedeselskab i 1866 blev stiftet, skete der en ændring i så henseende. Dalgas var fra første færd klar over, at plantning var et af de spørgsmål, det nystiftede selskab måtte beskæftige sig med.

I 1872 var E. M. Dalgas medstifter af „Det jydske Haveselskab" og var meget stærkt interesseret i dette selskabs arbejde for læ- og hegnsplantning.

I 1874 udsendte Dalgas en lille pjece „Anvisning til anlæg af småplantninger omkring gårde og haver samt til anlæg af levende hegn". Den lille tryksag blev modtaget med stor opmærksomhed og havde forsåvidt en tilfredsstillende virkning, som der omkring huse og gårde blev anlagt en mængde læplantninger, medens den egentlige hegnsplantning mellem agrene stadig ikke blev til noget.

Hedeselskabet begyndte imidlertid på sine egne ejendomme at plante nåletrælæhegn i markskellene, og i 1879 udsendtes „Vedtægter gældende for hedeselskabets medvirken ved anlæg af småplantninger omkring gårde og haver". Der blev i tiden 1866—79 udsendt

Velpasset løvtræhegn. (Seljerøn).

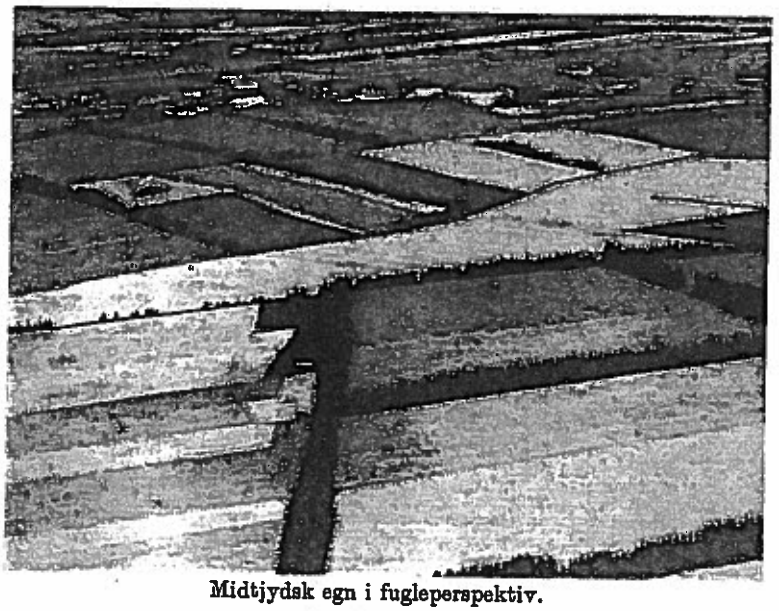

Midtjydsk egn i fugleperspektiv.

gratis planter uden statstilskud for et beløb af 31 500 kr., og derefter blev der i 1880 for første gang bevilget et tilskud af staten på 5 000 kr. Af vedtægterne fremgår det bl. a., at der til hver enkelt lodsejer kun uddeles gratis planter til et beløb af 30 kr., når lodsejeren indgår på at frede anlægget og udføre det i overensstemmelse med hedeselskabets anvisninger. Da det beløb, der rådedes over, var ganske utilstrækkeligt til at tilfredsstille begæret, blev det praksis kun at betale halvdelen af planternes pris i tilskud. I tiden 1880—87 blev der udbetalt et samlet statstilskud på 71 000 kr.

Efter at staten var begyndt at yde tilskud, kom der for alvor gang i hegns- og læplantningen. Efterhånden som det blev øjensynligt, hvor stor betydning de egentlige læhegn havde, blev statstilskudet sat i vejret. Medens det som nævnt i 1880 udgjorde 5 000 kr., var det i året 1900 steget til 70 000 kr., og planterne blev på det tidspunkt udleveret med et tilskud, der svingede fra fjerdedelen til halvdelen af indkøbsprisen.

Disse ret betydelige tilskud til læplantningen holdt sig til år 1911 incl., hvor der blev udbetalt ialt 82 000 kr., således at alle planter kunne udleveres til halv pris.

Fra 1912 blev bevillingen nedsat til 40 000 kr., og samtidig måtte tilskudet reduceres til 33 pct. af planteprisen.

I slutningen af 1880'erne blev de første af de såkaldte plantningsforeninger stiftet, og i årene derefter oprettedes der sådanne foreninger over hele Jylland, tildels også på øerne, således at landet efterhånden blev ganske dækket. Igennem disse foreninger i samarbejde med Det danske Hedeselskab har læplantningsarbejdet senere været organiseret. I 1902

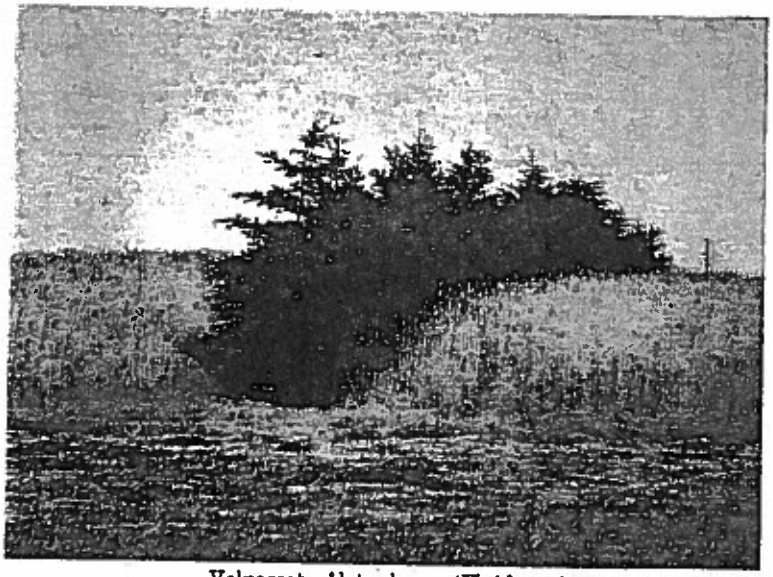

Velpasset nåletræhegn. (Hvidgran).

dannedes ved et møde i Herning „De samvirkende Plantningsforeninger", hvorom samtlige eksisterende plantningsforeninger sluttede op, og denne sammenslutning har senere været plantningsforeningernes og læplantningssagens talerør overfor hedeselskabet og offentligheden og har haft en ikke ubetydelig indflydelse på hele udviklingen.

Tilskudene til plantningsvirksomheden svingede noget op og ned fra 40 000 kr. i 1912 til 144.000 kr. i 1926, og tilskudsprocenten androg i det omhandlede tidsrum med mindre udsving fra 25 til 33 pct. af planteprisen.

I 1927 nedsattes bevillingen til 80 000 kr., og tilskudet blev gjort kalkulatorisk, således at tilskudssatsen, der i hovedsagen svingede fra 25—33 pct., var afhængig af antallet af bestilte planter.

Fra 1939 og indtil dato er der blevet udbetalt et statstilskud på 50 pct. af planteprisерne, således at den pris, modtagerne betaler, er blevet nedsat med 40 pct., samtidig med at et beløb svarende til 10 pct. af planteprisen er overladt plantningsforeningerne til forskellige formål, der skønnes at være fremmende for plantningsinteressen.

I 1938 påbegyndte hedeselskabet efter aftale med arbejdsministeriet og landbrugsministeriet et omfattende læplantningsarbejde i de såkaldte læplantningslaug. — Arbejdet blev udført som beskæftigelsesarbejde af langvarigt arbejdsløse. Det øgede tilskud og disse nye store læplantningsarbejder bevirkede, at statstilskudet til læplantning steg meget stærkt, nemlig fra 240 000 kr. i 1939 til 900 000 kr. i 1946.

Med hensyn til læhegnenes udseende og indvirkning på landskabsbilledet henvises til hosstående fotografier.

Bilag 6.

ALM. DANSK GARTNERFORENING AF 1887
FÆLLESRÅD FOR HAVEKUNST

København F., den 17. september 1946.

Kommissionen til revision af hegnsloven m. v.
Landbrugsministeriet, Slotholmsgade 10, K.

Fællesrådet for Havekunst, der er fællesrepræsentation for

Alm. Dansk Gartnerforening,
Dansk Anlægsgartnerforening,
Dansk Gartnerforbund,
Dansk Havearkitektforening,
Dansk Privatgartnerforening,
Det kgl. danske Haveselskab,
Foreningen af Kirkegårdsinspektører m. fl.,
Foreningen for Kirkegårdskultur,

har på et afholdt forretningsudvalgsmøde i anledning af kommissionens skrivelse af 21. august d. å. vedtaget at henstille til den ærede kommission's velvillige overvejelse, at man ved revision af hegnsloven m. v. søger loven opdelt således, at der skelnes mellem

I. landboforhold,
II. byer og bymæssige bebyggelser.

Fællesrådet er af den opfattelse, at hoslagte af landbrugsministeriets udvalg for gartneri og havebrug under 30. oktober 1930 udarbejdede udkast danner et udmærket grundlag for hegnslovgivning hvad angår landboforhold.

For byer og bymæssige bebyggelser, som er det afsnit, fællesrådet har størst interesse i, vil man meget indstændigt henstille til kommissionen, at hosfølgende *uddrag af byggelov af 29. marts 1939 for staden København med dertil hørende bygningsvedtægt og administrationsvedtægt* med et par enkelte tilføjelser kommer til at danne grundlag for hegnslovgivning i og ved byer og bymæssige bebyggelser.

Her i København har omhandlede lov og vedtægter hvad angår hegnsforhold siden lovens ikrafttræden virket tilfredsstillende.

Iøvrigt beklager fællesrådet, at man ikke i kommissionen har indvalgt en havearkitekt eller anlægsgartner.

P. F. V.

Alfred Carlsen, sign.

Bilag 7.

LANDSFORENINGEN
„DANSK FRUGTAVL"

København V., den 24. september 1946.

Til ministeriet for landbrug og fiskeri,
Slotholmsgade 10, København K.

Som et led i ændring af de gamle hegnslove, heri forordning af 29. oktober 1794 samt lov af 6. marts 1869 og 27. januar 1872 (for København) skal landsforeningen „Dansk Frugtavl" i henhold til aftalen ved mødet i landbrugsministeriet den 19. ds. om denne sag i det efterfølgende fremsende *sine forslag til revision.*

1. I den nye udformning af loven om hegn og læ bør der under henvisning til den danske erhvervsfrugtavls udvikling, en udvikling, der fortsat er i gang, opstilles et *selvstændigt afsnit* om „hegns- og læplantning omkring frugthaver og plantager". Det kan ikke være naturligt, at landets mange frugtavlere skal gennemlæse hele hegnsloven og under forskellige paragraffer finde lovens bestemmelser vedrørende deres erhvervsforhold.
2. Allerede ved landsforeningens start af den erhvervsmæssige frugtavl i 1927 og i nogen grad også vedrørende lille-frugtavlen udvalgtes tjørnen *cratægus monogyna* som standard-hegns- og læplante omkring frugthaver i stedet for de lave blandede, uhærdede importerede tjørn, der vel har givet planteskolerne forretning, men har voldt så stor skade. Cratægus monogyna er stadig den tjørneart, der skal stå som værn og læ omkring de danske frugtplantager, hvorfor vor organisation foreslår ministeriet, at denne art nævnes og fremhæves som lovligt hegn i det afsnit, hvorunder frugtavlens forhold nævnes ved revisionen.
3. Der bør opstilles grænser for, hvor langt ned en nabo til en frugtavler må nedstævne et i skellet plantet læhegn, når dette står som eneste læ og værn omkring frugtplantagen. „D.F." vil her foreslå, at i sådanne tilfælde må nedstævning kun foretages i 3,5 m højde. Af de to parter vil, hvis den ene er landmand, frugtavleren lide et særligt stort økonomisk tab ved for kraftig nedstævning af et ellers godt hegn i sammenligning med den skade, hegnet ved sin skyggegivning forårsager på naboens jord. Landmandens kulturer er oftest græs, roer eller korn, altså sådanne afgrøder, hvis udbytte ikke ændres væsentligt ved lidt skygge, og dertil kommer, at sådan et godt læhegn gavner og gør nytte i landskabet ud over sit stedlige formål, thi som bekendt har vi et meget blæsende klima.
4. I den nugældende hegnslov deles hegnslinien under hensyn til vedligeholdelse og herunder ret til nedstævning mellem de tilstødende ejendomme, hvor hegnet står som skelhegn. „Dansk Frugtavl" vil her foreslå, at den almindelige praksis indenfor frugtavl, at hver part får sin side af hegnet at vedligeholde og have ansvar for, samt med den minimumshøjde for nedstævning som ovenfor nævnt, ophøjes til lov ved revision af hegnsloven. At dele hegnet, så hver får sin halvdel, sådan som det påbydes i den nugældende lov, vil ikke alene bryde med den nuværende praksis, men vil skabe utilfredshed og nervøsitet i frugtavlernes rækker.

5. Af hensyn til faren for en voldsom nedstævning af skelhegnet fra naboens side, er det nu blevet almindeligt ved anlæg af frugtplantager, at frugtavleren planter hegnet indenfor skellinien, således at han selv har ret over hele hegnet. Men her mangler bestemmelser for, hvor langt fra skellet der skal plantes. *Selv om dette forhold teoretisk falder uden for hegnsloven, så er denne fremgangsmåde nu så almindelig over hele landet, at dersom der ikke også træffes bestemmelser om dette forhold, vil revisionen af hegnsloven ikke blive fyldestgørende for frugtavlen.*
   Den almindelige praksis er, når det gælder tjørn, at der plantes 50—70 cm indenfor skellinien, medens der i selve skellinien af landmåleren nedrammes betonpløkke med passende afstand, for ikke at skellinien med tiden skal forrykkes. „Dansk Frugtavl" vil her foreslå, at det anføres i loven under frugtavlens afsnit, at hvis hegnsplantningen ikke foretages i skellinien, så kan tjørn plantes 60 cm fra denne, men naboen har ret til indstudsning af hegnet til skellinien, som markeres på ovennævnte måde, således at skellinien altid lige er fri.
6. Opstår der uenighed mellem en frugtavler og hans nabo, om hvilken planteart, der skal plantes i et skel, vil „Dansk Frugtavl" foreslå, at i sådanne tilfælde bør loven påbyde plantning af tjørn cratægus monogyna. Hvis der plantes en dårlig planteart, vil det gå alt for meget ud over den dyre frugtplantage, og modsat kan en landmand ikke få noget bedre hegn og læ for hans kreaturer end cratægus monogyna, der tillige er smuk og som ubestrideligt er landets bedste hegns- og læplante for frugtavl og markkultur.
7. Når der plantes nyt skelhegn mellem en frugtavler og hans nabo, har begge pligt til at værne hegnet. Hvis naboen indretter fold til løsgående kreaturer på sin mark op til hegnet, så skal han opstille hegnstråd langs skelhegnet så langt fra skelhegnet, at kreaturerne ikke ved afgnavning af de nye skud holder hegnet tilbage i højdevækst.
8. Hegnslovens almindelige bestemmelser om: begrænset udsættelse af skelhegns plantning, istandsættelse, eventuelt ombytning af forfaldne hegn, deling af udgifterne o. s. v. bør også gælde for frugtavlernes hegnsplantning, alt forholdsmæssigt.
9. Når der fra en frugtplantages eller frugthaves læhegn hænger grene med frugt eller frugten falder på naboens grund, bør det tillades ejeren af træerne at plukke eller samle frugten, når dette kan ske uden skade. Indhøstningen eller opsamlingen af eventuelle frugter kan uden skade foretages, hvis naboen har græs, roer eller frøkulturer, hvor rækkerne ikke er lukkede, derimod ikke i korn, men på stub og pløjemark. Naboen skal give tilladelse til et belejligt tidspunkt, der ikke må strække ud over så lang tid, så frugten ødelægges.
10. Ved hegnssynsforretninger i forbindelse med frugtavl skal hegnssynsmændene, når de ikke selv er frugtavlere, bistås af en frugtavlskyndig mand. En sådan mand kan udpeges af „Dansk Frugtavl"s kredsbestyrelser, der findes over hele landet. Ved den nye lovs ikrafttræden, må det pointeres, at dennes bestemmelser kun kan gælde fremefter, ikke tilbagevirkende.

P. L. V.

Ærbødigst

E. V. Hardy-Hansen, sign.

Bilag 8.

Memorandum udarbejdet af handelsgartner Frode Sørensen på haveselskabernes vegne.

En rationel hegnsordning er af væsentlig betydning for produktionen af havesager. Dels er det ofte nødvendigt at beskytte de arealer, der udnyttes havebrugsmæssigt, mod uvedkommende færden både af dyr og mennesker og dels — og det er ikke det mindst væsentlige — er de levende hegn af stor *lægivende* virkning; angående dette skal bedst henvises til de af det statslige forsøgsvæsen publicerede beretninger (tidsskrift for planteavl 29. bd. s. 640, 30. bd. s. 648). Havebruget lægger derfor stærk vægt på, at det bliver det levende hegn, specielt *tjørnehækken*, der i fremtiden anerkendes som det normale lovlige hegn overalt, hvor det drejer sig om hegn om erhvervsmæssigt udnyttede arealer, og hvor ikke særlige forhold gør sig gældende. I den nugældende hegnslovgivning er det levende hegn (hegn af tjørn o. lign.) nok anerkendt som lovligt hegn, men det er ikke således, at en bruger, der er interesseret i tilvejebringelse af et sådant hegn om sin mark kan kræve naboens ligelige medvirken hertil. Der er i det hele taget en række punkter, hvor hegnsmændene savner hjemmel i loven til at træffe en afgørelse, som heltud må anerkendes at være i overensstemmelse med hvad ret og billighed og rationel produktion kræver.

Og da sådanne for parterne og almenheden utilfredsstillende forhold ikke mindst er rådende i distrikter med tæt bebyggelse og i småhavebruget, og da grænsen mellem de egentlige jordbrugsdistrikter og mere bymæssige forhold er ganske flydende, har man fra havebrugets side følt sig beføjet til i de foreslåede ændringer til hegnslovene at tage hensyn til både jordbrugsmæssige og boligmæssige forhold.

Man tillader sig derfor at foreslå, at loven får to afsnit: 1) gældende for „*jordbrugshegn*" d. v. s. hvor begge de interesserede ejendomme udnyttes jordbrugsmæssigt; 2) gældende for „*byhegn*" d. v. s. hvor begge de interesserede ejendomme eller den ene af dem er boliggrund og have, parcel eller kolonihave, park eller anlæg. For 1) vil kriteriet for *lovligt hegn* være det samme som i den bestående lovgivning, nemlig værneevne imod større dyr, som ikke er uvane, for 2) bør kravet være, at hegnet tillige skal kunne holde høns og hunde ude.

Lovligt hegn.

By

I tilfælde 2) vil der blive tale om som lovligt hegn at anerkende foruden levende hegn (tjørn, bøg, avnbøg, naur, eg, myrobalan, gran, liguster m. m. suppleret med tremmehegn eller nethegn) både plankeværk, stakit, nethegn, mur, flettede hegn o. s. v.

Levende hegn.

Døde hegn.

Under 1) må som lovligt hegn gælde alle i den bestående lovgivning fastslåede hegnsformer, men således at ved nyanlæg bliver levende hegn (specielt af hvidtjørn, seljerøn, gran o. s. v.) og — hvor det lægivende er uden betydning — trådhegn de afgjort almindelige hegnstyper. Arten af hegnsplante må i tvisttilfælde afgøres under hensyn til de lokale forhold. Skyggende hegn bør have en højde på 1,8 til 2,5 m for byhegn og højst 4 m for jordbrugshegn.

Land

Skyggende hegns højde.

Man mener ikke det skal være tilladt at plante træer i hegnet, dog at der selvfølgelig ikke vil blive rejst indsigelse, *sålænge* begge lodsejere er enige om at have træer i hegnet. Hvis der i *bestående* hegn er træer, skal de skæres ned til hækhøjde, hvis den ene lodsejer forlanger det.

Træer i hegn.

Beskyttelse af levende hegn. Hvor levende hegn plantes som skelhegn skal, når den ene part forlanger det eller hegnsmændene indblandes i sagen, altid samtidig i eller umiddelbart langs hegnet rejses et let stolpehegn med net eller tråd til beskyttelse af hækken i de første år mod kreaturer.

Der skal holdes frit jordbælte på 1 meter fra hegnets midtlinie for jordbrugshegn og ½ meter for byhegn, og dette areal skal holdes renset.

(Nødværge) Angribes en hæk af svampe eller skadedyr, skal lodsejerne dele udgiften ved bekæmpelsen, og den ene må ikke formene den anden adgang til sin grund i dette øjemed, dog at han har krav på, at der ved sprøjtning og overpudring vises behørig forsigtighed overfor de langs hegnet voksende afgrøder.

Klipning. Det skal ikke være tvungent at klippe en hæk, men en lodsejer er pligtig at medvirke til at holde den nede i maksimalhøjden. Har en lodsejer flere naboer, kan han kræve, at hækken holdes i samme højde i hele sin længde.

Forsømmer en lodsejer at klippe skelhækken på den mod ham vendende side, skal han ikke kunne formene naboen adgang til sin grund, hvis han for egen regning vil klippe hækken på begge sider, og denne har da ingen pligt til at fjerne afklipningen. Ingen har dog ret til at betræde sin nabos grund i denne anledning forinden 15. august.

Høj bevoksning i skellets nærhed. Man mener endvidere at burde foreslå for byhegn, — uanset at spørgsmålet ikke direkte vedrører hegn, men da erfaringsmæssigt megen strid mellem naboer opkommer herover, og hegnssynsmændene hyppig afæskes kendelse desangående, skønt de i den nugældende lovgivning står uden beføjelse, — at plantning bag hegnet i almindelighed ikke må have en højde som målt fra hækkens basis danner en vinkel på over 45° i forhold til vandret plan.

Dette skal gælde hvadenten hegnet er af levende eller dødt materiale, men selvfølgelig med den undtagelse, som er en følge af parternes overenskomst, og under hensyntagen til bestående forhold, hvor navnlig hensynet til eksisterende skønhedsværdier skal hjemle beføjelse for *myndighederne* til at fravige de principielle bestemmelser.

Plankeværk. Plankeværk og dyrere hegn (f. eks. mur) skal hegnssynsmændene have beføjelse til at kræve rejst, hvor særlige forhold gør sig gældende, i særdeleshed nær boliger og i byer.

Mellem landbrugsejendomme. Imellem landbrugsejendomme skal der ikke kunne *kræves* opsat andet end pælehegn med tråd eller net, medmindre den ene af parterne ønsker, og hegnssynsmændene erkender formålstjenligheden af et levende hegn.

Udgiften ved hegns anlæg. Principielt skal udgiften ved lovlig hegns rejsning deles ligeligt mellem de to naboer. Enten indhentes tilbud på arbejdets udførelse eller hver af parterne får sit stykke at udføre.

Ejendomsretten til hegn. Hegnet er fælleseje; dette er modsætning til den nuværende lovgivning, hvor hver lodsejer opfattes som ejer af sit stykke.

Vedligeholdelse. Ved levende hegn holder hver af lodsejerne den mod ham vendende side i orden. Ved døde hegn får hver lodsejer sit stykke at holde i orden.

I tilfælde af uens interesse kan hegnsmændene bestemme, at et andet forhold end ligestilling skal lægges til grund for vedligeholdelsespligten, sålænge den uens interesse består. Men er der en gang etableret ligedeling, kan denne ikke ændres.

Bestående hegn. Bestående hegn, som er bredere og højere end normalt levende hegn, men iøvrigt tilfredsstiller kravet til lovligt hegn, og hvis lægivende egenskab allerede *er taget i anvendelse* af den ene af ejendommene (f. eks. frugtplantage), men som for den anden ejendom formenes kun at repræsentere tab og ulejlighed, bør nyde en vis beskyttelse. En nedskæring af hegnet vil muligvis kunne påføre vedkommende ejendoms bruger et tab, fordi han har indrettet sig i tillid til de bestående forhold.

Parterne kan enes om fjernelse eller tilbageskæring af hegnet samtidig med, at der i skellinien eller bag denne rejses et plankeværk, der kan yde tilnærmelsesvis læ, som det gamle store, brede hegn. a) Parterne kan enes om fjernelse eller tilbageskæring.

Parterne kan enes om gradvis tilbageskæring eller fjernelse, således at der inde på den interesserede ejendoms område kan opelskes et nyt læbælte. Da begge parter i disse tilfælde er nogenlunde lige interesseret i henholdsvis ændring af det bestående og opretholdelse, bør det normale være, at omkostningerne deles ligeligt. Kan parterne ikke selv enes om en ordning på dette her fremsatte grundlag, må hegnssynsmændene træffe afgørelse. b) Parterne kan enes om gradvis tilbageskæring.

Ifald naboen uden forhandling og uden, at en ordning med eller uden hegnssynsmænd er truffen, giver sig til at regulere hegnet på sin grund, således at dette derved helt eller delvis ødelægges som læ, må han have en erstatningspligt, foruden at han ifalder bødestraf for at have taget sig selv til rette. c) Ifald naboen uden forhandling.

Hvis den ene nabo agter at udnytte dette unormalt høje og brede hegns lævirkning og vil sikre sig dette gode i fremtiden (d. v. s. efter lovens ikrafttræden) må han selv opnå en overenskomst, som han kan kræve indført i hegnsprotokollen. d) Hvis den ene nabo agter at udnytte.

Nye ejere af ejendommen skal forholde sig som under punkterne a, b og c nævnt.

Utidssvarende hegn, i særdeleshed jordrøvende, der måske nok kan holde løsgående kreaturer ude, men let kan overskrides af mennesker, og som den ene nabo ønsker fjernet og erstattet med et mere effektivt hegn, men den anden ønsker forbliven ved det bestående, skal kun kunne ryddes, såfremt hegnssynsmændene erkender det berettigede i det rejste krav, og det bliver da disses opgave under hensyntagen til alle forhåndenværende forhold at bestemme, hvorledes de med forandringer forbundne udgifter skal fordeles. Utidssvarende hegn.

Hegn, som ikke står i skel, men som naboen under visse betingelser kan være pligtig at deltage i anlæg og vedligeholdelse af. Hegn som ikke står i skel.

a) Hvis det eksisterende hegn er dødt hegn og den ene af parterne ønsker levende hegn, skal han være berettiget til for egen regning at plante dette umiddelbart bag det eksisterende og det regnes da for eet fælleshegn (når det døde hegn bortfalder), hvis vedligeholdelse i lige grad påhviler begge lodsejere.

b) Hvis et levende hegn omkring boliggrund, villahave, kolonihave o. lign. ikke kan hindre høns og hundes gennemgang, skal ejeren af disse dyr på sin side af hegnet kunne tilpligtes at opsætte og vedligeholde et nethegn, der opfylder dette krav.

c) Hvis en lodsejer har kreaturer gående på marken med det levende hegn som skelhegn, skal han være pligtig til i 1½ meters afstand fra hækken og parallelt med denne at rejse tråd- eller lægtehegn, som kan hindre dyrene i at beskadige skelhegnet.

d) Hvis en privat fællesvej helt ligger på den ene ejendoms grund op til skellet, vil ejeren af denne ejendom muligvis have større interesse i, at hegnet anbringes på vejens inderside end i skellet, og såfremt naboen ikke ønsker skelhegn, bør han være pligtig til deltagelse i udgifterne ved dette hegns rejsning.

Blandt hegnssynsmændene skal i det mindste være een havebrugskyndig. Hegnssynsmændene.

Ligeledes bør der såvel i landvæsenskommissionen som overlandvæsenskommissionen være i det mindste eet gartneri- og havebrugskyndigt medlem.

Frode Sørensen, sign.

Bilag 9.

FÆLLESORGANISATIONEN AF
LANDKOMMUNER MED BYMÆSSIG
BEBYGGELSE

København, den 15. februar 1948.

Kommissionen til revision af hegnsloven m. m.,
adr. landbrugsministeriet.

I anledning af kommissionens skrivelse af 28. juli 1947 angående spørgsmålet om at henlægge afgørelsen af hegnssager i købstæder og områder med bymæssig bebyggelse til vedkommende kommunalbestyrelse i stedet for til de af kommunalbestyrelsen udpegede hegnsynsmænd skal man meddele, at fællesorganisationen foretrækker opretholdelse af de hidtil gældende regler, hvorefter kommunalbestyrelsen er frit stillet med hensyn til at vælge medlemmer inden for eller uden for kommunalbestyrelsen.

P. B. V.

Kai Jensen, sign.

Bilag 10.

BORGMESTEREN I SKIVE

Skive, den 18. februar 1948.

Kommissionen til revision af hegnsloven m. m.,
adr. landbrugsministeriet.

I besvarelse af kommissionens skrivelse af 29. januar d. a. skal jeg meddele, at bestyrelsen for Den danske Købstadforening i sit møde, den 12. februar d. a., har vedtaget at udtale, at de gældende bestemmelser i hegnssynsloven af 6. marts 1869 med hensyn til valg af hegnssynsmænd findes at fungere tilfredsstillende, hvorfor man ikke fra købstadforeningens side ønsker at stille ændringsforslag.

W. Madsen, sign.

Bilag 11.

Sammendrag af de for København gældende bestemmelser om hegn.

Bymæssigt bebyggede områder.

Kapitel

§

Ethvert grundstykke skal indhegnes mod tilstødende gade i det omfang, i hvilket det ikke er bebygget umiddelbart i gadelinien. Kommunalbestyrelsen kan, når forholdene skønnes at tale derfor, fritage for denne hegnspligt, efter omstændighederne på nærmere fastsatte vilkår. Kommunalbestyrelsens meddelelse herom kan tinglyses, og de fastsatte vilkår skal i så fald respekteres ikke alene af ejere, men også af andre indehavere af rettigheder over vedkommende ejendom, uanset når sådan ret er erhvervet.

§

Hvor der i henhold til § anbringes hegn mod gade, skal dette fyldestgøre nedenstående forskrifter:

1. Der skal ved bestemmelsen af hegnets art og højde i hvert enkelt tilfælde tages hensyn til grundens bebyggelse og benyttelse samt efter omstændighederne tillige til arten af eksisterende hegn på tilstødende grunde.

2. Ved boligbebyggelse vil et mindst 1 m højt fletværkshegn med fast overligger eller levende hegn i almindelighed blive godkendt.

3. Ved bebyggelse af industriel art, oplagspladser og lignende vil hegn af plankeværk, murværk, jernbeton eller lignende med en højde af ikke under 2 m og ikke over 3 m i almindelighed blive godkendt.

4. Hegnet skal udføres af passende svært materiale og befæstes således i grunden, at det får den fornødne stabilitet. Skal hegn som følge af niveauforskel mellem gade og grund tjene som støttemur, må det konstrueres med fornøden hensyntagen hertil.

5. Levende hegn skal plantes i en sådan afstand fra gadelinien, ca. 30 cm, at hegnet til enhver tid kan holdes indenfor gadelinien. Nyplantet levende hegn kan forlanges forsynet med midlertidigt støttehegn af passende materiale og udførelse.

6. Levende hegn skal, hvor hegnets art eller højde kræver det, klippes mindst een gang om året. Det skal iøvrigt, også med hensyn til højde, til enhver tid findes i en sådan tilstand, at det ikke er til ulempe for færdselen eller hindrer udsynet for vejfarende; dette gælder i særdeleshed hegn i vejkryds eller vejsving.

7. Der må ikke i eller i nærheden af hegn anbringes plantning af en sådan art eller højde, at den kan være til skade for hegnet eller til hinder for dets pasning eller bevirke, at formålet med bestemmelserne i stk. 6 derved tilsidesættes.

8. Låge eller port i hegn må ikke indrettes til at åbnes ud over gadeareal.

9. Bliver det nødvendigt at forny et før denne vedtægts ikrafttræden anbragt hegn, afgør kommunalbestyrelsen, om hegnet kan tillades genopsat i den tidligere skikkelse, eller om bestemmelserne i nærværende paragraf skal bringes til anvendelse.

10. Alle spørgsmål, der opstår ved anvendelse af bestemmelserne i nærværende paragraf, afgøres med endeligt bindende virkning af kommunalbestyrelsen.

Kapitel

§

Hvor der anbringes hegn i skellinien mellem to grunde, skal dette, såfremt andet ikke i det enkelte tilfælde bliver bestemt, fyldestgøre nedenstående forskrifter:

a) Der skal ved bestemmelsen af hegnets art og højde tages hensyn til grundens bebyggelse og benyttelse samt efter omstændighederne tillige til arten af eksisterende hegn på tilstødende grunde; hegn mellem forhavearealer eller lignende kan kræves udført i overensstemmelse med gadehegnet.

b) Ved industri-, håndværks- og forretningsbebyggelse kan der i almindelighed anvendes hegn af plankeværk, murværk, jernbeton eller lignende af ikke under 2 m og ikke over 3 m højde. Ved boligbebyggelse må hegn eller hæk, der i væsentlig grad kaster skygge ind over nabogrund, ikke uden naboens samtykke være mere end 2 m højt. Hvor lavt hegn tillades, kan sådant i almindelighed udføres som fletværkshegn, stakit i 60—100 cm højde eller som hæk, eventuelt i forbindelse med et af de nævnte hegn.

c) Bliver det nødvendigt at forny et før denne lovs ikrafttræden anbragt hegn, afgør kommunalbestyrelsen, om hegnet kan tillades genopsat i den tidligere skikkelse, eller om bestemmelserne i nærværende paragraf skal bringes til anvendelse.

d) Hegnet skal i enhver henseende, navnlig også med hensyn til befæstelse i grunden, have den fornødne stabilitet. Stolper, der ikke udføres af jern, beton eller lignende, skal behørigt imprægneres. Skal hegnet som følge af niveauforskel mellem grunde tjene som støttemur, må fornødent hensyn tages hertil. Hvis et hegn udføres af træ, murværk eller lignende, skal det med alle tilhørende dele anbringes på den hegnspligtige grund.

e) Levende hegn kan plantes umiddelbart i skellinien. Det skal, hvor hegnets art eller højde kræver det, klippes mindst een gang årligt.

f) Der må ikke plantes træer i hegnet eller så tæt ved dette, at de — når de vokser til — kan være til væsentlig ulempe for hegnet og naboens have. Ingen større busk- eller træplantning må derfor anbringes hegnslinien nærmere end 2 m.

Højtvoksende træer (elm, ask, bøg, eg, kastanie eller lignende) må ikke plantes nærmere hegnslinien end 3 m.

Smukke og karakteristiske træer af stor landskabelig virkning — som står i eller ved hegn — kan, hvis de skønnes at være af væsentlig betydning for landskabet eller kvarteret, dog ikke kræves fjernet, men skal bevares selv om de medfører ulemper.

g) Tjener et hegn som læbælte for dyrkede arealer, kan der, hvor omstændighederne skønnes at gøre det påkrævet, fastsættes bestemmelser, der afviger fra ovenstående.

§

Med hensyn til hegnspligtens fordeling mellem vedkommende grundejer gælder følgende regler:

a) Er der ved skøde, overenskomst eller på anden måde truffet bestemmelse i så henseende, vil denne være gældende.

b) Ved udstyknings- og bebyggelsesplaner skal det, såfremt der i planerne er forudsat hegning mellem de enkelte grunde (parceller), fastlægges i hvilket omfang der påhviler de enkelte grunde (parceller) hegnspligt.

c) Uden for de under a og b anførte tilfælde træffer kommunalbestyrelsen afgørelse om hegnspligtens fordeling.

d) Ved pålægning af hegnspligt bliver det at iagttage, at der pålægges hver af grundejerne hegnspligt for en såvidt mulig sammenhængende hegnsstrækning.

e) Opstår der ved vedligeholdelse, istandsættelse eller fornyelse af et bestående hegn tvivlsspørgsmål med hensyn til hegnspligten, træffer kommunalbestyrelsen afgørelse i så henseende.

§

Forinden hegn opstilles i naboskel, skal den hegnspligtige meddele naboen på hvilken måde hegningen agtes foretaget. Finder denne den valgte hegnsmåde uheldig, kan han inden 8 dage efter, at meddelelsen er tilgået ham, forelægge spørgsmålet for kommunalbestyrelsen; samtidig må han underrette den hegnspligtige herom, og denne kan da ikke anbringe hegnet, forinden kommunalbestyrelsens afgørelse foreligger. Ønsker naboen en mere bekostelig hegning, skal han, hvis denne iøvrigt godkendes, afholde den dermed forbundne merudgift efter kommunalbestyrelsens nærmere bestemmelse.

§

Der kan ikke formenes den, hvem hegnspligten påhviler, adgang til tilstødende ejendom for at foretage de til hegnets anbringelse, istandsættelse eller vedligeholdelse nødvendige arbejder, dog at naboen derved forulempes mindst muligt.

§

Enhver har ret til på et mod hans grund vendende plankeværk, hegnsmur eller lignende at befæste espalier m. v., halvtage, mindre skure og lignende, uanset om han har hegnspligt med hensyn til den pågældende hegnsstrækning, men han må da deltage i vedligeholdelsen efter kommunalbestyrelsens nærmere bestemmelse.

§

Alle spørgsmål, der opstår ved anvendelsen af bestemmelserne i nærværende kapitel, afgøres med endeligt bindende virkning af kommunalbestyrelsen.

Bilag 12.

Referat af de ved møde i matrikeldirektoratet den 14. februar 1936 fremsatte synspunkter vedrørende forslag til lov om markskel og hegn.

Amtslandinspektør *Krarup*, Aabenraa, var betænkelig ved forslagets sammenblanding af regler om skel og hegn og så hellere, at der gennemførtes en særlig lov om afmærkning af skel. Den ny hegnslov burde indeholde udtrykkelige bestemmelser med hensyn til spørgsmålet om hegnspligt over for offentlige veje m. v.

Amtslandinspektør *Kruse*, Sønderborg, havde ikke noget imod, at en ny hegnslov kom til at indeholde bestemmelser om skelafmærkning og mente, at sagen burde søges fremmet. Reglen i forslagets § 2, hvorefter alle udgifterne ved en skelafmærkning efter hegnssynets skøn kan pålægges en af parterne, forekom ham for vidtgående.

Amtslandinspektør *Lindhard*, Haderslev, fandt udtrykket „lovligt skel" i forslagets § 1 uheldigt. Der var sikkert ment „lovlig afmærkning". Et lovlig afmærket skel bør være i overensstemmelse med matriklens oplysninger om skellets beliggenhed. Såvidt muligt burde enhver lodsejer have hegnspligt i vindsiden, nemlig i det vestlige og nordlige skel for hans lod. Muligvis burde forholdene vedrørende læplantning i de vestjydske amter behandles i en særlig lov. Bestemmelsen i § 4, sidste stk., om fordeling af hegnspligt efter de sammenstødende ejendommes areal forekom ham ganske umulig.

Amtslandinspektør *Mosbech*, Tønder, anså det ikke for rigtigt, at hegnssynet efter forslagets § 3 skal kunne forbyde anvendelsen af pigtrådshegn. Såfremt der kunne gennemføres tilfredsstillende bestemmelser om afmærkning, kunne der ikke være noget i vejen for, at de optoges i en ny hegnslov, men forslagets §§ 1 og 2 skønnedes ganske utilfredsstillende. Der måtte nærmere bestemmelser om mærkernes art, deres anbringelse, retsvirkningerne og vedligeholdelsen. Han nærede ingen betænkelighed ved forslagets § 2 om fordeling af udgifterne mellem parterne efter hegnssynets skøn.

Amtslandinspektør *Leide*, Toftlund, sluttede sig til de af Mosbech fremsatte bemærkninger.

Stadslandinspektør *Broholm*, Frederiksberg, mente ligesom Krarup, at der burde søges gennemført en særlig lov om skelafmærkning. Forslaget var ikke tilfredsstillende for bymæssige områder. I § 3 mangler regler om mindste og største højde for hegn i bymæssige bebyggelser. Bestemmelsen i § 4, 1. stk., om at hegn skal sættes således, at skellinien falder midt i hegnet, bør kun gælde jordvolde, grøfter og levende hegn, medens plankeværker, stakitter og trådhegn bør sættes med den glatte side i skellinien og stolperne på den side, hvis ejer er hegnspligtig. Reglen i § 4, sidste stk., om fordeling af omkostningerne var upraktisk at anvende og bør ændres i overensstemmelse med den gældende hegnslov. Forslagets § 6 bør udstrækkes, så alle træer og buske inden for en afstand af 80 cm fra skellet undergives hegnssynets skøn. Mange hegnssager må nu afvises, fordi bestemmelse herom savnes.

Der førtes endelig nogen diskussion om de uheldige følger, der kan opstå ved, at grænsespørgsmål afgøres af hegnssynsmændene, jfr. den gældende hegnslovs § 17, 1. pkt., og om, at det ville være mere hensigtsmæssigt, hvis det blev foreskrevet, at skelspørgsmål i stedet skulle behandles af en skelkommission bestående af en landinspektør og to hegnssynsmænd, idet landinspektøren, hvis det opnåede forlig om en skellinie, som ikke stemte med matrikelkortets udvisende, skulle foranledige matrikelkortet berigtiget. Opnåedes intet forlig, ville kommissionen fastsætte en linie, der da, hvis parterne ikke inden en given frist indledte proces, skulle anses som rette og gældende skel.

Bilag 13.

DEN DANSKE LANDINSPEKTØRFORENING

Silkeborg, den 17. juni 1938.

Til ministeriet for landbrug og fiskeri,
København.

Ministeriet har i skrivelse af 17. oktober 1935 (M.C.J. 2944/1935) udbedt sig en udtalelse fra landinspektørforeningen med hensyn til det forslag til lov om markskel og hegn, som indeholdes i en betænkning fra et af De samvirkende danske Landboforeninger, De samvirkende danske Husmandsforeninger og Det danske Hedeselskab nedsat udvalg til overvejelse af ændringer i hegnsloven.

. . . . . .

Med hensyn til det fremsatte lovforslags afsnit II—VI, skal foreningen uden at fremkomme med direkte ændringsforslag bemærke, at forslaget næppe tager tilstrækkeligt hensyn til de mere bymæssige forhold, jfr. ordet „markskel" i forslagets titel. Man skal i så henseende pege på, *at* det efter lovforslagets § 3 er tilstrækkeligt, at et hegn kan frede mod heste, kvæg, får og geder, der ikke er uvane, en fordring, der måske kan være passende på landet, medens sådant ikke altid kan være normgivende i købstæder og bymæssige bebyggelser, *at* der i lovforslaget savnes regler om hvorledes der skal forholdes i tilfælde, hvor bygninger er opført i skellet, og *at* reglen i lovforslagets § 4 om, at hegn skal sættes således, at skellinien falder midt i hegnet, ikke kan anses for fyldestgørende, idet stolper, støttepiller o. lign. altid bør stå på den grund, hvis ejer har sat den pågældende del af hegnet, således at f. eks. ved plankeværk og stakit midten af strøklisten anbringes i skellet, jfr. herved bestemmelserne i §§ 3, 6 og 7 i hegnsloven for København af 27. januar 1872.

Ligeledes må det anses for ønskeligt, at loven kommer til at indeholde en bestemmelse om, at bestående skelmærker ikke må fjernes eller flyttes ved anbringelse af hegn.

Foreningen finder den i § 4, sidste stk., foreslåede bestemmelse om, at der ved fordeling af hegnspligten skal tages hensyn til „de sammenstødende arealers fladeindhold" uheldig. Efter foreningens skøn bør man ubetinget bibeholde den nuværende hegnslovs hovedprincip om halvt hegn, i hvilken henseende man kan henvise til det i § 10 i udskiftningsforordningen af 23. april 1781 og § 11 i hegnsforordningen af 29. oktober 1794 anførte. Dette hævdvundne princip er da også fulgt i hegnsloven for Færøerne af 18. maj d. å.

Endelig vil foreningen finde det heldigt, om der i lovforslaget optoges bestemmelser om:

at hegn, rejst af en af parterne efter 3 års forløb kan gå over til vedligeholdelse efter lovens hovedregel, jfr. den nugældende hegnslovs § 3, 2. stk., og § 4, 3. stk., og hegnsloven for København § 4, 2. stk.,

at hegns rejsning udén for skellinien ikke skal kunne begrunde krav om flytning eller forandring af hegn, jfr. den nugældende hegnslov § 5, 2. stk., og hegnsloven for København § 7, sidste punkt, samt

at spørgsmål om hegnsplantning indenfor en afstand af f. eks. 0,80 m fra skel skal kunne indbringes for hegnssynet.

Med hensyn til forslagets bestemmelser om hegnssynet og forretningsgangen bemærkes, at i § 16, 3. stk., skal 3 år formentlig ændres til 4 år, jfr. bekendtgørelse nr. 90 af 24. marts f. å., og at i § 22 bør 3 uger formentlig ændres til den almindelige appelfrist af 4 uger.

.....

Allerærbødigst

P. B. V.

A. Kristiansen, sign.

Træer i naboforhold[1])

af sekretær, cand. jur. *Chr. L. Thomsen.*

Den stærke udstykning, som siden århundredeskiftet har fundet sted af jorderne omkring købstæderne og især omkring København, har bragt naboerne tæt ind på livet af hinanden, hvilket naturligt ikke har kunnet undgå at lægge spiren til en række tvistigheder.

Blandt disse hører spørgsmålet om grene og rødder, som strækker sig ind over eller i naboens grund, eller træer, som ved deres størrelse er til gene for nabogrunden, til de mindre, men konflikterne er på den anden side særdeles almindelige, og faste regler ville derfor forebygge megen usikkerhed. Det er ligeledes et spørgsmål, om ikke netop den nuværende usikkerhed danner god jordbund for tvistigheder.[2])

Som bekendt findes i dansk ret ingen almindelige regler. I hegnsloven af 6. marts 1869 findes regler om behandling af hegnssager, lovligt hegn, rejsning af nyt, forandring og vedligeholdelse.

I Københavns bygningsvedtægt § 16 er fastsat, at hvor der i medfør af byggelovens § 59 skal anbringes hegn i skellinien mellem to grunde, skal der tages hensyn til grundenes bebyggelse og benyttelse; i nærheden af hegn må ikke anbringes plantning af en sådan art eller højde, at det kan være til skade for hegnet, til hinder for dets pasning eller medføre væsentlig ulempe for naboen. Spørgsmålet om overtrædelse af bestemmelserne afgøres af magistraten.

Bortset fra disse bestemmelser og reglerne i byggevedtægterne og bygningsreglementerne for købstads- og landkommuner om hegn imod vej, findes i det hele ikke almindelige forskrifter om beplantningen.

Forholdet kan være ordnet ved aftale, som i så fald ofte vil være tinglyst i form af en servitut. Disse er langt fra sjældne — især hvor det drejer sig om nyere udstykningsforetagender — og tager sigte paa beplantningens højde indenfor en vis afstand fra skel og på træarter med udstrakt og særlig vandsugende rodnet som f. eks. visse pile- og poppelarter, som hyppigt er forbudte.

Iøvrigt vil der i det følgende blive sondret mellem I. grene og rødder, der strækker sig indover eller ind i nabogrunden, og II. træer, der står helt paa ejerens grund, men som med deres skygge eller på anden måde er til gene for naboejendommen.

I. Grene og rødder, der strækker sig ind over eller ind i nabogrunden.

Spørgsmålet er ikke af ny dato; allerede i romerretten fandtes regler på grundlag af de 12 tavlers lov; på dyrket område kunne naboen forlange grene lavere nede end 15 fod fjernede, hvis de gjorde skade.

Romerrettens regler gik over i ældre tysk ret og har derigennem øvet indflydelse på affattelsen af B. G. B. § 910. Desuden findes regler i code civil art. nr. 673,

[1]) Artiklen er optaget fra »Juristen«. 15. april 1944.

[2]) Jfr. Seve Ljungmann: Om Skada och Olägenhet från Grannfastighet, s. 193 f.

den schweiziske civillovbog art. nr. 687 og den finske nabolov af 13. februar 1920 § 8. Reglerne falder ret nøje sammen, og hovedindtrykket er, at naboen i almindelighed selv kan fjerne rødder, som gør skade. Overhængende grene kan han ligeledes fjerne, når træejeren ikke inden en passende frist selv gør det.

I det norske forslag til naboloven af 1887 og i et ældre svensk forslag var optaget bestemmelser af lignende art; i det norske forslag udgik bestemmelsen og det svenske forslag blev aldrig til lov.

I den danske teori findes hos Torp kun en fodnote, medens Vinding Kruse behandler spørgsmålet i ejendomsretten I. s. 284 og II. s. 740 samt i tillæget til ejendomsretten. Ifølge Vinding Kruse har naboen ret til selv at afskære grene og rødder og beholde dem.

Konflikten opstår iøvrigt netop ofte ved, at naboen tager sig selv til rette, og den anden part derefter anlægger sag. I U. 1899. 195 stadfæstede overinstansen underrettens dom, hvorefter træejeren under en dagbøde blev dømt til at fjerne eller tilbagebinde overhængende grene; naboen havde selv forinden skåret rødderne over.

Ved dommen i U. 1904. 211 havde en grundejer afskåret nogle grene, der fra et vejtræ strakte sig ind over hans grund, og, da han var i gang, taget to grene med, der alene skyggede. Han blev straffet for selvtægt, uden at dommen sondrede mellem de to tilfælde. Såvel Vinding Kruse som realregistret indfortolker i dommen, at straffen kun tog sigte på afhugningen af de grene, som hang over selve vejen.

Ved nordre birks civilrets dom af 22. juli 1942 (cit. i juristens domssamling 1942 s. 315) udtaltes, at det må anses for at være en af ejendomsrettens natur flydende ret, at en ejer af en ejendom er beføjet til indtil skellinien at fjerne grene og rødder, som vokser ind over eller i ejendommen.

Ved dom af 15. december 1942, som ligeledes er afsagt af nordre birks civilret, (cit. i juristens domssamling 1943 s. 117) fandt lignende synspunkter udtryk, men naboen havde i dette tilfælde tillige i 3 m's højde oversavet et tæt opad hegnet stående pæretræ og fjernet størstedelen af træets krone, der for en ikke helt ubetydelig del befandt sig over ejerens grund. For dette forhold blev naboen straffet.

Foruden disse 4 domme findes en utrykt Ø. L. D. af 23. januar 1943. Her var subsidiært nedlagt påstand på, at sagsøgte tilpligtedes i skellet at afhugge grene og rødder. Sagsøgte erklærede sig under domsforhandlingen villig til at drage omsorg for, at ingen grene i fremtiden ville komme til at række ind over sagsøgerens grund. Under henvisning hertil samt til, at sagsøgte havde givet sagsøgeren tilladelse til selv i skellet at afhugge rødderne, blev sagsøgte frifundet.

Af disse domme synes at fremgå, at dansk praksis ikke nærer uvilje mod at dømme til at afhugge grene.

I de få svenske domme, der findes om emnet, synes derimod indenfor de højere instanser at spores en vis uvilje mod at give dom til fjernelse. I dommen i N. J. A. 1913 A. 309 omstødte overinstansen og højesteret underrettens dom, ifølge hvilken ejeren blev dømt til enten at fjerne træerne eller afhugge rødderne og at træffe sådanne forholdsregler, at rødderne ikke for fremtiden trængte ind i naboejendommen; der var her endog blevet tildelt en erstatning på 200 kr. for skade, rødderne havde forvoldt. Begrundelsen for omstødelsen var, at sagsøgeren ikke havde fremført nogen omstændighed, som kunne forpligte sagsøgte til at borttage de omstridte rødder eller ifalde noget erstatningsansvar.

Ved underrettens dom i N. J. A. 1938 s. 630 blev træejeren dømt til at beskære træerne, medens der ikke kunne gives dom til at fjerne rødderne. Overinstansen tiltrådte en voterende dommers opfattelse, hvorefter de overhængende grene kun i ringe grad

generede naboen, og omstødte underretsdommen. Højesteret tiltrådte overinstansens afgørelse bl. a. under henvisning til bebyggelsens art paa det pågældende område, udstykningsmetoden og tidspunktet for træernes tilkomst.

I N. J. A. 1940 A. 313 forpligtede sagsøgte sig til at borttage de overhængende grene. Overinstansen, hvis afgørelse blev tiltrådt af højesteret, omstødte underrettens dom bl. a. under henvisning til, at der ikke var ført bevis for, at grenene medførte en sådan ulempe, at man ikke behøvede at finde sig deri.

Hvorvidt dansk praksis skulle nære uvilje mod at dømme til fjernelse af rødderne, er vanskeligt at afgøre. Den nævnte Ø. L. D. kunne tyde herpå, og til støtte for en sådan opfattelse kan måske også henvises til, at rødderne ligger inde på den angrebne grund, og at de ofte ophører at have selvstændig eksistens og skadeevne, naar de er overhuggede. På den anden side forekommer det, når man anerkender grundejeren ret til at skære rødderne over og dermed disses ulovlighed, rimeligt at gå skridtet videre og tilpligte træejeren at afhugge rødderne i skellet; videre end dette bør man på den anden side næppe gå, jfr. Kinch og Tolstrup: Den danske Landboret (1941) s. 486 n. 1.

Det kan måske forundre, at man — i modsætning til svenske afgørelser — ikke i selve dommene kommer ind på de synspunkter, som i naboretsteorien almindeligvis tillægges vægt, væsentlighed og hensynet til stedets og omgivelsernes beskaffenhed (i den norske nabolov er denne standard optaget i selve lovteksten). Det kan skyldes, at afgørelserne alle hidrører fra tæt bebyggede villakvarterer, hvor det uden videre må antages at være en væsentlig ulempe, at grene og rødder blot rager få meter ind over eller i naboejendommen.

Spørgsmålet om ulempen i væsentlig grad må anses at overskride, hvad naboen efter stedets og omgivelsernes beskaffenhed må være forberedt paa (Vinding Kruse I s. 286) kan imidlertid ikke frakendes vægt, jfr. romerrettens sondring mellem om arealet er ubebygget og uopdyrket, eller om dette ikke er tilfældet, norsk rets sondring mellem udmark og indmark, B. G. B. § 910. 2, hvorefter § 910. 1 ikke gælder, når grenene eller rødderne ikke skader nabogrunden, schweizisk rets undtagelse fra Z. G. B. art. nr. 687, når det drejer sig om skove, som grænser op mod hinanden, samt den finske nabolov § 8.

Man må henholde sig til det almindelige ovenfor citerede synspunkt og f. eks. nægte ret til sanktioner, hvor det drejer sig om landbrugsejendomme, der grænser op mod skovstrækninger, frugtplantager eller andre landbrugsejendomme, hvor der ikke kan siges at være større brug for en skarp afgrænsning af retsområderne. Endvidere kan anføres hensynet til, at den skade, man har mulighed for at forvolde hinanden indenfor dette område, til en vis grad kan gå lige op. Også en almindelig chikaneregel kan medføre, at man afskærer naboen fra her at udøve nogen sanktion.

Når Vinding Kruse i tillægget til ejendomsretten anerkender en undtagelse for rødder, idet disse kan vinde hævd, hvilket skulle have betydning for statsskovenes gamle ege og bøge, mener jeg ikke, at hævd kan tillægges nogen selvstændig afgørende betydning i naboretsforholdet (jfr. U. 1890. 141). Om prioritetens betydning kan iøvrigt henvises til II. Ifølge Vinding Kruse tilhører grene og rødder den, over eller i hvis grund de trænger ind. At dette er tilfældet forsåvidt angår rødder, som ligger i selve grunden, er utvivlsomt; om det også skulle være tilfældet ved afsavede grene, kan måske være mere tvivlsomt; til støtte for opfattelsen kan anføres noten i U. 1933. 938 og for den modsatte opfattelse måske den ovenfor citerede dom i juristens domssamling.

Det tilføjes, at man, inden man selv skrider til fjernelse af grenene, må give

naboen en passende frist til selv at fjerne dem og eventuelt lade ham vælge det for træet gunstigste tidspunkt for beskæringen.

II. Det følgende spørgsmål om *træer*, som vel ikke strækker sig ind over eller sine rødder ind i nabogrunden, men *som ved deres skygge eller på anden måde er til gene* for denne, findes sjældnere behandlet.

Romerretten havde en bestemmelse om, at man kunne forlange træer, som hældede ind over bebygget grund, fjernede, eventuelt selv gøre det. Herudover findes ikke bestemmelser i fremmede europæiske lovgivninger.

I Den danske Landboret, Gram (1923) s. 264 n. 1 og Kinch og Tolstrup (1941) s. 486 n. 1 hævdes, at man ikke kan forlange træer paa nabogrunden fældede.

Foruden den ovenfor omtalte dom i N. J. A. 1938 s. 630 findes en svensk dom i Sv. J. T. 1922 Ref. 24. Underretten dømte sagsøgte til at fjerne nogle 30-årige elmetræer, som skød deres grene ind over nabogrunden. Overinstansen omstødte dommen under henvisning til, at træerne ikke strakte deres stammer ind over naboejendommen.

I Seve Ljungmanns afhandling behandles spørgsmålet s. 225 under negative immissioner, og der henvises til Sv. J. T. 1922 Ref. 24 og N. J. A. 1938. 630, hvor sagsøgerens påstand i denne henseende blev forkastet. Den sidstnævnte dom skulle ifølge forfatteren ikke principielt udelukke ansvar for skyggeimmission.

Dommen i U. 1899. 195 udtalte, at der savnes hjemmel til at forlange skyggende træer fjernede eller at forlange, at der skulle træffes sådanne foranstaltninger, at de ikke skyggede.

Ved den i juristens domssamling 1943 s. 117 omhandlede sag, var der nedlagt påstand på erstatning, fordi det tæt ved hegnet stående pæretræ var blevet oversavet. Retten frifandt naboen allerede af den grund, at det måtte antages, at sagsøgte af hegnssynsmændene eller ved domstolene kunne erholde ret til fjernelse af træet eller en del af dette. (Dommen fastslog iøvrigt, at der ikke kunne foreligge hævd, idet træet, der kun var 30 år gammelt, stadig havde forandret sig).

Den ovenfor omtalte utrykte landsretsdom udelukker i lighed med den svenske i N. J. A. 1938. 630 ikke mulighederne for dom til fjernelse. Der var for landsretten nedlagt påstand på, at nogle store træer i umiddelbar nærhed af sydskellet skulle fjernes, eller at der skulle træffes sådanne nærmere specificerede foranstaltninger, at de værste ulemper blev afværgede. Dommen frifandt med den begrundelse, at sagsøgeren overfor det forhold, at træerne allerede fandtes ved ejendommens erhvervelse i 1937, ikke havde godtgjort, at der forelå en sådan ulempetilstand, at den kunne føre til at tage de i forhold til sagsøgtes interesser vidtgående påstande under overvejelse. Dommens henvisning til træernes prioritet forekommer at være ret svag. I fremmed teori som praksis er der — med undtagelse af en noget uklar bestemmelse i den finske nabolov — almindelig enighed om, at prioriteten ikke bør tilkendes nogen afgørende betydning i naboretskonflikter, jfr. for dansk ret Vinding Kruse I. s. 287. Seve Ljungmann s. 103 ff og 231 ff går nøje ind på dette spørgsmål, og der kan i det hele henvises til denne fremstilling; ud fra forfatterens synspunkt, at „ortsvanligheten" må være afgørende for bestemmelsen af det såkaldte toleranspunkt, kommer han til det resultat, at den kollektive prioritet må være afgørende overfor den individuelle, jfr. for fransk rets vedkommende begrebet „préoccupation collectiv".

Forfatteren går iøvrigt imod kravet om væsentlighed som det retlig relevante og mener, at „ortsvanligheten" bør være det eneste afgørende. Nogen særlig overbevisende bevisførelse synes dog ikke at være foretaget, og større afvigelse fra det af Vin-

ding Kruse fremsatte synspunkt, om ulempen i væsentlig grad overskrider, hvad naboen efter stedets og omgivelsernes beskaffenhed må være forberedt på, synes ikke at foreligge.

Seve Ljungmann undersøger i sin fremstilling passivitetens betydning i naboretsstridigheder. Naboens passivitet skulle herefter i og for sig ikke afskære ham fra siden at gøre sin ret gældende, forsåvidt ikke en meget lang hævdstid kommer i betragtning. Endvidere kan det ovenfor anførte kompensationssynspunkt også medføre modification i det endelige resultat.

Efter det ovenfor fremstillede forekommer det mig, at man for så vidt angår det under II. behandlede spørgsmål, må falde tilbage på det af professor Vinding Kruse angivne almindelige synspunkt.

Domstolene bør her, især hvor det drejer sig om små villagrunde, ikke stille for strenge krav til beviset for ulemperne. Det er ganske vist, som i den utrykte Ø. L. D. fremhævet, et stort indgreb i træejernes interesse, men ligger træerne f. eks. i hans nordskel, men i naboens sydskel, og skygger de ind over det meste af ejendommen og gør denne mørk og sur, bør man i hvert tilfælde, hvis man ikke ønsker at give dom til total fjernelse, tvinge ham til udtynding eller kapning, så de væsentligste ulemper afværges.

Når hegnslovens § 9 forbyder i tilstedeværende hegn at opelske større buske eller træer, som ved at skygge ind på naboens grund, ved at skyde deres rødder ind på denne, medfører uforholdsmæssig skade for naboejendommen, og når stk. 3 udtaler, at det ved skønnet bliver at afveje den nytte, hegnet yder sin ejer ved det læ, samme afgiver eller på anden måde, ligeoverfor den skade, det ved sin retning, træernes eller buskenes art og beskaffenhed tilføjer naboen, er det også urimeligt at nægte nogensomhelst sanktion, fordi træet står blot 10 cm indenfor skellet.

Det bemærkes, at man i de under II. omhandlede tilfælde aldrig må tage sig selv til rette; dette vil være ulovlig selvtægt på samme måde, som selv at foretage fældning eller kapning af træer i hegn, jfr. U. 1906. 329 og Juristen 1943. 117.

III. Til slut skal blot antydes nogle problemer om ejendomsretten til træer, der står i skellet, og retten til frugt på grene, der hænger ind på naboejendommen.

Hvad det første spørgsmål angår, delte romerretten træet efter skelplanet, medens tysk ret ifølge B. G. B. § 923 behandler træet som lige fælleseje. Norsk ret står ifølge Hagerup på det standpunkt, at træet tilhører den grundejer, på hvis grund hovedparten af træet står. En sådan regel passer måske på norske forhold, hvor der ikke er mangel på træ, men det er efter dansk ret det rimeligste ligesom i tysk ret ikke at tage hensyn til, om træet står mere eller mindre på den ene eller anden grund, og at lade det være lige fælleseje.

Med hensyn til frugter havde træejeren ifølge romerretten ejendomsretten og kunne hver anden eller tredie dag gå ind på naboejendommen og samle dem op, dog mod at erstatte den skade, der derved forvoldtes.

Ifølge B. G. B. § 911 tilhører frugterne den, på hvis grund de falder.

Efter den schweiziske Z. G. B. art. nr. 687 tilfalder frugter, der hænger ind over naboejendommen, ejeren af denne, når han tolererer grenene.

I svensk ret er i Sv. J. T. 1907 Ref. 203 en ejer af en grund ved overinstansen blevet frifundet for at have plukket frugt af grene, der hang ind over hans ejendom. Frifindelsen skyldes dog muligvis subjective grunde.

Såvidt ses foreligger der ikke i dansk ret nogen afgørelse af spørgsmålet. Den mest tilfredsstillende løsning synes at være den schweiziske.

Resumé.

Med hensyn til de to hovedspørgsmål mener jeg, at dansk ret herefter bør fremstilles således:

Grene og rødder, der strækker sig ind over eller ind i naboens grund, kan naboen, efter at have givet træejeren en passende frist, selv hugge over. Naboen kan imidlertid også — i hvert tilfælde forsåvidt angår grene — få dom til fjernelse. Rødderne tilhører den, i hvis grund de ligger, og det samme gælder om grene, som træejeren ikke selv fjerner. Undtagelse fra retten til at forlange grene og rødder huggede over, må gøres i de tilfælde, hvor ulemperne ikke i væsentlig grad overskrider, hvad naboen efter stedets og omgivelsernes beskaffenhed må være forberedt på. Derimod har den individuelle prioritet ingen betydning.

Træer, der står helt på ejermandens grund, men som er til gene for nabogrunden, kan naboen — ligesom træer i hegn — ikke på egen hånd fjerne, uden at gøre sig skyldig i ulovlig selvtægt. Dom over ejeren til fjernelse må kunne opnås i tilfælde, hvor ulemperne i væsentlig grad overskrider, hvad naboen efter stedets og omgivelsernes beskaffenhed må være forberedt på, og domstolene bør her ikke stille umulige krav til bevis for ulemperne.

Med hensyn til den individuelle prioritet henvises til det om grene og rødder anførte. Herefter kan den individuelle prioritet ikke tillægges vægt, men vægten må lægges på den såkaldte kollektive prioritet, som i svensk ret omfattes af „ortsvanligheten" og i dansk ret af, „hvad naboen efter stedets og omgivelsernes beskaffenhed må være forberedt på".

Bilag 15.

A. L. BIRK jun.
Landinspektør

Hjørring.

Da den i lovforslaget indførte definition af begrebet „egne hegn" med de dertil knyttede bestemmelser vedrørende sådanne hegns ombytning og vedligeholdelse og den bedre retslige stilling, der foreslås tillagt sådanne hegn, kan medføre adskillige ulemper, jfr. min skrivelse til kommissionen af 12. oktober 1948,*) og jeg ikke kan tiltræde begrundelsen i det til § 2 i „Bemærkninger til lovforslaget" anførte om anerkendelse af den private ejendomsret ligeoverfor spørgsmålet om hegnsætning, som netop er og må være et indgreb i ejendomsretten i sin egenskab af et decideret fællesanliggende mellem to naboer, skal jeg tillade mig at foreslå, at der som nyt stykke 5 i § 13 optages en bestemmelse sålydende:

„5. Hvor et levende, eget hegn er beliggende så nær skellinien, at det har karakter af et fælles hegn og hindrer plantning og vækst af et nyt fælleshegn, kan hegnsynet bestemme, at det bestående hegn skal være undergivet reglerne i §§ 12 og 20, stk. 1 og 2 og undtaget fra § 20, stk. 3 og 4".

Bemærkningerne til lovforslaget kan jeg med de modifikationer som følger af ovenstående tiltræde.

Hjørring, den 7. februar 1949.

A. L. Birk, sign.

*) se bilag 16.

Bilag 16.

BIRK & BOE
(fh. Klarup & Birk jun.)
Landinspektører

Hjørring, d. 12. oktober 1948.

Til kommissionen til revision af hegnsloven m. m.

I tilslutning til mine i flere møder fremsatte bemærkninger til spørgsmålet om „egne hegn" tillader jeg mig at fremkomme med følgende:

Kommissionens lovforslag indeholder en nydannelse i forhold til den bestående hegnslov, idet sidstnævnte kun omfatter den slags hegn, som i forslaget er betegnet som fælleshegn, og ved sin bestemmelse i §§ 5 og 11 ligefrem giver udtryk for, at hegn, som ikke er rejst i skellinien, falder udenfor lovens rammer, selvom § 5, 2. stk. dog indrømmer en vis beskyttelse af ældre hegn, som ikke er rejst i skellet.

Lovforslaget giver ikke alene en særlig pointeret ny ret til at rejse ny egne hegn udenfor skellet, men fjerner den gode regel i den bestående lovs § 11 om, at ombytning af hegn altid skal medføre, at hegnet rejses i skellet.

Vel må det erkendes, at en meget stor del af de eksisterende hegn ikke er rejst i skellinien, og at det derfor kan være af betydning at indføre en vis beskyttelse også af sådanne i lovforslaget betegnede „egne hegn"; men jeg må dog nære de største betænkeligheder ved at indføre en sådan beskyttelse på den i forslaget udformede måde, særligt på grund af de vanskeligheder, der kan opstå som følge af den rent praktiske forståelse af det ny begreb med de dertil knyttede bestemmelser; men også da jeg ikke kan finde det rimeligt at give „egne hegn" den helt ny fortrinsstilling, som finder udtryk i forslagets § 10, stk. 1*), hvorefter ejeren af et eget hegn frit kan ombytte, ændre eller sløjfe dette, ligesom den gamle regel, der siger, at hegn skal rejses i skel, ubetinget er rigtig og derfor absolut bør stimuleres i stedet for at undergraves.

Det bør også erindres, at et „eget hegn" i almindelighed af rent praktiske grunde forhindrer naboen i at rejse et fælleshegn, som måske ville være ønskeligt, om ikke af anden grund, så for at forhindre, at hans ejendom en skønne dag pludselig er uden hegn, fordi naboen har fjernet sit „eget hegn".

En meget almindelig udvikling er den, som er skitseret på medfølgende lystryk, hvorefter en meget stor del af hegnene i både gamle og nyere *bykvarterer og bymæssige bebyggelser* er opført i ringe afstand fra skellet, idet et meget stort antal byggegrunde tid efter anden udstykkes fra landbrugsejendomme, hvor forholdet ved handelens indgåelse oftest er det, at parcelkøberen er interesseret i et godt og varigt hegn, medens landmanden kun har ringe og periodevis brug for et hegn, og parcelkøberen derfor selv sørger for sit hegn og for at kunne vedligeholde det ved færdsel på sin egen grund f. eks. planter en hæk i ½ til 1/1 alens afstand fra skellet.

*) nu § 13, stk. 1.

Af permanente hegn om *landbrugsejendomme*, som er rejst i den sidste menneskealder kommer særligt i betragtning egentlige læhegn og hække, og forholdet er her ofte det samme, nemlig det, at den ene part ved hegnets rejsning har haft større interesse derfor end naboen, og derfor har rejst det på egen grund af samme hensyn.

Det skal her bemærkes, at kun et ringe fåtal af hegn er blevet rejst under medvirkning af hegnsynet — vel i nogen grad som følge af, at den nugældende lov i langt over en menneskealder har været helt forældet, ganske særligt hvad angår forholdene i byerne, og derfor i så ringe grad er blevet benyttet.

I tidens løb vil der oftest ske den forskydning mellem ejendommene, at begge de skiftende naboer betragter hegnet som grænse mellem ejendommene, og dette forhold kan meget ofte blive anerkendt ved en hævdsdom.

I tidens løb vil hegnet måske særligt ved bymæssige bebyggelser indgå som et naturligt, ja nødvendigt tilbehør til ejendommene, og forholdet kan ved landbrugsejendomme ofte forskyde sig derhen, at et læhegn eller en hæk også er blevet af største interesse for begge naboer, som, når det gælder ældre hegn, oftest er uvidende om, hvem hegnet tilhører, da det jo ikke er almindeligt, at man forinden købet af en ejendom lader skellene udvise af en landinspektør, og der desværre sjældent fra ældre tid findes tydelige skelmærker, som kan vise forholdet mellem hegnet og skellet.

Alene et ældre læhegns værdi i tømmer eller et stengærdes værdi til vejmateriale kan få betydning for hegnets fortsatte beståen.

Når man tager i betragtning, at det drejer sig om utallige hegn, hvor en ejer eller køber i bedste tro må mene, at hegnene om ejendommen er underkastet den bestående lovs regler for f. eks. ombytning, må det siges at være højst betænkeligt at indføre en ny regel, hvorefter naboen kan tilkalde en landinspektør og muligt få konstateret, at hegnet står på hans grund, og derved få hjemmel til at behandle hegnet efter eget forgodtbefindende.

Selvom der er mulighed for, at der gennem en retssag på grundlag af hævd kan sættes en stopper for naboens foretagsomhed, kan det ikke være ønskværdigt at medvirke til at fremkalde sådanne trætter.

Endnu to ting må fremdrages i omtalen af dette spørgsmål, nemlig for det første, at der næppe kan være tvivl om, at der er en meget gammel og fast praksis for, at sådanne egne hegn af hegnsynsmændene er betragtet og behandlet som fælleshegn; idet hegnsynsmændene, når et hegn fremtræder som fælleshegn mellem 2 ejendomme, hvilket er det almindelige, og der ikke mellem parterne består nogen strid om skellet, eller der ikke fra en af naboerne bliver fremført noget bestemt om, at han gør krav på at være eneejer af hegnet, altid går ud fra, at hegnet er et fælleshegn, og for det andet, at vi ikke her i landet er i besiddelse af en ejendoms-matrikel.

Dette sidste berører den rent tekniske mulighed for at afgøre et skels nøjagtige beliggenhed, hvortil kravene i det foreliggende spørgsmål er ganske overordentlig store.

Jeg skal ikke her komme ind på en nøjere udredning af dette spørgsmål, men nøjes med at konstatere, at særligt ved landbrugsejendomme lader det foreliggende grundlag meget tilbage at ønske i den mulige sikkerhed i bestemmelsen af et skels nøjagtige beliggenhed; men også ved byejendomme kan sikkerheden ofte svigte, og endelig kan et skels beliggenhed faktisk først endeligt fastslås gennem en uønsket og kostbar retssag.

De ny regler om skelsætning kan her blive en hjælp; men det må dog stadig være en opgave at modvirke fremkaldelsen af skeltrætter.

Sluttelig må man stille sig selv spørgsmålet om, hvortil den ny regel skal tjene i den foreslåede form. For mig at se kan den kun tjene ganske enkelte ejeres interesser i specielle hegn, og jeg har ved flere forespørgsler i kommissionen hidtil ikke fået nogen oplysning, der har kunnet ændre denne opfattelse.

Jeg skal derfor tillade mig at anmode kommissionen om endnu en gang at tage hele dette spørgsmål op til drøftelse.

I ærbødighed

A. L. Birk, sign.

Underbilag 1 til bilag 16.

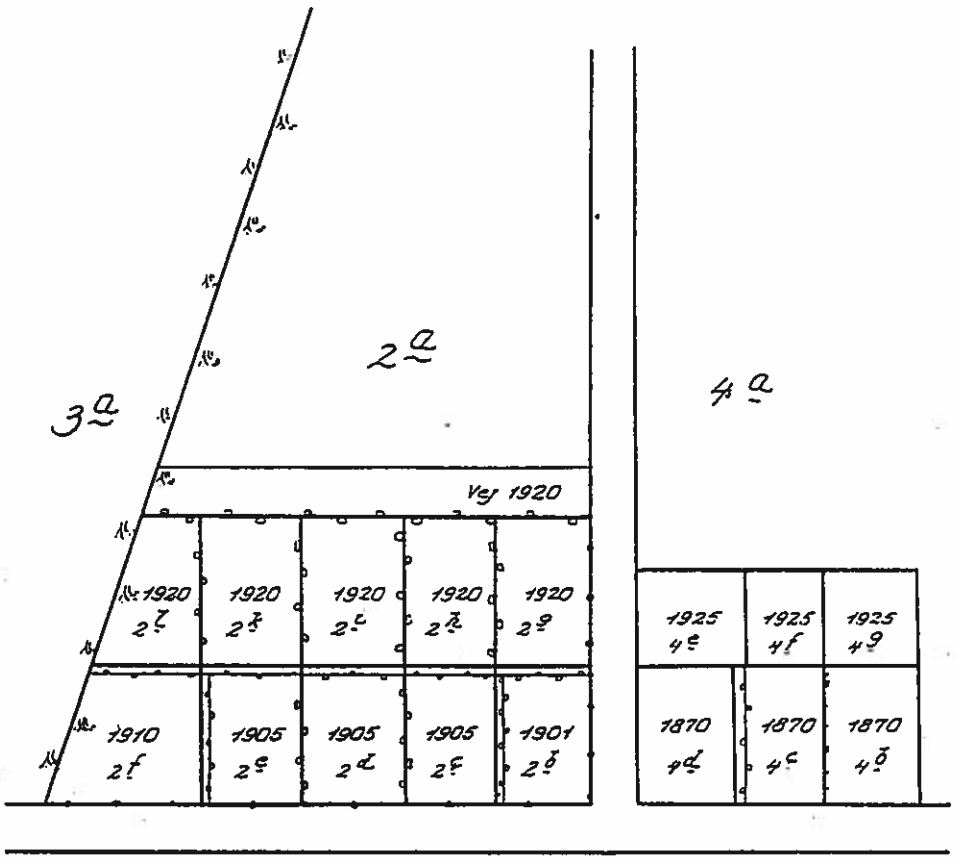

Skitsemæssig fremstilling af hegnsætning i forhold til skel.

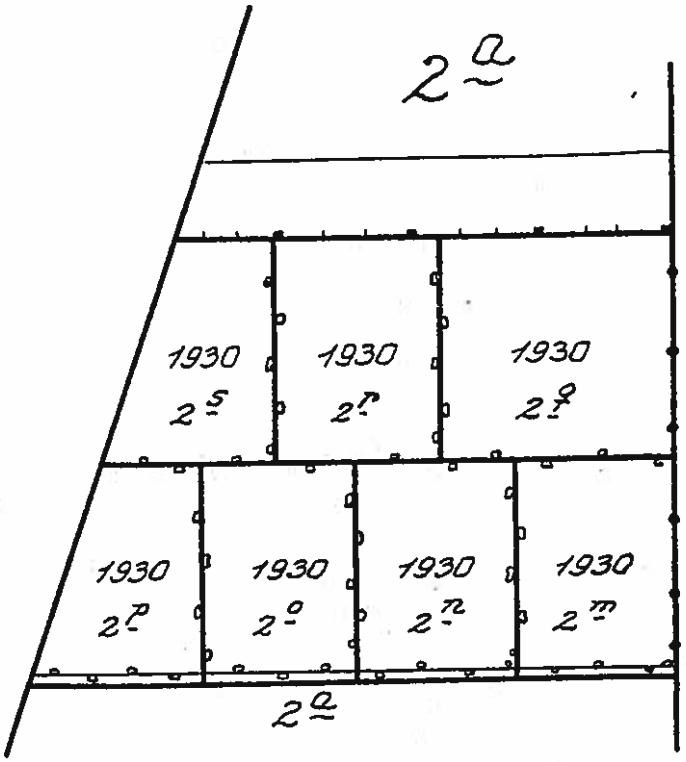

Skitsemæssig fremstilling af hegnsætning i forhold til skel.